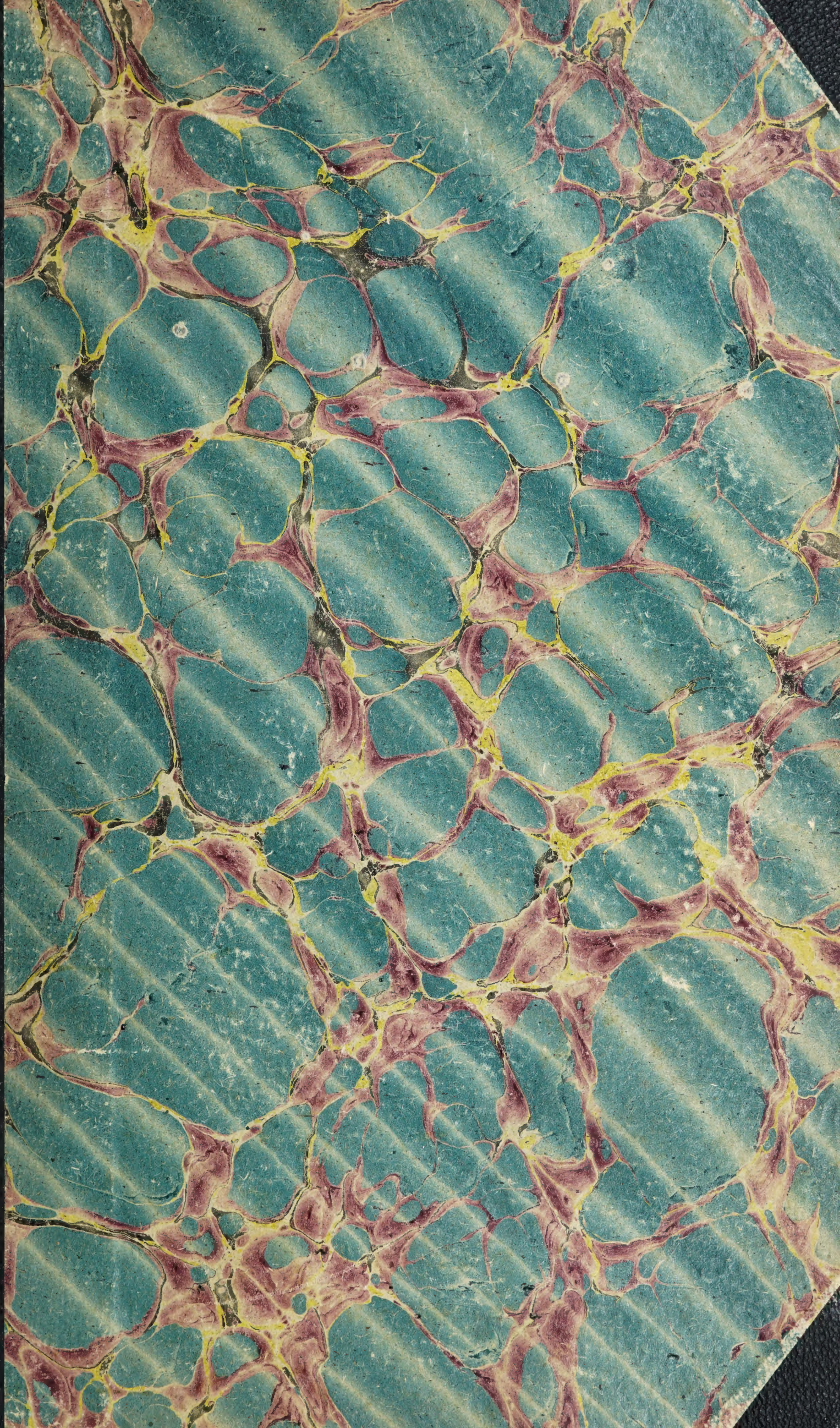

Дмитро Дудик

1915

Dm. Dubir

ІЛЮСТРОВАНИЙ НАРОДНИЙ

КАЛЕНДАР

„УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

НА ЗВИЧАЙНИЙ РІК

1915.

РІЧНИК ПЕРШИЙ.

З ДРУКАРНІ „УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"
214 Dufferin Ave., Winnipeg, Man., Canada.
1915.

Т. Шевченко

Racial & National Boundaries in CENTRAL EUROPE

ПОЯСНЕНЯ ДО МАПИ.

1. Німці, Данці, Скандинавці, Флямандці.
2. Французи, Гішпанці.
3. Італійці.
4. Румуни.
5. Москалі.
6. Поляки.
7. РУСИНИ-УКРАЇНЦІ.
8. Чехи і Словаки.
9. Словінці.
10. Хорвати і Серби.
11. Болгари.
12. Литовці і Лотиші.
13. Турки.
14. Мадяри.
15. Греки.
16. Альбанці.

Залучена побіч мапа була поміщена в англійськім урядовім квартальнику, **The Round Table** за вересень 1914, що виходить в Льондоні. Показаний тут і простір заселений Українцями і він означений назвою ***Ukraine*** — **Україна**, а Українців назвою **Little Russians or Ruthenes** — **Малороси або Русини**. Як бачимо, Україна занимає велику часть в Росії (ще і не все показано), часть в Галичині, на Буковині й Угорщині. Так отже бачимо, що України Англійці не вважають Московщиною, ані Українців Москалями. — Чорні лінії означають політичні границі, дрібно кропковані національні границі, а повисші таблички показують, де які народи мешкають.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
University of Toronto

https://archive.org/details/iliustrovanynaro00unse

ВІД ВИДАВНИЦТВА.

Радіємо ми, радіє певно і весь сьвідомий український народ в Канаді, що сего року може повитати під своєю українською стріхою перший український народний календар в Канаді, виданий народною ґазетою Українським Голосом.

Коли вернемо ся до часу, як ще не було ,,Українського Голосу'', то побачимо, що в Канаді було лише дві часописи — ,,Канад. Фармер'' і ,,Роб. Народ''. Першу з них видавали лїберали для своїх партийних цїлий, а друга, ,,Роб. Народ'', клопотав ся рівнож справами вузко партийними, а до загально народних справ не мішав ся.

Своеї часописи в Канаді наш народ не мав.

Дуже болючо відчували се сьвідомійші наші люди і вже довший час перед появою ,,Укр. Голосу'', обговорювали видаване народної часописи, однак приступлено до зреалїзованя думки аж на початку 1910 р.

Зібрав ся тоді гурток не богатих та щирих людий — з учителів, фармерів, робітників і ще декого і завязали на 25 дол. уділах товариство ,,Українську Видавничу Спілку'', яка почала в марцю 1910 р. видавати ,,Укр. Голос''.

Видавництво мало тоді ледво 600 дол., отже не диво, що дехто ворожив ,,Укр. Голосови'' скору загибіль. І справді перші літа були для видавництва дуже трудні. Були хвилї, коли здавало ся, що приходить край усьому.

Та завдяки помочи наших сьвідомійших людий, поволи положене видавництва ставало кращим і нинї хоч і є недостатки, то всеж вже не такі страшні. Для тої роботи, яку видавництво нинї робить, є вже власний ґрунт, — хоч розуміесь, що тої роботи замало для наших народних потреб.

Цїль поставлено дуже широку, як широке жите з его вимогами. Робота спілки мала обнимати справи просьвітні, економічні і політичні нашого народу в найширшому значіню.

О скілько робота Спілки відповіла сїй задачі, се знають ті, що слїдили за сею роботою. Ми від себе скажемо, що С-ка зробила все, що лише була в силї зробити, а чого не зробила, то лише тому, що не могла. А все таки зробила богато. ,,Укр.

Голос“ причинив ся богато до розбудженя сьвідомости, порушив неодну конечну річ, боронив неодну справу, за яку крім него не було кому взяти ся. А се він міг робити власне тому, що він не залежний від жадної політичної, чи релігійної партії і свою ціль бачить лише в народі і жде помочи лише від народу. А хоч розуміє, що ще богато найконечнійшого не зроблено, що з широкої народної ниви ледво часточка оброблена его руками, а решта лежить облогом, то всеж йде в перед з вірою, що наш народ в Канаді здобуде собі кращу долю.

А тепер лишаєсь ще сказати кілька слів до нашого укр. народу.

Завсігди добре стоїть народ, коли его преса стоїть добре. Що мозок в голові, те нині часописи для народу — вашим отже обовязком памятати, що від вас залежить працююча, творча сила сього мозку. В нас нині богато часописий, деякі видавані зовсім чужими людьми для їхніх власних користий. І народ з несьвідомости, та з байдужности їх підпирає.

О скількож більше повинен він підперти своє власне. Він повинен звернути всю підмогу найперше своїй справі, підперти, помочи своїй народній часописи, розширити єї роботу як найширше — роботу в користь народу.

Не повинно би бути й одного, що не предплачував би „Укр. Голосу“, а певно тоді „Укр. Голос“ стане окрасою українського народа в Канаді.

Роботи перед нами ціла гора, а від того хто єї зробить і коли, залежна сила і значінє нашого народу.

А єї можна зробити, коли кождий приложить хоч на хвильку своїх рук, та ще заставить і темних і байдужних до сеї роботи.

Памятаймо, що ніхто о нас не подбає, як ми самі про себе не будемо дбати.

Астрономічний календар.

Чотири пори року.

ВЕСНА розпочинає ся дня 21 лат. марця о 3 годині 48 мінут вечером, в котрім то часї сонце вступає в знак барана. Весняне зрівнане дня з ночию.

ЛЇТО розпочинає ся 22 лат. червня о 1 год. 27 мінут вечером, в котрім то часї сонце вступає в знак рака. Тодї маємо найдовший день а найкоротшу ніч.

ОСЇНЬ зачинає ся дня 21 лат. вересня о 4 год. 22 мін. рано, в котрім то часї сонце вступає в знак ваги. Осїнне зрівнане дня з ночию.

ЗИМА зачинає ся дня 22 лат. грудня о 11 год. 14 мін. вечером, в котрім то дни сонце вступає з знак козорога. Тодї маємо найкоротший день, а найдовшу ніч.

Пануюча планета.

В роцї 1915 обнимає з черги панованє Місяць.

Місяць, вірний таварищ землї, є найбільше занимаючою планетою. Від землї найменше віддалений з всїх небесних тїл, на котрого поверхни голим оком можемо розріжнити пятна ясні і темні. Його середне віддалене виносить 362,000 км.; луч його сьвітла потребує 1½ секунди, щоби дістатись до землї. Промір місяця виносить 3,510 км.; його поверхня є після того 13½ разів, а обем 44½ разів менший від землї. Маса його виносить, одну вісїмдесяту часть маси землї; густота вісїм десятих густоти землї. Через те тяжість на місяци виносить тільки одну шесту тяжости землї. Місяць не обігає точно вокруг осередка землї, тілько около точки тяжости межи своєю і землї точкою середною. Вона лежить в земській масї, менше більше ¼ части верстви землї від поверхнї. Около тої точки тяжости порушає ся місяць в 27 днях, 7 годинах 43 мінутах 11½ секундах вокруг землї. Місяць показує нам заєдно ту саму сторону, бо час його перебігу вокруг своєї оси є так довгий, як около землї.

Знаки погоди.

Так званий столїтний календар опирає ся на гадцї старинних народів, що планети правлять всїми земними судьбами, отже і погодою. Народи старинні знали лишень 7 планет

і приписували їм, що кожда з них править по черзї одним роком. Відси то походить назва пануючих планет. Ідуть вони по собі в такім порядку: 1. Сонце, 2. Венера, 3. Меркур, 4. Місяць, 5. Сатурн, 6. Юпітер, 7. Марс. Кождий семий рік має ту саму пануючу планету, тож повинен він також мати і таку саму погоду. Однак так не є. Віщоване погоди подають також в календарях після т. зв. 100-літного календаря, однак се безвартісне.

Коли нема барометра, можна вгадувати погоду з дня на день після отсих вказівок:

1. По сонци: Коли сонце заходить за грубі хмари, а східне небо червоне, або коли сонце червоно заходить за пасма темних облаків, то можна надіятись дощу.

2. Коли сонце заходить в облаках білих, так, що з тих облаків ледви його розпізнати можна, або коли сходить при червонім на півночи небі, то надіяти ся можна вітру.

По місяци: Обручка довкола місяця показує на нестійність погоди. Коли обручку видно не на всїх сторонах одинаково, то приходить буря звичайно з противної сторони того боку, де видно було не виразно обручку.

4. Коли місяць виглядає великий і червоний, або коли ріжки виглядають чорняво, то надіяти ся вітру.

5. Коли місяць виглядає блїдо і роги його тупі, то показує на дощ.

6. Коли місяць ясний і береги його остро відзначені, то показує на красну погоду.

По звіздах. Коли звізди ясні, то надіяти ся хорошої погоди, а в зимі морозу.

8. Коли звізди мутні і великі, то можна надіяти ся дощу.

9. Коли так виглядають, якби порушались то буде вітер.

10. По сумерку: Коли по заходї сонця західне небо має пурпурову барву з легким облаком, то буде на другий день погода.

11. Коли барва неба блїдо-жовта і розширяє ся далеко на схід, то надїяти ся можна зміни погоди.

12. Коли при заходї сонця небо на сходї дуже червоне, або пурпурове, або мідяної барви, то буде правдоподібно дощ.

13. Коли сумерк вечірний незвичайно продовжаєсь, то воздух у висших верствах хоч ясний, переповнений вохкостию і надїяти ся треба дощу.

Затьміня.

В 1915 р. будуть два затьміня сонця, з котрих однак в наших околицях жадне не буде видне. Затьмінь місяця в 1915 роції не буде.

I. Частинне затьміне сонця дня 14 лютого 1915 р., у нас не буде видне. Початок затьміня зачнесь в 2 год. 39 мін. рано, а скінчить ся о 8 год. 23 мін рано.

II. Частинне затьміне сонця буде дня 10 і 11 серпня. У нас також не буде його видко. Початок затьміня о 9 год. 56 мінуті 10 серпня в вечір, кінець затьміня о 2 год. 46 мін 11 серпня рано.

Церковний календар.

Мясниці 4 неділи 4 дни. Неділя мясопустна 25 січня (7 лютого). Неділя сиропустна 1 лютого (14 лютого). Великдень 22 марта (4 цвітня). Вознесене 30 цьвітня (13 мая). Сошествіє св. Духа. 10 мая (23 лат.).Петрівка треває 6 неділь.

Пости.

1.) В навечеріє Богоявленя.

2.) Великий піст від понеділка по сиропустній неділи до Великодня.

3.) Піст перед св. Петром і Павлом (Петрівка) від понеділка до неділї всїх Святих до св. Петра.

4.) Піст перед Успеніем Пресв. Діви Марії. Маковеївка або Спасівка від 1 (14 серпня) до Успенія.

5.) В день Усікновеня чест. Голови св. Иоана Хрестителя 29 серпня (11 вересня).

6.) В день Воздвиженя чест. Хреста 15. (27.) вересня.

7.) Піст перед Різдвом Христовим (Пилипівка) від 4 (17) падолиста до Різдва.

8.) Кождої середи і пятниці крім ,,загальниць".

9.) В сирний тиждень у всї дни вільно їсти лише з набілом.

Загальниці.

(тижні вільні від посту).

1.) Від Різдва до навечерія Богоявленя.

2,) Межи неділями митаревою а блудного сина.

3.) Від Великодня до неділї Томиної.

4.) Від Сошествія св. Духа до неділї Всїх Святих.

СІЧЕНЬ = JANUARY
МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
П.	1	19	**Груд. 1914. Боніфатія**	**Новий Рік**
С.	2	20	Ігнатія	Аделяйди
Н.	3	21	**Н. перед Рож. св. От.**	Ґеновефи дів.
П.	4	22	Анастазії вмуч.	Тита
В.	5	23	10 муч. Мини і пр.	Емілії і Телеоф.
С.	6	24	Нав. Р. Хр. П. Евх.	**Трох Королів**
Ч.	7	25	**Рождество Христове**	Лукиана муч.
П.	8	26	**С. Пр. Богор.** Йос.	Северина мч.
С.	9	27	**Св. перв. Стефан.**	Юліана мч.
Н.	10	28	**Н. по Р.** Муч. в Ником.	**1 Н. по 3 Кор.**
П.	11	29	С. 14.000 м.	Гилина
В.	12	30	Анизиї мч.	Гонорати д.
С.	13	31	Меланії римл.	Ілярия пап.
Ч.	14	1	**Новий Рік 1915. Вас.**	Фелікса з Нолї
П.	15	2	Сильвестра п. рим.	Павла пустел.
С.	16	3	Малахії пророка	Маркелія пап.
Н.	17	4	**Н. по Пр. 70 ап.**	**2 Н. по 3 Кор.** Ант.
П.	18	5	Тепемпта	Приски
В.	19	6	**Богоявленє (Йордан)**	Генрика еп.
С.	20	7	Соб. св. Івана Крест.	Фабіяна і Себ.
Ч.	21	8	Геор. Емил. і Домн.	Анїшки діви
П.	22	9	Полиевкт і Евстрат	Вінкентія мч.
С.	23	10	Григор і Дометиян	Раймунда
Н.	24	11	**Н. по Пр. Мит. і Фар.**	**3 Н. по 3 Кор.**
П.	25	12	Татияни	Павла
В.	26	13	Ермила і Стратон	Полікарпа еп.
С.	27	14	Отц. в Синаї і Раїті.	Івана Хризос.
Ч.	28	15	Павла Тивейск пр.	Кароля Вел.
П.	29	16	Покл. ок св. Петра	Францішка Сал.
С.	30	17	Антонія преп.	Мартини діви
Н.	31	18	**Н. Блудного Сина**	**Старозапустна**

Іван Котляревський.

Вродив ся на Україні російський. Його заслуга для України та, що він перший зачав писати українською народною мовою, перелицювавши Енеїду. Його Наталку Полтавку знає з нас кождий.

Записки:

ЛЮТИЙ = FEBRUARY

МАЄ 28 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята.
П.	1	19	**Січень.** Макарія егип.	Ігнатія
В.	2	20	Евтимія Вел. пр.	**Марії Ґромніч.**
С.	3	21	Максима і Неофита	Блажея еп.
Ч.	4	22	Тимотея і Анастаз.	Вероники діви
П.	5	23	Климента свщмч.	Агафії діви
С.	6	24	Ксениї преп.	Дороти д. і мч.
Н.	7	25	**Н. Мясопустна.** Гр. Б.	**Предзап.** Ромуала
П.	8	26	Ксенофонта преп.	Йоана
В.	9	27	Перв. мощ. Івана З.	Кирила
С.	10	28	Преп. Єфрема Сир.	Схолястики
Ч.	11	29	Пер. м. Ігнатія Б.	Лукия еп.
П.	12	30	**Трех Сьвятителів**	Ґавдентия мч.
С.	13	31	Кира і Івана безср.	Мария мч.
Н.	14	1	**Лютий. Н. Сиропуст.**	**Запустна**
П.	15	2	**Стрітенє Г.** Поч. Посту	Фавст.
В.	16	3	Симеона і Анни	Юліяна і Канут.
С.	17	4	Ізид. преп.	**Попелєц**
Ч.	18	5	Агафії муч.	Симеона і Конст.
П.	19	6	Вукола еп.	Конрада ісп ов.
С.	20	7	Партенія еп. і Луки	Леона і Никиф.
Н.	21	8	**1. Н. посту**	**1. Вступна**
П.	22	9	Никифона	Катедра
В.	23	10	Харламп і Порфір	Деміяна
С.	24	11	Власія сьвящ.	Матея апост.
Ч.	25	12	Мелетія і Антония	Зігфріда
П.	26	13	Мартинияна преп.	Віктора
С.	27	14	Авксентія і Кирила	Александра
Н.	28	15	**2 Н. Посту**	**2. Суха**

Маркіян Шашкевич

Вродив ся на Україні галицькій. Його значіне для Українців в Галичині таке саме, як Котляревського для Українців в Росії. Його заходом вийшла перша книжка в українській народній мові ,,Дністрова Русалка.''

Записки:

МАРЕЦЬ = MARCH

МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята.
П.	1	16	**Лютий**. Памфила	Албина
В.	2	17	Теодора	Симпліция
С.	3	18	Льва папи римск.	Кунеґунди
Ч.	4	19	Архипа апост.	Казимира
П.	5	20	Льва еп. Катаньс.	Пер. мощ. св. Вяч.
С.	6	21	Евстахія і Тимот. преп.	Евсабія
Н.	7	22	**3. Н. посту Хрестоп.**	**3. Глуха**
П.	8	23	Поликарпа священом.	Івана
В.	9	24	Обр. гол. Івана К.	Францішки
С.	10	25	Тарасия арх. Конст.	40 мучеників
Ч.	11	26	Профірия пр. арх.	Катерини Бон.
П.	12	27	Прокопия Декап.	Григория
С.	13	28	Власия постн. пр.	Никифора
Н.	14	1	**Март. 4. Н**. посту Евд.	**4. Середопост.**
П.	15	2	Теодата	Лонґіна
В.	16	3	Евтропія і проч. м.	Любина
С.	17	4	Герасима і Павла	Ґертруди
Ч.	18	5	Конова муч.	Кирила Евд.
П.	19	6	42 муч. в Амориї	Йосифа обручн.
С.	20	7	Василия Єфрема	Йоахіма
Н.	21	8	**5. Неділя посту**	**5. Чорна**
П.	22	9	40 муч.	Октавіяна
В.	23	10	Кондрата і проч. м.	Віктора
С.	24	11	Софронія патр. Єр.	Гавриїла
Ч.	25	12	Теофана іспов. пр.	**Благовіщене**
П.	26	13	П. мощ. Никифора	Теодора
С.	27	14	Венедикта преп.	Руперта
Н.	28	15	**6. Н. Цьвітна**	**6.Н.Пальмова**
П.	29	16	Савина	Квірина
В.	30	17	Алексея чол. Бож.	Бальбіни
С.	31	18	Кирила Єрус. арх.	Корнилія

Осип Федькович.

Найбільший поет, якого видала Буковина. Писав дуже много поезій і оповідань. Перекладав також з чужих мов на українську мову. Імя Федьковича знає богато людий з його оповідань.

Записки:

ЦЬВІТЕНЬ = APRIL

МАЄ 30 ДНІВ.

Дні.	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята.
Ч.	1	19	**Март.** Хриз. і Дарії	Теодори
П.	2	20	**Вел. Пятниця**	**Вел. Пятниця**
С.	3	21	Вел. Субота	Рихарда
Н.	4	22	**Великдень**	**Вєлька ноц**
П,	5	23	**Сьвітлий Понеділок**	**Вел.Понеділок**
В.	6	24	**Сьвітлий Второк**	Келестина
С.	7	25	**Благовіщ. Пр.Д.М.**	Епіфанія еп.
Ч.	8	26	Собор Арх. Гавриїла	Дионїзия еп.
П.	9	27	Матрони Сол.пре.	Марії
С.	10	28	Іляриона преп.	Езекіїла
Н.	11	29	**2. Н. Томина.** Марка	**1. Біла.** Леона
П.	12	30	Івана лїст.	Ґеорґія
В.	13	31	Ипатія еп.чудотв.	Юстини
С.	14	1	**Цьвітень.** Марії ег.	Тибурция мч.
Ч.	15	2	Тита пр. Амфияна	Анастазиї
П.	16	3	Микити	Лямберта
С.	17	4	Йосифа	Апольонії
Н.	18	5	**3.Н. Мироносиць** Тео.	**2.** Рудольфа
П.	19	6	Евтихія	Емми
В.	20	7	Георгія мелитського	Теодора
С.	21	8	Іродіона Агава	Анзельма
Ч.	22	9	Евспихія муч.	Кая і Сотера
П.	23	10	Терентия муч.	Войтїха
С.	24	11	Антипи сьвящмуч.	Георгія мч.
Н.	25	12	**4.Н. о Розслабленим**	**3.** Марка еван.
П.	26	13	Артемона свщм.	Клета
В.	27	14	Мартина папи р.	Альберта
С.	28	15	Аристраха і пр. ап.ПР.	**Покров св. Йос.**
Ч.	29	16	Агафії Ірини муч.	Петра мч.
П.	30	17	Симеона Акакия	Катарини

Стефан Руданський

Стефан Руданський вродив ся на Україні російській. Є він дуже популярним українським письменником. Його гумористичні поезиї читають всї і всюда і нїколи не стратять своеї вартости.

Записки:

МАЙ = MAY

МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
С.	1	18	**Цьвітень.** Івана преп.	Филипа
Н.	2	19	**5. Н. о Самарянині**	4. Атаназ і Зиґм.
П.	3	20	Теодора, Трихини	**Обр. Ч. Креста**
В.	4	21	Януарія і пр. свящ.	Фльорияна мч.
С.	5	22	Теодора Сикет. пр.	Пія папи р.
Ч.	6	23	Георгія великом.	Івана в Олію
П.	7	24	Сави страт. мч.	Доміцелї
С.	8	25	Марка Ап. і Єван.	Станїслава еп.
Н.	9	26	**6. Н. о Сліпородж.**	**5** Григорія Бог.
П.	10	27	Симеона свщм.	Антонія
В.	11	28	Максим і Язона ап.	Беатрикси
С.	12	29	9. мучен. в Кизиці	Панкратія
Ч.	13	30	**Вознесеніє.** Якова ап.	**Вознесеніє**
П.	14	1	**Май.** Єремії прор.	Бонифатія
С.	15	2	Бориса і Глїба	Софії і 3 її доч.
Н.	16	3	**7. Св. Отець.** Теодоз.	**6.** Івана Непом.
П.	17	4	Пелягії	Пасхалиса
В.	18	5	Ірини мч.	Фелїкса
С.	19	6	Йова і Варвара	Петра
Ч.	20	7	Память св. Креста	Бернарда
П.	21	8	Івана Бог. і Арс.	Єленори
С.	22	9	П. м.с. Николая	Юлії діви
Н.	23	10	**Сошествіє св. Духа**	**Сошествіє. св. Д.**
П.	24	11	**Прес. Тройці**	**Зел. Понеділок**
В.	25	12	Епіфанія і Германа	Урбана п.
С.	26	13	Глїкерії і Алексан.	Филипа Нер.
Ч.	27	14	Ісидора мч,	Івана папи
П.	28	15	Пахомія	Германа і Вільг.
С.	29	16	Теодора освщ. пр.	Максимілїяна
Н.	30	17	**1. Всїх Святих.** Анд. ап.	**1. Св. Тройці**
П.	31	18	Теод., Петра (поч. пост)	Ангели

Пантелеймон Куліш.

Куліш вродив ся на Україні російській. Він належить до найбільше плодовитих українських письменників. Писав дуже много. Знаний як критик, історик, публицист, поет, белетрист і перекладач.

Записки:

ЧЕРВЕНЬ - JUNE
МАЄ 30 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята.	Латинські свята
В.	1	19	**Май.** Патрикія свщ.	Никодима
С.	2	20	Талалея свщ.	Еразма мч.
Ч.	3	21	Константина і Єл.	**Пр.Євх.**
П.	4	22	Василиска мч.	Квірина
С.	5	23	Михайла еп. преп.	Боніфатія
Н.	6	24	**2. Пр. Євхаристії**	**2.** Норберта
П.	7	25	Треге Обр. Гол. Пред.	Роберта
В.	8	26	Карпа	Мердарда
С.	9	27	Терапонта свщмч.	Аделяйди
Ч.	10	28	Никити преп.	Прима
П.	11	29	Теодозиї діви	Варнави
С.	12	30	Ісаака преп.	Онуфрія
Н.	13	31	**3.** Єрмія і Єрмея муч.	**3.** Ант. з Падви
П.	14	1	**Червень.** Юстина Ф.	Серце Іс.Хр.
В.	15	2	Никифора патр.	Віта і Мод.
С.	16	3	Лукилияна муч.	Франца
Ч.	17	4	Митрофана патр.	Адольфа
П.	18	5	Доротея	Марка
С.	19	6	Висириона преп.	Ґервазия
Н.	20	7	**4.** Теодота свщмч.	**4.** Сильверія
П.	21	8	Теодора страт.	Алойдія
В.	22	9	Кирила архиеп.	Павлина
С.	23	10	Тимотея свщч.	Зенона
Ч.	24	11	Вартоломея і Вар.	Рожд.Івана Крест.
П.	25	12	Онуфрія От. Пр.Ев.	Проспера
С.	26	13	Акилини муч.	Івана
Н.	27	14	**5.** Елисея і Методия	**5.** Володислава
П.	28	15	Амоса	Льва
В.	29	16	Тихона еп. чуд.	**Петра і Павла**
С.	30	17	Мануїла.Сав. і пр. м.	Восп.св.Павла

Борис Грінченко.

Вродив ся на Україні російській. Писав дуже много і своїми писанями підтримував народного духа між земляками на Україні тоді, коли російське правительство найгірше переслідувало український народ і його літературу.

Записки:

ЛИПЕНЬ - JULY

МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
Ч.	1	18	**Червень.** Леонтия м.	Теобальда
П.	2	19	Юди і Зосима	Пос. Пр. Д. М.
С.	3	20	Методия свщмч.	Геліодора і Ант.
Н.	4	21	**6.** Юліяна Парсийс.м.	**6.** Флявіяна і Уд.
П.	5	22	Евсевія	Кирила і Мет.
В.	6	23	Агрипіни мч.	Ісаї проп.
С.	7	24	**Рождество Ів. Крест.**	Івана і Пульхарії
Ч.	8	25	Февронії препмч.	Єлисавети
П.	9	26	Давида преп.	Кирила еп.
С.	10	27	Самсона преп.	Амалії і 7 бр.
Н.	11	28	**7.**Кирила і Івана	**7.** Пія і Пелягії
П.	12	29	**Петра і Павла**	Івана
В.	13	30	Собор 12 Апост.	Марґарети д.
С.	14	1	**Липень.**Косми і Дям.	Бонавентури
Ч.	15	2	Пол. Ризи П. Д. М.	Розіслане Ап.
П.	16	3	Якинта і Атанолия	Пр. Д. Мариї
С.	17	4	Андрея кр. і Марти	Алексея
Н.	18	5	**8.** Кирила і Мет. ап.	**8.** Симеона
П.	19	6	Атаназия	Вінкентія
В.	20	7	Томи і Акакия пр.	Ілиї проп.
С.	21	8	Прокопія велмч.	Пракседи
Ч.	22	9	Панкратія сьвщмч.	Марії Магдал.
П.	23	10	Антонія печерс.	Аполінарія
С.	24	11	Евфимії м. і Ольги кн.	Христини
Н.	25	12	**9.**Прокла і Ілярия	**9.** Якова ап.
П.	26	13	Гавриїла Архан.	Анни
В.	27	14	Акили і Онисима	Наталії д.
С.	28	15	Володим.князя України	Іннокентія
Ч.	29	16	Атиногнена свщмч.	Марти діви
П.	30	17	Марини вмч.	Альдони
С.	31	18	Якинта і Емілїяна	Ігнатія Льойоли

Леся Українка.

Леся Українка, дочка письменниці Олени Пчілки вродилась на Україні російській. Вона є одним з наших найгарнійших письменників. Її твори цінять критики дуже високо.

Записки:

СЕРПЕНЬ - AUGUST

МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
Н.	1	19	**Липень.10.** Св. Отець	**10.** Петра
П.	2	20	Ілиї прор.	Альфонза
В.	3	21	Симеона і Івана пр.	Знайд. св. Стеф.
С.	4	22	Мариї Магдалини	Домініка
Ч.	5	23	Трофима і Теоф.	Пр. Д. Мариї Сн.
П.	6	24	Бориса і Хліба	Преобр. Госп.
С.	7	25	Успеніє св. Анни	Каетана і пр.
Н.	8	26	**11.** Єрмолая свщмч.	**11.** Кирияка і пр.
П.	9	27	Пантелеймона	Роман
В.	10	28	Прохора і др. ап.	Лаврентия мч.
С.	11	29	Калиніка мч.	Сузанни мч.
Ч.	12	30	Сили і Силуана ап.	Кляри діви
П.	13	31	Євдокима	Іполіта
С.	14	1	**Серпень.** Початок пос.	Евзевія існ.
Н.	15	2	**12.** Пер. мощ. св. Стеф.	**12. Успеніє Пр. Д.**
П.	16	3	Ісаакія	Роха
В.	17	4	Сїмох молод. з Еф.	Ліберата авп.
С.	18	5	Евсиґнія Пред. Пр.	Аґані Елени
Ч.	19	6	**Преображенє Гос.**	Беніґни і Юлія
П.	20	7	Дометия преп.	Бернарда
С.	21	8	Емілїяна еп.	Кирияка і Івана
Н.	22	9	**13.** Матія апостола	**13.** Тимотея
П.	23	10	Лаврентія	Филипа
В.	24	11	Евпла мч. архид.	Вартоломея кор.
С.	25	12	Фотия і Аникити	Людвика кор.
Ч.	26	13	Максима існ. От. П.	Зефірина і Рожи
П.	27	14	Михея Пред. Усп.	Йосифа К.
С.	28	15	**Успеніє Пр. Д. М.**	Августина еп.
Н.	29	16	**4.** Пер. нерук. Обр. Г.	**14.** Усїк. гол. Ів. Кр.
П.	30	17	Мирона мч.	Рози
В.	31	18	Фльора і Лавра.	Раймунда мч.

Василь Стефаник.

Вродив ся на Україні галицькій. Він є оден знайбільших наших тепер жиючих письменників. Неоден з нас плакав, читаючи його твори, в котрих правдивими красками змальоване житє наших селян.

Записки:

ВЕРЕСЕНЬ = SEPTEMBER
МАЄ 30 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
С.	1	19	**Серпень.** Андрея	Іди, Еґідия
Ч.	2	20	Самуїла прор.	Стефана кор. уг.
П.	3	21	Тадея ап.	Броніслава
С.	4	22	Аґатоніка м.	Розалії діви
Н.	5	23	**15.** Лупа муч. Іринея	**15.** Вікторина мч.
П.	6	24	Евтиха	Захарії
В.	7	25	Вартоломея і Тита	Реґіни мч.
С.	8	26	Андріяна і Наталії	**Рож. Пр. Д. М.**
Ч.	9	27	Пімена преп.	Северина і Ґорґ.
П.	10	28	Августина і Мойсея	Николая
С.	11	29	Ус. гл. Ів. К. (піст)	Прота і Якова
Н.	12	30	**16.** Александра Павла	**16.** Ґвідона
П.	13	31	Полож. Пояса П. Д. М.	Аврелія
В.	14	1	**Вересень.** Симеона	Воздвиж. Ч. Кр.
С.	15	2	Маманта і Івана	Нікодема мч.
Ч.	16	3	Антима і Теокт.	Корнилія мч.
П.	17	4	Вавили і Мойсея	Знак. Франц.
С.	18	5	Захариї і Єлисавети	Томи і Йосифа
Н.	19	6	**17.** Чудо Арх. Мих.	**17.** Януарія еп.
П.	20	7	Созонта	Евстахія
В.	21	8	**Рожд. Пр. Д. Марії**	Матея еванг.
С.	22	9	Йоакима і Анни	Томи з Вілян.
Ч.	23	10	Минидори Нимф.	Теклі діви
П.	24	11	Теодори преп.	Волод. і Руперта
С.	25	12	Автонома свщмч.	Клеф. мч.
Н.	26	13	**18.** Корнилія Пр. Воз.	**18.** Киприяна
П.	27	14	**Воздвиженіє Ч. Хр.**	Косми і Дамана
В.	28	15	Никити вмч.	Вячеслава мч.
С.	29	16	Евфимії вмч.	**Михаїла Арх.**
Ч.	30	17	Софії, Віри, Над. і Люб.	Єроніма діяк.

Володимир Самійленко.

Вродив ся на Україні російській. Його поезії цінять критики української літератури дуже високо. Його сатира „На печі“ є умішена в нашім календари і добре булоб, щоби єї вивчили ся наші люди в Канаді і вдечім до себе пристосували.

Записки:

ЖОВТЕНЬ = OCTOBER

МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
П.	1	18	**Вересень.** Евменія еп.	Реміґія
С.	2	19	Трофима і Саватія	Ангела ст. Леоп.
Н.	3	20	**19.** Евстахия С. no Воз.	**19.** Кандида муч.
П.	4	21	Кондрата	Франца
В.	5	22	Фоки свщм.	Флявії
С.	6	23	Зачат. св. Івана Кр.	Мат. Б. рожд.
Ч.	7	24	Теклї первмч.	Юстини діви
П.	8	25	Евфрозинії преп.	Бриґіди
С.	9	26	Іван Богосл.	Дионїзия еп.
Н.	10	27	**20.** Калистрата мч.	**20.** Франца Борґ.
П.	11	28	Харитона	Рустики
В.	12	29	Кирияка преп.	Максиміліяна
С.	13	30	Григория свщч.	Едварда кор.
Ч.	14	1	**Жовтень.** П. Пр. Д.М.	Каликста п. р.
П.	15	2	Киприяна і Андрея	Ядвиги і Тер.
С.	16	3	Диніозия свмч.	Ґаля і Флора
Н.	17	4	**21.** Єротея свмч.	**21.** Тереси
П.	18	5	Харитини	Лики
В.	19	6	Томи ап.	Петра
С.	20	7	Серґія і Вакха мч.	Капра і Ірини
Ч.	21	8	Пелягії преп.	Уршулї муч.
П.	22	9	Якова ап.	Кордулї муч.
С.	23	10	Евлямпія і Евлям.	Івана Капістр.
Н.	24	11	**22. Св. Отців Собор.**	**22.** Рафаїла Арх.
П.	25	12	Прова	Хризанта
В.	26	13	Корнилія сотника	Евариста
С.	27	14	Назарія і Параскеви	Сабіни
Ч.	28	15	Лукияна пресв.	Симеона і Юди
П.	29	16	Лонгина остн.	Евзевія еп.
С.	30	17	Озия і Ануея	Альфонса
Н.	31	18	**23.** Луки апостола.	**23.** Маркелія

Володимир Винниченко.

Родив ся на Україні російській. Се оден з найбільше плодовитих і найліпших укр. письменників найновійшої доби. Теми бере з житя звичайно робітничого, або партійно-соціялїстичного.

Записки:

ПАДОЛИСТ = NOVEMBER
МАЄ 30 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята.
П.	1	19	**Жовтень.** Йоіла прор.	**Всіх Святих.**
В.	2	20	Артемія	День задушний
С.	3	21	Іляриона преп.	Губерта еп.
Ч.	4	22	Аверкія 7 От. в Еф.	Кароля Бор.
П.	5	23	Якова апост.	Захария і Єлиз.
С.	6	24	Арети муч.	Леонарда Вел.
Н.	7	25	**24**. Маркияна і Март.	**24**. Геркуляна
П.	8	26	**Велм. Димитрія**	Здіслави
В.	9	27	Нестора	Теодора мч.
С.	10	28	Параскевії Вмч.	Андрея з Ав.
Ч.	11	29	Анастизиї мч.	Мартина еп.
П.	12	30	Зиновія і Зиновії	Мартина еп. п.
С.	13	31	Стахія, Амп., Урв.	Станіслава
Н.	14	1	**25. Падолист**. Кос. і Дм	**25**. Йосафата еп.
П.	15	2	Акинтини	Леопольда
В.	16	3	Акепсими, Айтала	Едмунда еп.
С.	17	4	Йоанікия і Ніканд.	Григория і С.
Ч.	18	5	Галактиона і Епіст.	Романа і Одона
П.	19	6	Павла арх. Конст.	Єлисавета кор.
С.	20	7	Єрона і Лазаря	Фелікса і Вол.
Н.	21	8	**26. Михаїла архан**.	**26**. Вовед. П.Д. М.
П.	22	9	Онисифора	Цецилії
В.	23	10	Ераста ап.	Климента п. р.
С.	24	11	Мини, Віктора і п.	Івана з Кр.
Ч.	25	12	Йосафата свщмч.	Катирини діви
П.	26	13	Івана Златоуст.	Петра і Сил.
С.	27	14	Филипа ап.	Валерияна
Н.	28	15	**27**. Гурія і Самона	**1.Н. Адвенту** Р.
П.	29	16	Матея (початок посту)	Сатурна
В.	30	17	Григория чудотв.	Андрея ап.

Микола Лисенко.

Вродив ся на Україні російській. Він є найбільшим нашим музиком і композитором. Помер недавно тому. Кождому знаний його похорон, на котрім російське правительство було заборонило українських промов.

Записки:

ГРУДЕНЬ = DECEMBER

МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята.
С.	1	18	**Падолист**. Плят. і Ром.	Елїсія
Ч.	2	19	Адвія і Варлаама	Бабяни д.
П.	3	20	Прокла і Григорія	Франц. Ксав.
С.	4	21	**Вовидене Пр. Д. М.**	Варвари муч.
Н.	5	22	**28.** Филимона ап.	**2. Н. Ад.** Сави еп.
П.	6	23	Амфилохія	Николая
В.	7	24	Катерини муч.	Амброзия еп.
С.	8	25	Климента і Петра	**Н. Зач. Пр. Д. М.**
Ч.	9	26	Алиція столп.	Валериї і Леок.
П.	10	27	Якова мч. і Паляд.	Мелхіяда
С.	11	28	Стефана пеподмч.	Дамазия п. р.
Н.	12	29	**29.** Парамона Філум.	**3. Н. Ад.** Алеск.
П.	13	30	Андрея Первозваного	Лукії
В.	14	1	**Грудень** Наума.	Спіридиона
С.	15	2	Авакума прор.	Евзевія еп.
Ч.	16	3	Софонія прор.	Адаляйди д.
П.	17	4	Варвари муч.	Лазаря і Олїм.
С.	18	5	Сави освщ.	Ґрациянa еп.
Н.	19	6	**30. Николая Чудотв.**	**4. Н. Авд.** Ф. мч.
П.	20	7	Амброзія	Теоф.
В.	21	8	Патапія преп.	Томи ап.
С.	22	9	**Зача. Пр. Д. Мариї**	Зенова
Ч.	23	10	Міни, Ермоґена	Вікториї діви
П.	24	11	Даниїла столп.	Віґ. Адам. і Е.
С.	25	12	Спиридіона преп.	**Рожд. І. Христа.**
Н.	26	13	**31. Св. Праотець**	**Стефана пер.**
П.	27	14	Тирса	Івана еваг.
В.	28	15	Елевтерия свщмч.	Дїтий уб. в Веф.
С.	29	16	Аггея прор.	Томи еп.
Ч.	30	17	Даниїла прор.	Давида кор.
П.	31	18	Севастияна мч.	Сильвестра

Марія Заньковецька.

Вродила ся на Україні російській. Вона є найбільшою нашою артисткою. Мимо того, що моглаб виступати на російських сценах під ліпшими матеріяльними услівями, остаєсь вірною своїй ідеї і працює щиро для укр. народа.

Записки:

Юрій V.

Король Великої Британії, Канади і инших кольоній.

ДО МЕРТВИХ І ЖИВИХ І НЕНАРОДЖЕННИХ ЗЕМЛЯКІВ МОЇХ,

в Україні і не в Україні сущих, моє дружнеє посланіє.

УРИВОК.

Учіте ся, брати мої! думайте, читайте,
І чужому научайтесь й свого не цурайтесь:
Бо хто матір забуває, того Бог карає,
Чужі люди цурають ся, в хату не пускають,
Свої діти — мов чужії, і не має злому
На всій землі безконечній веселого дому.

Я ридаю, як згадаю діла незабуті
Дідів наших: тяжкі діла! як-би їх забути,
Я оддав-би веселого віку половину!
Оттака-то наша слава, слава України!...
Оттак і ви прочитайте, щоб несонним снились
Всі неправди, щоб розкрились високі могили
Перед вашими очима, щоб ви розпитали
Мучеників: кого, коли й за-що розпинали?...

Обніміте-ж, брати мої, найменшого брата—
Нехай мати усьміхнеть ся, заплакана мати!
Благословіть дітий своїх твердими руками,
І обмитих поцілуйте вольними устами!
І забудеть ся срамотня давняя година,
І оживе добра слава, слава України,
І сьвіт ясний, невечерній, тихенько засяє...
Обніміть ся ж, брати мої, молю вас, благаю...

ТАРАС ШЕВЧЕНКО.

КОЗАЦЬКА СЛЬОЗА.

УРИВОК З ОПОВІДАНЯ: КІНДРАТ БУБНЕНКО-ШВИДКИЙ.

Раз зайшов до мене дідуган Кіндрат Бубненко-Швидкий. Мені ніколи на віку не лучало ся стрічати, хто-б так гарно і до ладу розказував, як Кіндрат. Деколи було розкаже і те, що давно чув, так з такими-ж додаткати, прикладками, приказками, що й не пізнаєш того оповіданя. Слухаєш було його і не наслухаєш ся: так воно до живого, до сьвітового подібне. А було що й розказувать дідуганови: великі діла творились за його памяти і на його очах. Жив він у саму ту нещасливу годину, як польські маґнати загарбали Україну людям, від Дніпра до Дністра, і рвали і шарпали її на шматки. У перші віки християнства язичники так не лютували проти християн, як у ту годину шляхта знущалась, мордувала і карбувала наших братів. Єзуіти цькували народ шляхтою і своїми учениками, як собаками, і шинкували козачою кровю, як Жиди горівкою. Чого вони не робили: грабували, мучили, забивали під нігті сірники і запалювали. Пан Гребнецький мордував народ привязуючи їх до кінських ніг, — не милували ні старого, ні малого.

У містечках Сьмілій, Мошнах, Корсуні і Таганчі вибили усіх попів із дітьми. Під Ольшаною спалили Данила Кожевського, обмотавши прядивом і засмоливши. Пан Пулавський навербував полк шляхти і насунув у Чигиринське староство, силою приневолював нарід до унії. Літописець розказує, що і Польки не умили своїх ручок від гріха. Польський круль тільки було оглянувсь на козаче безголове, так зараз і заворушила ся проти його Барська конфедерація.

Поралис Ляхи, поралис, поки, як казав Кіндрат, не зворушили козачої сльози і не видавили її з ока. Підняв ся люд на Україні: і старе й мале. Максим Залізняк, кровна дитина Січи, став на чолі люду, епископ переяславський Гервасій, благословив повстане; а чигиринський архимандрит Мелхиседек Значко Яворський дав Залізнякови золоту грамоту, козакам роздавали сьвячені ножі. Пішла розпрака. Почали з Жаботина і зробили там поминки по сотнику Харку. Усач і Шило три доби палили Сьмілу і різали Жидів і Ляхів. Із Сьмілої пішли у Богуслав і Звенигородку і там також задали чосу. Отаман Неживий зі своїм відділом розхожував по хуторах і різав

панів і кьсондзів.

Крулю було не до шляхти: возив ся він у ту добу з конференцією, і панам одно було спасене — ховать ся по укріпленних містах і замках. Найбільше позбігалось їх у Лисянці, у Білій Церкві і Умані. Залізнякови того тільки й треба було. Трома замахами покінчив він усе діло. Крий, Боже, що тоді діялось на Україні. Не буду вам і розказувати, коли хочете знати, читайте самі ту літописну скрижаль, залиту кровю. В одному Умані козаки вирізали вісімнайцять тисяч Жидів і Поляків. Сей день і до сього часу зоветь ся уманською різнею.

Московське військо перейшло Двіпро. Полковник Кречетніков підступом зловив Ґонту і ще декотрих і віддав їх Ляхам. Добре вже натішили вони шляхетні свої душі, мордуючи мучеників. Пан Стемковський орудував вязнями. У селі Сербові Ґонту першого почали мучити. Катюга кілька днів здирав з него скіру і відрубував по одному пальцеви, а потім руки й ноги а на кінці вже облупили йому голову, натерли солию і знов як шапку, наділи на голий череп.

Не лекше було товаришам Ґонти і їх четвертували по містах і місточках, а їх голови, руки й ноги розвішували на перехрестях. Попав ся у сю бучу і наш дідуган Кіндрат, та якось викрутивсь. Так бачите, у яких бувальцях бував наш Бубненько-Швидкий, було таки й що згадувати.

У той вечір був він дуже сумний і розказував він тільки сумні оповіданя. Щоб спробувать діда, я й нагадав йому молоді літа, жінку дітий, хату, — і глибоко вразив його серце.

— Еге! були і в мене діти. Моя старша дочка була брава дівчина, вилита мати, а серце було моє, батьківське. Та не прожила вона довго; вісімнайцятий тільки рік пішов, як вона зарізалась!

— Зарізалась?

— Еге! от як се було: після уманської різні, Ляхи вирізали жінок і дітий тих козаків, що поприставали до Ґонти. Вони жалували тільки тих, хто покидав батьківську віру і робив ся Поляком. Моя жінка, три сини і дві дочки не схотіли жити недовірками і приняли чесну смерть: а ся старша подобалась якомусь пану ротмістру. Кажуж тобі, що дуже гарна була. От він узяв, та й відвів її до одної шляхтянки, та до якогось часу запер у комору. Уже вечером, напоївши своє шляхетне серце хлопською кровю і добре напившись горівки, прийшов до

шляхтянки у комору, і ну женихать ся з моєю дочкою. Мабуть не знав пан ротмістр, що наші козачки колять, як ті рожі. От і став її цілувати та обіймати, а вона вихопила із-за його пояса ніж, та пітрик йому в серце, а потім і себе, та так в купі тенпулись на землю...

— Текли колись ті сльози і в мене, а козача сльоза важка: як викотить ся, то неначе могилою тебе придавить; а глянеш на неї, то ні одна мова того тобі так не розкаже, як у неї побачиш. Слухай синку: Пішов я зі старшим сином до Залізняка, у черкаські ліси, битись з Ляхами, а вернув ся до дому сам оден. Жінка вийшла на зустріч і спитала про сина. У відповідь викотилась сльоза... У тій сльозі побачила вона мертвого сина і вже заголосила як мати... Як з Ґонтою ми відбили Умань, я пішов навідать до своїх — і зобачив тілько купи згарищ, а кругом калюжі запеклої крови, неначе горіючу хату гасили кровю. Побачились ми з Ґонтою і не розпитували оден другого; у обох тремтіли сльози на очах... і він, як і я, усе стратив, що було милого на сьвіті!... А чи ти знаєш синку, що таке козача сльоза?

Дідуган схопив ся і підступив до мене; голос його дрижав, груди важко колихались, очи горіли. Се не той вже був діл, що сьмішив і втішав, ні; здавалось, се післанець з того сьвіта, прийшов на землю оповідать те, чого люди ще не знають?

— Чи ти знаєш, що таке козача сльоза? — спитав дідуган у друге.

— Ні, не знаю, діду.

— Так слухай-же, синку, і заховай у серці, що від мене почуєш! Молять Бога, щоби він оборонив люд від огня, меча, потопу, голоду, трусу і хороби: зложи до купи усе те лихо, і вийде з нього одна тільки козача-сльоза. Глибоко вона криєть ся у серці, важка вона, не легко її зворушити; а як же видавлюють її з ока, то горе і народови і краєви і годині!.,. Викочувалась вона нераз на Україні за Наливайка, Остряниці, Полуруса, Богдана, і за моєї вже памяти за Залізняка. Може чув, синку, що вона діяла!.., Після Уманської різні хтоб пізнав наше горе, глянувши, як ми бенькетували, — не день, не тиждень. То гуляла скажена наша недоля; то вихопить ся вона поломінем і спалить кілька міст, місточок і сіл; то хлине крівавою хвилею і затопить тисячі людий; то розстелить ся по

краю пекельним чадом, і на десятки літ не опамятуєть ся народ від того діявольського курева... Звідки-же береть ся та поломінь, та кров, той пекольний чад?... Із козачої сльози! Прийде час — і вона знов наробить великого лиха, коли розворушать її необачно; задасть вона знов такий бенькет, що аж небу буде душно, аж пекло засміеть ся й гайвороня злякасть ся того трупу, що йому на долю дістане ся. Та буде же той проклят від Бога і людий, хто розворушить ту сльозу козачу і видавить її з ока!...

Олекса Стороженко.

В. САМІЙЛЕНКО.

Найдорожча перла.

Бачив я деякі перли
І коштовні самоцвіти;
Але єсть одна перлина,
Що з усїх найкраща в сьвітї.

Купувать її не можна
Або нею торгувати;
Її часто мають бідні
І частїще, нїж богаті.

Ту перлину не дістати
Нї з печер землї, нї з моря;
Тілько той її знаходе,
Хто чутким родивсь до горя.

Одібрать її не зможе
Нїяка злоба несита.
Перла та — сльоза святая
За нещасний люд пролита.

Важке ярмо твоє, мій рідний краю,
Не легкий твій тягар!
Мов під хрестом отсе під ним я упадаю,
З батьківської руки твоєї допиваю
Затроєний пугар.

Благословлю тебе! Чи ждать тобі ще треба
Поваги й блиску від будущини,
Чи ні, — одного лиш тобі благаю з неба,
Щоб з горя й голоду не бігли геть від тебе
Твої найліпші сини.

Щоб сіячів твоїх їх власне поколіне
На глум не брало і на сміх.
Щоб монументом їх не було те каміне,
Яким в відплату за плодючее насіне
Ще при житю обкидувано їх.

Іван Франко.

ІВАН ФРАНКО.

НАЙМИТ.

В устах тужливий спів, в руках чепіги плуга,
Так бачу я його;
Нестаток і тяжка робота і натуга
Зорали зморщками чоло.
Душею він дитя, хоч голову схилив,
Немов дідусь слабий,
Бо від колиски він в недолї пережив
І в труді вік цїлий.
Де плуг його пройде, зелїзо де розрие
Землї плідної пласт,
Там незабаром лан хвилясте жито вкрие,
Свій плід землиця дасть.
Чомуж він зрібною сорочкою окритий,
Чому сїрак, чуга
На нїм мов на старцї з пошарпаної свити?
Бо наймит він, слуга.
Слугою родить ся, хоч вольним окричали
Богатирі його;
В нуждї безвихіднїй, погордї і печали
Сам хилить ся в ярмо.
Щоб жити, він жите і волю власну й силу
За хлїба кусник продае,
Хоч не кормить той хлїб і стать його похилу
Не випрямить і сил не додае.
Сумуе нїмо він, з тужливим співом оре
Те поле, оре не собі,
А спів той, наче брат, що гонить з серця горе,
Змагатись не дае журбі.
А спів той, то роса, що в спецї підкріпляе
На пів зівялий цвіт;
А спів той — грім страшний, що ще лиш глухо грае,
Ще з далека гримить.
Та поки буря ще нагряне громовая,
Він хилить ся, проводить в тузї дни,
І земельку святу, як матінку, кохае,
Як матінку сини.
Байдуже те йому, що потом труду свого
Панам пановане дае.

Коб лиш земля, котру його рука справляла,
Зародила опять,
Коби з трудів його на других хоч спливала
Небесна благодать.

* * *

Той наймит — наш народ, що поту ллє потоки
Над нивою чужою.
Все серцем молодий, думками все високий,
Хоч топтаний судьбою.
Своєї доленьки він довгі жде столїтя,
Та ще надармо жде;
Руїни перебув, татарські лихолїтя,
І панщини ярмо тверде.
Та в серцї, хоч і як недолею прибитім,
Надія кращая жиє;
Так часто під скали тяжезної ґранїтом
Нора холодна бє.
Лиш в казцї золотій, мов привид сну чудовий,
Він бачить доленьку свою,
І тягне свій тягар, понурий і суровий
Волочить день по дню.
В столїтях нагнїту його лиш ратувала
Любов до рідних нив;
Нераз дїтий його тьма тьменна погибала,
Та все він пережив.
З любовю тою він, мов велитень той давний,
Непоборимий син землї,
Що, хоч повалений, опять міцний і славний
Вставав у боротьбі.
Байдуже, для кого — с п і в а ю ч и він оре
Плідний, широкий лан:
Байдуже, що він сам терпить нужду і горе,
А веселить ся пан.

* * *

Ори, ори й співай, ти велитню, закутий
В недолї й тьми ярмо!
Пропаде пітьма й гнет, обпадуть з тебе пута,
І ярма всї ми порвемо.
Не даром ти в бідї, пригноблений врагами,
Про силу духа все співав,

Не даром ти казок чарівними устами
Його побіду величав.
Він побідить, порве шкарлущі пересуду,
І вольний, власний лан
Ти знов орати меш — властивець свого труду
І в власнім краю сам свій пан.

МИХ. ЛОЗИНСЬКИЙ.

ІВАН ФРАНКО.

В хлопській хаті сільського коваля в Нагуєвичах Дрогобицького повіта вродила ся в 1856 р. дитина, якій доля судила відіграти таку визначну ролю в історії розвитку свого народу. Був се Іван Франко. Завдяки доброму, розумному й не бідному батькови, який розумів вагу науки і віддав малого сина до школи, й опісля коли батько полишив його 8-літним сиротою, завдяки такому-ж вітчимови, який дальше посилав пасерба до школи, Франко скінчив народну школу й ґімназию, проявляючи вже тоді дві основні риси своєї істоти: незвичайні здібности й інтеліґенцію під крайньою зверхньою непоказністю, і в осени 1875 р. перейшов у львівський університет.

Маючи ще в ґімназії славу поета й белетриста, Франко в перших роках своїх студій на фільозофічнім виділі займав ся лиш літературною діяльностію, містячи плоди свого пера в ґазеті „Другъ", яку видавало студентське товариство москвофільського напряму „Академическій Кружокъ". Одначе як-раз в тих часах запізнав ся з деякими членами „Ак. Кружка" Драгоманов, що мало рішаючий вплив і на дальшу будучність „Акад. Кружка", який під впливом статей Драгоманова в „Друзї" з консервативного і москвофільського став у своїй більшости поступовим і українським, і головно на дальшу будучність деяких його членів, у першій мірі Франка і Павлика.

За знакомство з Драгомановим, який від 1876 р. став політичним еміґрантом, і за переписку з ним Франка і товаришів арештовано літом 1877 р. під закидом належаня до тайного інтернаціонального товариства для ширеня соціялізму і засуджено. Сей процес і тих 9 місяців, пробутих у тюрмі, мали рішаючий вплив на дальшу долю Франка. Дізнавши на своїй власній шкірі несправедливости істнуючого ладу; вийшовши

з тюрми з пятном небезпечного чоловіка і кримінальника, якого уникали інтеліґентні круги львівської української громади; не маючи ніяких виглядів на тій дорозі, якою звичайно йдуть люди з університетськими студіями, — він подав ся цілою істотою туди, куди його здавна тягнув його свободолюбний інстинкт та його симпатії до бідних людий, — і став апостолом соціялїзму в Галичині.

Так минуло чимало важних років. Франко, не перестаючи розвивати ся як поет і белетрист і не перериваючи своїх студий з поля славістики, був видавцем ріжних „Бібліотек", збірок, журналів і ґазет, співробітником ріжних видань, борючи ся вічно з одного боку з галицькою відсталостію і темнотою, які напружали всї свої сили проти провідників нових ідей, а з другого боку ведучи не менше важку, а може ще більш болючу та томлячу боротьбу за щоденне істноване. Довело ся також ще кілька разів відвідати тюрму...

На шляху тої боротьби й того індівідуального розвитку розгубило ся чи-одно, за що довело ся стільки перетерпіти. Так прим. соціялїзм. Франко ніколи не був соціялїстом-доктрінером якоїсь соціялїстичної школи. Його соціялїзм був не стільки суспільною доктриною, скільки випливом горячих симпатий до бідних і протестом проти занадто гнїтучого політичного і економічного ладу, під яким жив наш нарід, а його політична проповідь була радше пропаґандою загально-людських поступово-демократичних ідей, якій тільки переслїдуваня уряду надали остру соціялїстичну марку. І в результатї того індівідуального розвитку лишило ся тільки те, що було на початку: горяча вюбов до всїх бідних і пригнетених та щире бажане мирного розвитку до суспільної гармонії на основі загально-принятих поступово-демократичних ідей. А все инше, всї ті напрями і школи, які хотять зруйнувати все істнуюче, щоб на його місцї побудувати зовсїм нове, — се на його думку утопійна панацея.

В 1890 р. Франко бере визначну участь в заснованю радикальної партії, яка укладає в соціяльно-політичну програму ті думки, які голосив Франко з товаришами від часів свого першого процесу. Була се перша українська партія, що направду заняла ся інтересами нашого селянства. Головне її значінє в тім, що вона здобула в українській суспільности права кромадянства для тих суспільних ідей, які протягом 19-го віку витворили ся в Західній Европі.

В 1893 р. Франко одержує на віденськім університеті докторат фільософії і в 1895 р. габілітуєть ся в львівськім університеті на доцента української мови й літератури, готовлячи ся заняти катедру, опорожнену власне через смерть проф. Омеляна Огоновського. Та сї пляни нищить політична адміністрація. Міністерство просьвіти, йдучи за волею галицького намісництва, якому знов нашептав провідник тодішньої української угодової політики, не затверджує пропозиції сенату „за для політичної минувшини" Франка і так замикає перед ним університет.

Тимчасом Франко починає здобувати признане у власної суспільности. Молодше поколїнє, яке виросло під впливом його многосторонньої дїяльности, одушевляєть ся ним, найстарше, найбільш заскорузле, вимерло, а середнє мусить схилити чоло перед його лїтературно-науковими заслугами. Він стає співробітником Записок Наукового Товариства ім. Шевченка, яке в 1892 не хотїло його, таксамо з політичних причин, приняти в члени, а з початком 1898 р. співредактором „Лїтературно-Наукового Вістника", при якім оставав на сїм становищи до кінця 1907 р.

Рік 1898-ий, се мабуть найгарнїйший рік у житю Франка. В осени сего року відсьвятковано 25-лїтний ювілей його лїтературної дїяльности. Все, що лїпше в нашій суспільности, витало його з таким ентузіязмом, що супроти сього мусїли замовкнути голоси тих, які доси так ворожо відносили ся до нього.

З того часу картина починає зміняти ся. Франко здобуває що раз більше признане в нашій суспільности. Усунувши ся від політичної дїяльности, знаходить признане за свою лїтературно-наукову дїяльність навіть у тих, що були його завзятими політичними противниками. Його імя стає загально поважне на цїлій Україні. В 1906 р. його іменує доктором honoris causa харківський університет, університет тої держави, що не тільки не признавала тої національности, для якої весь вік працював Франко, але й самого Франка не пускала в свої границї. Також товариство „Просьвіта" до якого з початком 1890-их років не хотїли його приняти на звичайного члена, на загальних зборах в 1908 р. вибирає його членом почесним. Обставини, серед яких наступив сей вибір,— важка недуга Франка,— пригадують лишній раз, що наша суспільність починає

обдаровувати признанем наших найліпших людий усе — за пізно.

Та серед того загального, офіціяльного, сухого признаня „цілого народу", серед признаня тих, які поклоняють ся йому за його літературно-наукову діяльність; уважаючи її достаточним відкупленем за його „гріх молодости", за його найгорячійші почуваня і найщирійші пориваня, стає що-раз менше того ентузіязму, з яким давнійше витав Франка справді невеличкий, але щиро відданий йому гурток тих, що самі молоді, щирі і горячі любили і шанували його власне за ті „гріхи молодости", вважаючи їх найціннійшим надбанем його житя, надбанем, яке дало йому силу до всеї дальшої праці. „Загально-національне" признане не ходить, на жаль, у парі з ентузіязмом тих, яких найгорячійші і найщирші почуваня й пориваня та сама „загально-національна" думка вважає тільки „гріхами молодости".

Діяльність Франка, літературна і громадська, робить його найвизначнійшим чоловіком на галицькій Україні в останній чверти 19-го віку. Поет і белетрист, автор цінних творів для дітий і молодіжи, перекладач чужих літератур, критик і історик літератури, фолькльорист, публіцист, дослідник соціяльно-економічних відносин, популяризатор майже у всіх областях науки, популярний, люблений серед селянства аґітатор, — отсе Іван Франко в осьвітленю своєї літературної і громадської діяльности, До того додайте: редактор, через якого руки перейшло безліч усяких рукописів, а він їх перечитував, справляв зміст, мову і правопись, робив з них коректу, редактор і коректор, що нераз, коли йшла розмова про непридатні до друку рукописи, говорив через половину жартом, а через половину з іронією: „З усего того будуть люди, треба тільки „скруціць і упенкшиць" . . . .

Про розміри письменської праці Франка найліпше сьвідчить те, що сам біоґрафічний спис його писань, зладжений Павликом, з приводу його 25-літнього ювілею в 1898 р., займає 127 сторін друку. З його белетристичних творів пригадуємо: „Захар Беркут" (історична повість), „Boa constrictor" (повість), „В потї чола" (збірка оповідань), „Для домашнього огнища" (повість), „Полуйка і инші бориславські оповіданя", „Перехресні стежки" (повість), „Сім казок", „На лоні природи", (збірка оповідань), „Місія, — Чума— Казки і сатири",

,,Манїпулянтка і инші оповіданя", ,,Великий шум" (повість); збірки поезій: ,,З Вершин і низин", ,,Зівяле листє", ,,Мій Ізмарагд", ,,Поеми", ,,Із днів журби", ,,Мойсей" (поема), ,,Semper tiro":твори для дітий: ,,Лис Микита", ,,Пригоди Дон Кіхота", ,,Абу Каземові Капцї", ,,Коваль Бассім", ,,Коли що звірі говорили".

З прозових творів найбільше вдатні оповіданя; в повістях, мимо знаменитих місць, цїлість не стоїть на висоті дрібнїйших оповідань. Франкова поезія все робила велике вражінє; з окрема не можу не згадати про те величезне вражінє, яке зробив на мене ,,Мойсей", як змістом, так поетичною формою. ,,Мойсей" і збірка ,,Semper tiro"доказували наглядно, що поетичний талант Франка все росте....

Вечір.

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугаторі з плугами йдуть,
Співають, ідучи дівчата,
А матері вечерять ждуть.

Семя вечеря коло хати;
Вечірня зіронька встає;
Дочка вечерять подає...
А мати хоче научати,
Так соловейко не дає.

Поклала мати коло хати
Маленьких діточок своїх,
Сама заснула коло їх.
Затихло все.... Тілько дівчата
Та соловейко не затих.

Т. Шевченко.

НАША РІДНА МОВА.

Простір української мови.

В устах 37-мох мілїонів людий гомонить наша українська мова. Український нарід стоїть щодо числа на семім місци поміж европейськими народами, а поміж славянськими народами займає друге місце по Москалях. Збитою масою заселює наш нарід цілу східну Галичину, полудневу підгірську частину західної Галичини, північну та західну частину Буковини й північно-східну частину Угорщини. Але головна сила українського народу, бо цілих девять десятих живе в російській державі. Там займають Українці отсї ґубернії (одна ґубернія велика менше-більше як ціла Галичина): полтавську, черниґівську, харківську, катеринославську, київську, херсонську, подільську й волинську, більшу частину так званої кубанської области та частину таврійської, воронїжської, минської, гродненської, сїдлецької і люблинської ґубернії. До вичислених земель треба додати менші і більші, рідше і густійше заселені Українцями оселї в Австро-Угорщинї (Боснї, Славонії) в европейській тай азійській Росії, Румунії, Туреччинї, північно-американських Злучених Державах, Канадї і Бразілії.

Всїх Українцїв вдвоє більше нїж Поляків, звиш в четверо більше нїж Чехів, в семеро більше нїж Болгар, а в осмеро більше нїж Сербів (без Хорватів). Не тільки майже в двоє численнїйші від нас Москалї, але й значно менші народи від нашого, як болгарський і сербський нарід, мають власні держави.

Простір, який займає наш нарід в Австро-Угорщинї, виносить 72.000 квадратових кільометрів, а в Росії 780.000 квадратових кільометрів простору, значить, девять разів більше, нїж ціла Галичина. Простір української землї більший від простору Австро-Угорщини о 180.000 квадратових кільометрів, а о 400.000 квадратових кільометрів від простору цілої Нїмеччини. На жаль, хоч так дуже численний український нарід і такі широчезні простори заселює, не має він нинї власної держави, нї навіть не здобув собі такого становища та впливу в державах, в яких живе, як здобули собі два рази менше численні Поляки та звиш у четверо менший від нашого чеський нарід.

Наша мова давна. Сього одинокого скарбу не мали сили забрати нам вороги.

І ми мали колись протягом більше нїж пятьсот лїт власну

державу. Початки нашої державної органїзацїї сягають ще девятого віку. Але в порівнаню з початками колишньої нашої держави українська мова далеко старша.

Княжі межиусобицї довели до упадку українську державу. В першій половинї XIV віку увійшла галицька Україна в Польщу, а в другій половинї того самого столїтя прилучено київську Україну до литовської держави, яку також пізнїйше підбила Польща. Протягом многовікового історичного лихолїтя: татарського, турецького, польського і москокського затрачував наш нарід поволи все те, що складаеть ся разом на національне добро. Звичаї й обичаї переживали ся або підпадали сильним чужим впливам. На місце богацтв наступали чорною хмарою нужда, злиднї, недостаток. Лютий ворог загарбав українські землї, а її дїтий, колишних вільних горожан, зробив панськими підданими та наемниками. На тім не перестали сильні переможцї. Поважили ся навіть заглянути в душу того народу, обмежали на кождім кроцї свободу віри. Почестями й гідностями приманили висші українські верстви на свій бік. Вони перейшли в польський і московський табор або розвивали таку діяльність, яка не наразила би їх на неласку їх наставників. Все таки не змогли нам видерти вороги нашого найцїннїйшого скарбу, нашої української мови. Заслуга в тім селянських і міщанських верств українського народу.

Науковий сьвіт про українську мову.

В теперішних часах українська мова здобувае се признане, яке мала вже пятьсот лїт тому і яке визначив її науковий сьвіт. Ще в XIV. столїтю підбили Литовцї Українців оружною силою, а Українцї Литовців культурою. До часів Жигмонта Авґуста була Українська мова мовою урядових грамот і законодатних книг. Української мови вживали на дворах польських королів. Українська мова була урядовою мовою у зносинах з Туреччиною і Молдавією (Румунїею).

Великі учені признали красу та самостійність нашої мови. Польський учений Бандтке уважав українську мову найкрасшою між усіми славянськими. Найбільший польський поет Міцкевич казав, що українська мова красша від московської і білоруської. Польський учений Мацейовський назвав нашу мову гарнїйшою від чеської, а другий учений Раковецький жалував, що наша мова не стала пануючою у цїлій Росиї. Навіть московський письменник Даль-Луганський признав нашій мо-

ві першенство перед московською мовою, як народною так і літературною.

Найбільші славісти, значить, такі вчені, що науково досліджують ріжні славянські мови, й Петербурська царська Академія наук признали українську мову самостійною, окремою від московської. Є між сими вченими представники ріжних славянських народів. Ось кілька імен таких учених, щоби не наводити богато: Шляйхер, Мікльосіч, Шафарик, Копітар, Яґіч, Шахматов і богато інших. Навіть самі вчені доказали, що вже з часів панованя синів Ярослава Мудрого маємо письменні сьвідоцтва, що вже тоді українська мова була цілком відмінна від московської. І від тоді ще більше віддаляли ся від себе московська й українська мова, а нині без попередного вивченя не порозуміє добре Українець Москаля, а Москаль Українця.

Врештою був час, що й Поляки не признавали нашого народу осібним народом, а про нашу мову твердили, що се повітовщина польської мови. Минуло кількадесять літ і тепер вже тільки деякі оголомшені шовінізмом Москалї важать ся відмовляти нашій мові прав до школи, письменства й науки. Такі Москалї раді би злити нас зі своїм народом.

Шануймо нашу рідну мову.

Доля нашої мови спочиває у наших руках. „Як си постелиш, так і виспиш ся" — говорить народна приповідка. Дорогу показали нам Румуни, що в XIX. віці вичистили свою мову з нерумуньских слів, і Чехи, що всї чужі слова заступили своїми. Норвежцям, яких усього вісім мілїонів, дораджували Нїмці (таксамо як нам Москалї, звані по вченому також Великоросами) не розвивати своєї норвежської мови, а взяти готову нїмецьку. Наша мова красша від вашої — говорили Нїмці до Норвежців — а що більше, в нас є велика й красна лїтература. Але Норвежцї доложили всїх заходів, шоби в рідній мові розвинути як найгарнїйшу лїтературу. І нинї твори норвежської лїтератури можуть гідно стати поруч найкращих творів нїмецької лїтератури.

Шевченко є дуже гарним доказом, що нашї найтоншї почуваня, що все, що найдорозше нашій души, що думки, скритї в глибинах нашого серця, можемо найгарнїйше висловити тільки в рідній мові. Хоч Шевченко знав добре не тільки українську але й московську мову, його поезиями, котрі писав по

московськи, не можна так любуватись як тими в українській мові.

Московські вчені доказали, що Українець Микола Гоголь став що правда знаменитим письменником і в московській мові, але він думав по українськи й українську думку вбирав в московську одіж.

Один мудрець сказав такі слова: „поневолений нарід, що хоронить свою мову, держить ключ від своєї вязниці у своїх руках". Не забувати нам на се. Через рідну мову стануди ми на ноги, ввійшли в сїмю просьвічених европейських народів. Пійдемо тим скорше й певнійше вперід, чим більше Українців все та всюди устно та письменно, дома й поза домом, в суді, в уряді, перед рівними собі і перед висшими буде вживати своєї рідної українсьмої мови. Є се прикмета рабського, панського льокая а не бідного горожанина закидати в рідній мові всякими чужими словами та зворотами. Культурний чоловік буде також усе говорити гладко та делїкатно. Щоби добре знати рідну мову, треба її вчити ся від малку до гробу, в школї і поза школою, з книжок і від людих. Хто знає, що треба, та вміє пошанувати свойого батька і матїр, той зрозуміє, яку пошану винен він рідній мові.

Без мови нема розуму, без рідної мови нема власної лїтератури і культури, без власної лїтератури і культури нема народу.

М. В.

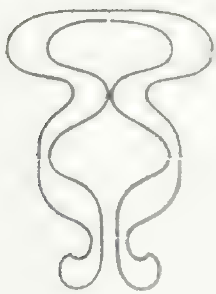

На печі.

(Українська патріотична дума.)

Хоч пролежав я цілий свій вік на печі,
Але завше я був патріотом, —
За Вкраїну мою чи то в день чи в ночі,
Моє серце сповнялось клопотом.
Бо та піч-не чужа, українська то піч,
І думки надиха мені рідні;
То мій Луг дорогий, Запорожська то Січ,
Тільки в форми прибрались вигідні,
Наші предки колись задля краю свого
Труд важкий підіймали на плечі,
Яж умію тепер боронити його
І служити, не злазячи з печі,
Еволюція значна зайшла від часів,
Як батьки боронились війною, —
Замісць куль і шабель у нових діячів
Стало слово горяче за зброю.
Може, зброя така оборонить наш край
Алей з нею прекепська робота —
Ще підслухає слово якесь поліцай
І в холодну завдасть патріота.
Та в мене почуття обовязків своїх
Потягає служити народу;
Щоб на душу не впав мені зрадництва гріх
Я знайшов собі добру методу.
Так нехай же працюють словами й пером
Ті, що мають дві шкури в запасі..,
І, розваживши так, я оддав ся цілком
Праці тій, що єдине на часі.
На таємних думках та на мріях палких
Я роботу народню обмежу;
Та за теж для добра земляків дорогих
Я без мрій і хвилини не влежу.
І у мріях скликаю численні полки
З тих, що стати за край свій охочі,
Словож маю на те, щоб ховати думки,
Як що зраджують їх мої очі.
До пісьменьства я кличу, — звичайно, в думках,—

Щоб світило над нашою піччю,
Хоч, на жаль, мати книжку народню в руках
Я признав небезпечною річию.
О, країно моя! я звязав свій язик,
Щоб кохати безпечно ідею.
Але в грудях не можу я здержати крик
У году твого ювилею:
,,Ще стоїть Україна! Не вмерла вона
І вмирати не має охоти:
Кожда піч українська — фортеца міцна,
Там на чатах лежать патріоти''.
Слава ж нам! бо колиб дух народу погас,
Не стерпівши свого лихоліття,
То по йому хоч по два примірники з нас
Дочекають нового століття.
Слава нам! хоч би вмерла Вкраїна колись,
Її слід буде легко шукати;
А щоб краще на вік ті сліди збереглись
Буде зроблено з нас препарати.

В. САМІЙЛЕНКО.

Згарища.

З воєнних оповідань.

Чорні смалюхи сторчать, наче Пероновi смолоскипи й тільки вже тлiють, курять ся. З лоскотом падуть дахи, розпадають ся стіни й чути лиш тріскане. Згоріли деревляні хатки, згоріли і глиняні а з одних й других остались комини полупані, закурені, обсмалені, а на шпаргатах є порозкидані черепи з горшків та мисок. Купами чорнієть ся згоріле зерно збіже. Худоба, безроги вищиривши зуби, лежать розтріскані, лиш бебехи видко...

А в попелі одної маленької ліпянки бачиш грубу верству обсмаленого людського мясива.,, Се матір з двома діточками... Всі троє при купі. А в середині їх чуєш, як варить ся кров, як кипить, а з діточих розірваних голов лиш парує моложенький мозок...

Затріщало, загуркотіло і вершок каглі повалив ся на долину, розсипав ся і глина та попалені горячі цегли прикрили матір з діточками,..

— У... у-у-у-у... у-у-у-у... — завила недалеко собака, а горою дальше свистали кулі, ревли гармати.

Павло Лисецький.

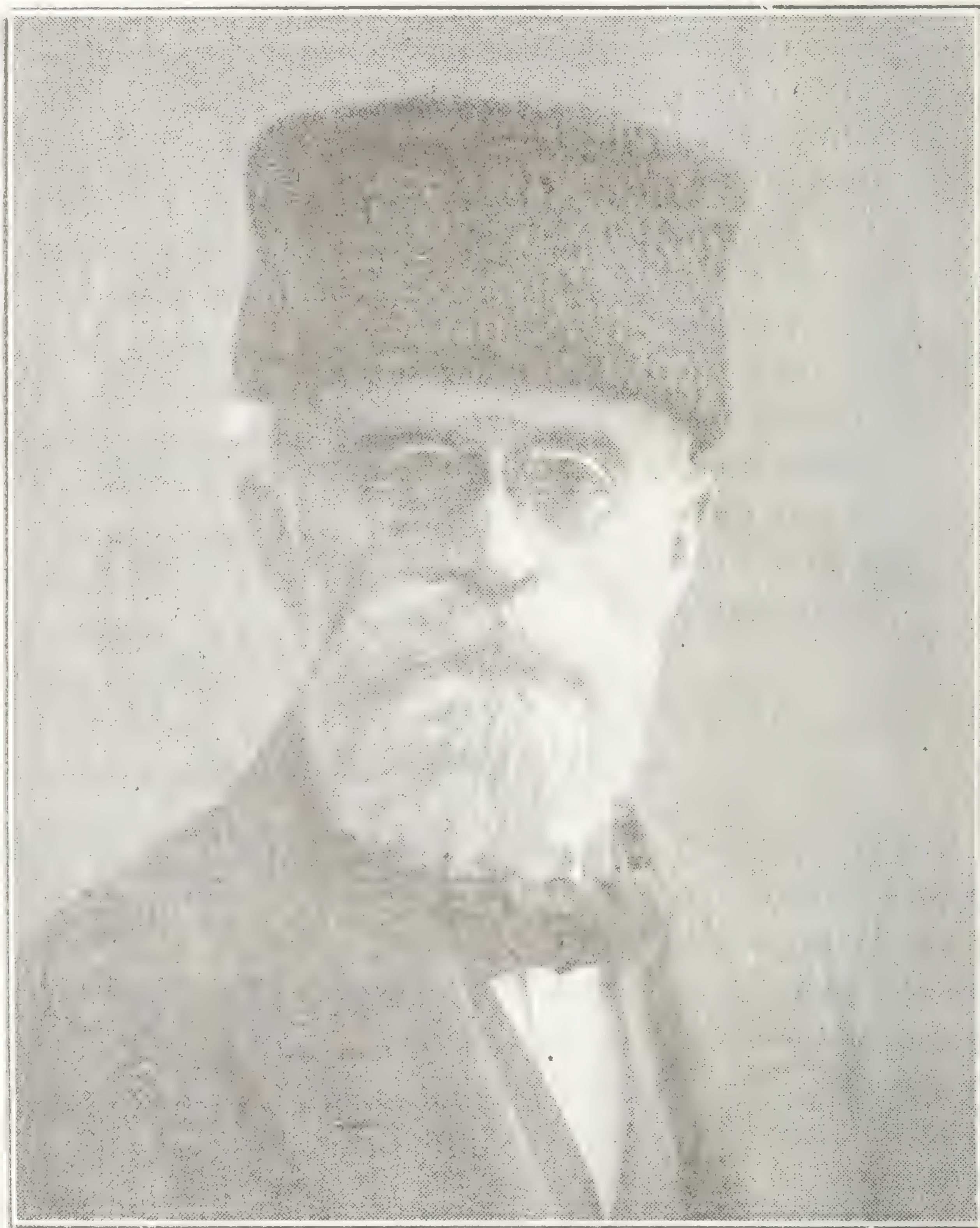

Михайло Павлик.

МИХАЙЛО ПАВЛИК.

Між іменами, котрі будуть записані в розвою галицької України, імя М. Павлика буде всегда на першім місци.

Йому маємо завдячити, що Українці в Галичині вийшли зі своїх вузких поглядів і взялись до реальної роботи над нашим народом, йому маємо завдячити розвій поступових ідей між українським громадянством.

Павлик се жертва. Він є тим чоловіком, котрий жертував ціле своє житя на нашім народнім жертвеннику, котрий через ціле житє працює тяжко о голоді і холоді для українського народа, котрого ні суди, ні тюрми, ні переслідування не могли відвести від раз вибраної дороги — посьвяти цілого свого житя в користь українського народу.

Почитати Павлика повинні всї, а передовсїм наші селяни. Він є тим першим борцем, котрий станув ясно і отверто в рядах борців за права українського селянства. Він перший ішов в наш простий народ, учив його, просьвіщав і отворав очи. Він перший сказав нашому селянинови, що він повинен мати такі самі права як і кождий инший і вчив його, як має своїх прав добувати. І в селянах знайшов він собі прихильників і сей гарний розвій нашого селянства, який ми маємо тепер в Галичині мусимо завдячувати головно М. Павликови.

Михайло Павлик вродив ся 1853 р. в Монастириску, Косівського повіта в убогій хлопській семї. До школи ходив в Косові, Коломиї і у Львові. Підчас науки мусів сам удержуватись, бо гроший на утримане не було кому дати. З ґімназії вийшов Павлик москвофілом, хоткй то його москвофільство було дуже поверховним. Москвофілом був також на початку своїх універсітетських студій.

В роцї 1867 приїздить до Галичини Михайло Драгоманів і він зробив цїлий переворот в умах української молодіжи. Його впливови підлягає найбільше Павлик. Перестає бути москвофілом, переймає ся поступовими ідеями і в своїм відчиті, виголошенім лїтом 1876 р. вказує конечність, звернутись студіювати народ, пізнавати, чого йому бракує і як працювати, щоби виробити йому. таке місце, яке колись мусить вибороти совість і думка усїм темним, робучим масам не лишень в Европі, але й на цїлій землї.

Погляди Павлика виголошені в тім відчиті, були заразом поглядоми товаришів Павлика, котрі узнавали потребу праці над людом в дусі поступовім — социялїстичнім. Та скоро зачинаєсь переслїдуванє між молодїжию за сї ідеї. Передових членів з молодїжи арештують, закидають їм налажанє до тайного соціялїстичного кружка і засуджують на арешт, не доказавши жадної вини.

Визнавати соціялїстичні ідеї, було тодї щось дуже страшного і тому наша малокультурна тодїшна суспільність зачинає Павлика разом з його товаришами боятись і робити їх праці ріжні перешкоди. Та наші молоді борцї не устають. За підпомогою Українцїв зачинає видавати Павлик разом з Франком „Громадський Друг", а коли виданє його стало неможливим, видають збірки Дзвін і Молот, в яких Павлик містить свої оповіданя „Юрко Куликів, Ребенщукова Тетяня, Пропащий Чоловік", взяті з народного житя. За оповіданє Ребенщукова Тетяна судять Павлика і засуджують на 6 місяцїв арешту.

Не бажаючи знова іти до арешту, він в 1879 р. виїздить до Женеви, де перебуває два роки. Тут є він співробітником Громади і містить ряд статий в нїмецькім журналї, що виходив в Ціріху під редакцією Едварда Берштайна.

По двох роках вертає назад в Галичину і тут ширить дальше свої ідеї, не зважаючи на тяжкі обставини, серед яких він мусить працювати. В р. 1887-1888 занимаєсь упорядкованєм бібліотеки помершого польського письменника Йосифа Крашевського. З початком 1889 стає редактором часописи „Батківщина" з платою 18 злр. місячно. Батківщина за редаґованя Павлика була дуже добре редаґована і перевисшає в дечім і теперішні народні часописи.

В 1890 видає „Народ", зразу як безпартійний, а відтак як орґан радикальної партії, котрий видавав до 1895 р., се є до смерти М. Драгоманова. В тих часах закладаєсь українська радикальна партія, партія чисто селянська, в котрій Павлик бере живу участь, чи яко редактор єї часописий, чи як єї пропаґандист. Від 1897-1904 р. був бібліотекарем в Науковім Товаристві ім. Шевченка.

В найновійших часах займаєсь обробленєм переписки Драгоманова, перекладанєм його творів з чужих мов і приготовлюванєм матеріялів до історії нашого політичного жи-

тя в остатній чверти 19 віку. Крім сего, хотяй вже старий і немічний час від часу містить статї в ріжних часописях і не кидає народної роботи.

Павлик писав дуже много і оповідань і наукових статий і перекладав богато з чужих мов на українську. З перекладів більших згадаємо „Історію боротьби між релїґією і наукою" Дрепера, „Нова суспільність і церква" Бартошка „Мужики" Раймонта, „Ткачі" Гавптмана, „Власть Тьми" Толстоя. З його оріґінальних творів зазначимо „Михайло Петрович Драгоманів 1841-1895. Його ювилей, смерть, автобіоґрафія і спис творів", „Читальні", „Спис творів Франка за перше 25 літе його літературної діяльности 1874-1899."

Найбільше значінє має Павлик як публицист. Публицистика забрала в нього весь час і не дала спромоги розвинутись його визначному белетристичному і науковому таланови.

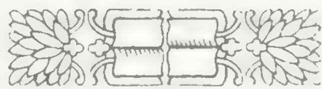

Прокляті гори.

З военних оповідань.

Трохи на схід головного міста Чорногори, Цетинії, виднїє хребет „Проклятих Гір", які „верхами дістають аж під небесну браму". Скали а скали — голі, пусті, чорні, як та земля, і найменшої ростини тут не побачиш.

Стежка гадюкою веть ся над пропастями, ледво вихарабаєш ся на чубок якого небудь верху.

Перед тобою виднїє образ страшний, образ пущі самого пекла.

Тут сидить сивий шісьдесятьлїтний старець з пушкою в руках, побіч нього тринайцятьлїтний хлопчина, також з пушкою. Оба зачаїлись на Турка.

Ледви хлопчина притулив свою стрільбу до рамени, ледви змірив — а вже сам покотив ся долї головою, лишаючи криваві сліди, куди летів...

— Данилко, Данилко! — крізь сльози залебедів сивенький дїдунь. І хотячи пімстити смерть свого внука, підняв курок...-В тім захитав ся і за своїм Данилком пішли старечі кости, навіть тими самими кровавими слїдами.

А по вузоньких, скалистих стежочках бачиш згорблені,

горем прибиті жінки, які ридаючи відшукують вбитих та ранених чоловіків... І чуєш тільки, як нарікають на марево смерти, як голосять над порубаним, посіканим тілом своїх рідних...

Бились недовго, але много-много ранених і вбитих лежать у своїй власній крови. А зі всїх сторін, довкола показують ся нові і нові живі жіночі трупи...

Сращна країна смерти — ,,Прокляті Гори"...

П. Лисецький

Як і чим люди давнійше писали?

Найдавнійші слїди людського письма подибуємо на камени і кости. Передовсїм уживано лопаток більших звірів, позаяк вони давали більшу просторінь для письма. Таких костий і каміня уживали передовсїм старинні Перси і Египтяни. Днесь часто стрічаємо старинні перські написи і египетські гієроґрафи різані на скалах і в камени. Написи, відносячі ся до перських королів рито на тесаних спеціяльно до того камінях, потягнених покостом, який се камінє хоронить, від звітреня. Такі написи поміщувано звичайно на гробах і палатах.

У старинних Греків написи на сьвятинях і памятниках різано також переважно в камени. Слова законодателя Солона були вписані на деревляних таблицях, обтягнених ґіпсовою поволокою. В справах, тикаючих ся держави, Перси уживали до писаня звірячої шкіри. В Мезопотамії знова до сеї цїли уживали вальців і цегол, випалюваних з глини.

Найбільше уживаним через Египтян матеріялом до писаня був папирус, приладжуваний з листя тростини тої самої назви, від чого пішла і теперішна назва: папір. Найстарше египетське письмо, яке доховало ся до наших часів, походить з 3000 літ перед різдвом Христовим. Приладжувані з папирусу картки до писаня були всілякої величини, одначе найчастійше через склеюванє їх одержувано звій, довжини яких 100 стіп. Барва папирусу є найчастійше бронзова з відтїнями аж до жовтої, волокниста і дуже відпорна проти гнитя. Хінцї уживали як матеріял до писаня тростини і тканин, потім каміня, пальмового листя, кори, таблиц з дерева і металїв, а о-

около сто літ перед Різдвом Христовим вже і паперу. Папір виробляли найперше з лика і кори морви, а пізнїйше з полотна і бавовни.

Греки в справах щоденного житя писали також на корі, пальмовім листю, плитках з олова. В пізнїйших часах головно уживали шкір з кіз і овець. До шкільної науки, до писаня листів і до рисунків уживано деревляних табличок, потягнених воском. Той самий матеріял, що Греки, уживали також і Римляни. Предки теперішних Німцїв уживали до писаня каміня, шкіри і костий.

Як видно, в давних віках писане було дуже утруднене і вельми коштовне. Доперва послїдний вік машин і винаходів улекшив і найбіднїйшим людям спосіб писаня і уживаня матеріялів до писаня.

До ритя букв в давних віках служили: остре каміне, кінчасті кости, а пізнїйше металеві долота і зелїзні рильця, яких перші уживали знова Хінцї. Рильцями з слоневої кости і металю писали також і старинні Греки та Римляни на своїх потягнених воском табличках. На шкірах, то є перґамінї і на папирусї писано фарбою при помочи відповідно затятої тростини. В пятім віцї по Христї стрічаємо перші слїди писаня гусячим пером. Доперва більше як 1000 літ пізнїйше здобули ся люди на другий крок поступу і почали виробляти пера зі стали. В середних віках писано також пензлями з волосїня і пташого піря.

Плинними матеріялами до писаня давнїйше були всілякі фарби. Хінцї пишуть на своїх деревляних табличках червоною фарбою званою „ocher". Уживаний тепер туш вже дуже давно научили ся приладжувати з сажі смерек і ялиць. В середних віках дуже часто уживано до писаня багряної, золотої і срібної краски, а також і послугувано ся загальним нинї чорнилом.

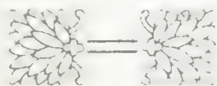

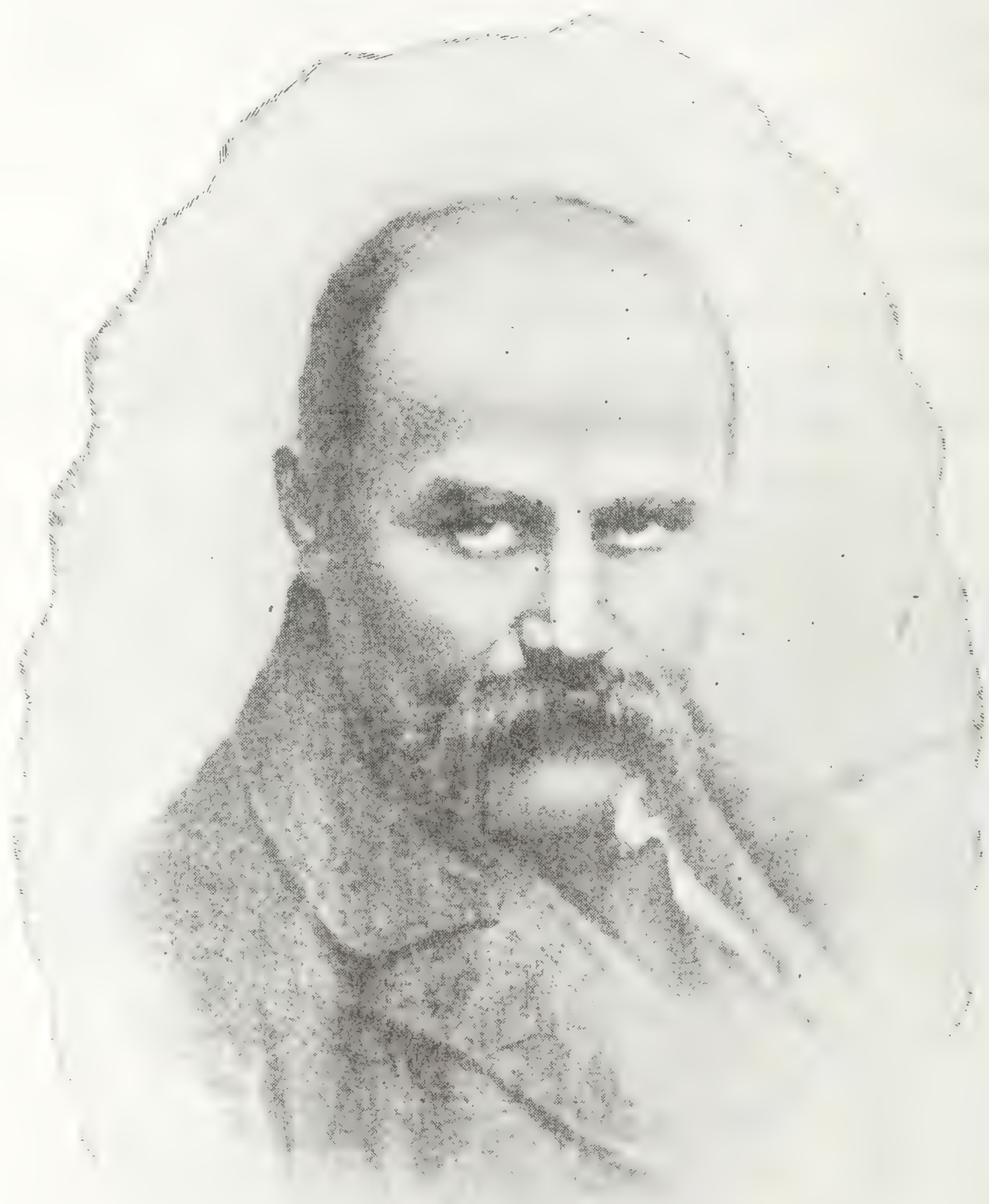

Тарас Шевченко.

Т. ШЕВЧЕНКО.

ГАМАЛІЯ.

Ой нема, нема ні вітру, ні хвилі
Із нашої України!
Чи там раду радять, як на Турка стати?
Не чуємо на чужині.
,,Ой повій, повій, вітре, через море
Та з Великого Лугу,
Суши наші сльози, заглуши кайдани,
Розвій нашу тугу!
,,Ой заграй, заграй, синесенькe море,
Та під тими байдаками,
Що пливуть козаки, тілько мріють шапки,
Та на сей бік за нами!
,,Ой Боже наш, Боже! Хоч і не за нами,
Неси Ти їх з України;
Почуємо славу, козацькую славу, —
Почуємо, та й загинем!"

Отак у Скутарі козаки співали;
Співали, сердеги, а сльози лились,
Лили ся козацькі, тугу домовляли.
Босфор аж затряс ся, бо з-роду не чув
Козацького плачу; застогнав широкий,
І шкурою, сірий бугай, стрепенув,
І хвилю, ревучи, далеко-далеко
У синеє море на ребрах послав.
І море ревнуло Босфорову мову,
У Лиман пігнало, а Лиман Дніпрові
Тую журбу-мову на хвилї подав.

Зареготав ся дід наш дужий,
Аж піна з уса потекла.
,,Чи спиш, чи чуєш брате Луже?
Хортице-сестро?"
Загула
Хортиця з Лугом: ,,Чую, чую!"
І Дніпр укрили байдаки,
І заспівали козаки:

,,У Туркенї, по тім-боцї,

Хата на помості.
Гай, гай, море, грай,
Реви, скелї ламай!
Поїдемо в гостї.

,,У Туркенї у кишенї
Талярп, дукати.
Не кишенї трусить, —
Їдем різать, палить,
Братів визволяти!

,,У Туркенї яничари
І баша на лаві.
Гой-ги, вороги!
Ми не маєм ваги!
Наша воля й слава!"

Пливуть собі співаючи;
Море вітер чує.
Поперелу Гамалїя
Байдаком керує.
— Гамалїє! Серце млїє:
Сказило ся море.
— Не злякає! — І сховались
За хвилї, за гори.

Дрімає в гаремі — в раю Византія
І Скутар дрімає; Босфор клекотить,
Неначе скажений; то стогне, то виє:
Йому Византію хочеть ся збудить.
,,Не буди, Босфоре: буде тобі горе!
Твої білі ребра піском занесу,
У мул поховаю!" — реве сине море —
,,Хіба ти не знаєш, яких я несу
Гостей до султана?"

Так море співяло
(Любило завзятих чубатих Славян).
Босфор схаменув ся. Туркеня дрімала,
Дрімав у гаремі ледачий султан.
Тілько у Скутарі, в склепу, не дрімають
Козаки-сердеги. Чого вони ждуть?
По-свойому Бога в кайданах благають,
А хвилї на той бік ідуть та ревуть.

,,О, милий Боже України!
Не дай пропасти на чужині,
В неволі вольним козакам!
І сором тут і сором там —
Вставать з чужої домовини,
На суд Твій праведний прийти,
В залізі руки принести,
І перед всіми у кайданах
Стать козакові!...''
— ,,Ріж і бий!
Мордуй невіру-бусурмана!''
Кричать за муром. Хто такий?
Гамаліє! Серце мліє:
Скутар скаженіє!
— ''Ріжте, бийте!'' на фортеці
Кричить Гамалія.

Реве гарматами Скутара;
Ревуть, лютують вороги;
Козацтво преть ся без ваги —
І покотились яничари.

Гамалія по Скутарі —
По пеклу гуляє,
Сам хурдигу розбиває,
Кайдани ламає.
— ''Вилітайте, сірі птахи,
На базар до паю!''
Стрепенулись соколята,
Бо давно не чули
Хрещеної тої мови.
І ніч стрепенулась:
Не бачила, стара мати,
Козацької плати.
Не лякай ся, подиви ся
На бенкет козачий!
Темно всюди, як у будень, —
А свято чимале!
Не злодії з Гамаліем
Їдять мовчки сало
Без пашлика.
— ,,Засвітимо!''

До самої хмари
З щоглистими кораблями
Палає Скутара.
Византія пробуркалась,
Витріщає очі,
Переплива на помогу,
Зубами скрегоче.

Реве, лютує Византія,
Руками берег достає;
Достала, зиркнула, встає —
І на ножах в крові німіє.
Скутар, мов пекло те, палає;
Через базари кров тече,
Босфор широкий доливає.
Неначе птахи чорні в гаї,
Козацтво сміливе літає:
Ніхто на світі не втече!
Огонь запеклих не пече.
Руйнують мури; срібло-злото
Несуть шапками козаки
І насипають байдаки.

Горить Скутар, стиха робота,
І хлопці сходять ся, зійшлись,
Люльки з пожару закурили,
На байдаки — та й потягли,
Рвучи червоні гори-хвилї.

Пливуть собі ніби з дому,
Так буцїм гуляють,
Та, звичайне — Запорожці,
Пливучи співають:

„Наш отаман Гамалїя,
Отаман завзятий,
Забрав хлопців та й поїхав
По морю гуляти, —
По морю гуляти,
Слави добувати,
Із турецької неволї
Братів визволяти.
Ой приїхав Гамалїя

Аж у ту Скутару
Сидять брати-Запорожці,
Дожидають кари.
Ой як крикнув Гамалія;
,,Брати, будем жити, —
Будем жити, вино пити,
Яничара бити,
А курені килимами,
Оксамитом крити!"
Вилітали Запорожці
На лан жито жати;
Жито жали, в копи клали,
Гуртом заспівали:
,;Слава тобі, Гамаліє,
На весь світ великий,
На всю Україну,
Що не дав ти товариству
Згинуть на чужині!"

Пливуть собі співаючи; пливе
По-зад завзятий Гамалія,
Орел орлят мов стереже.
Із Дарданелів вітер віє,
А не женеть ся Византія:
Вона боїть ся, щоб Чернець
Не засвітив Галату знову,
Або гетьман Іван Підкова
Не кликнув в море наралець.
Пливуть собі...
А із-за хвилі
Сонце хвилю чорвонить;
Перед ними море миле
Гомонить і клекотить.

Гамаліє! Вітер віє...
Ось-ось наше море!
І сховали ся за хвилї,
За живії гори.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

В р. 1769 цариця Катерина II скинула остатного українського гетьмана Разумовского і вислала на Україну ґенерала Румнянцева, котрий завів панщину і зачав нищити дальше самоуправу України. Се викликало нарікане на Росію і Катерина II, щоби замилити очи, сказала скликати комісію, в котрій посли мали висказати свої жаданя. Посли зажадали щоби на Україні лишились ті самі права, що були перше. За ті жаданя Румянцев віддав їх военному судови і 33 послів Українців засуджено на кару смерти.

На Зелені сьвята 1775 р. збурили Москалї Січ, а остатного Січового гетьмана Петра Кальнишевського вивезли далеко на північ і посадили в тюрму, в котрій він мучив ся через 25 літ.

Так знищила Росія самоуправу України, завела російську мову, російські суди, школи і т. д. Здавалось, що український народ не перенесе московської неволї і загине.

Та однак жива хлопська душа не затратили своеї мови, не могло так легко затратити еї і українське панство.

Зявляесь Іван Котляревський і своею Енейдею підносить українську мову до ряду мов літературних. Енейда Котляревського мала дуже великий вплив. Як богато читали її, вистарчить згадати, що в протягу десятьох літ видано еї три рази.

В 1840 р. виходить в Петербурзї Кобзар і сей рік ми мусимо уважати епоховим в розвою українського народа. Написав Кобзаря тодішний студент академії художеств Тарас Шевченко.

Тарас Шевченко вродив ся 25 лютого 1814 р., в селї Моринцях, звенигородського повіту, київської ґубернії і був сином панщизняного селянина лютого пана Енґельгардта. Батько Тараса, Григорій перенїс ся скоро з Моринець до села Кирилівки, власности того самого пана Енґельгардта і тут прожив Шевченко свої молоді лїта. Дітий у батька Тарасового було пятеро, два хлопці і три дівчині. Виховувались вони самі, бо батько та мати вічно були на панських ланах. В десятім роцї житя померла Тарасови мати. Батько не міг сам собі дати ради з малими дітьми і оженивсь пораз другий. Мачоха привела своїх дітий, бо була вдовою і в хатї поча-

лось чисте пекло між дітьми Тарасового батька і дітьми мачухи. Діти вічно сварились, бились і мачуха всегда брала в оборону своїх дітий, а кривдила сироти. По двох літах помер батько Тараса і він остав круглим сиротою.

Вчити ся зачав Тарас ще за житя свого батька в місцевій школї в Кирилівцї, у дяка Богорського, страшного пияниці і ходив навіть при мерцях читати псалтир. Шевченка дуже тягнуло до малярства, він втік з кирилівської школи і пішов до Лисянки, де був диякон-маляр. Вкоротці покинув його Тарас і пішов до другого, але сей подививши ся йому на руку сказав, що з него нїчо не буде. Засумувавсь Тарас, вернув до дому і став зразу за пастуха, а відтак пішов на службу.

Тарас почував дуже велику охоту до малярства, тому покинув службу і пішов до одного маляра аж до Хлипнівки, щоби знов зачати учитись малярства. Маляр без дозволу панського не хотів його приняти. Він післав Тараса по дозвіл до управителя дїдича Енґельгардта, але той замість дозволу взяв його до панської служби, зразу в пекарни, а відтак в покоях. Тарас пробуває зі своїм паном зразу в Вильнї, потім в Варшаві. Тут Енґельгардт, видячи в хлопця хист до малярства віддає його на науку до маляра Лямпі, а коли перенїс ся до Петербурга, до маляра Ширяева. В Петербурзї познакомлюєсь Шевченко з своїм земляком Сошенком, учеником академії малярства, а через него з Українцем байкописцем Евгеном Гребінкою і з Москалями: поетом Жуковським і маляром Брюловом. Бачучи у Шевченка великі здібности, зачали вони думати про викуп Шевченка з кріпацтва. Енґельгардт зажадав 2.500 рублів. Щоби ті гроші дістати, Брюлов змалював портрет Жуковського, образ сей продали на льотерії і за гроші викупили Шевченка з неволї кріпацької.

Визволений з кріпацтва, Шевченко записуєсь до академії Штук Красних в Петербурзї, котра цїнила талан Шевченка і часто його надгороджувала. Тут він крім малярства, займаєсь також писанем поезій і як вже було згадано, видав 1840 першу свою книжку „Кобзар", В тій книжочці змалював Тарас біду українського народа, як нарід, колись вільний, закріпощено, як наш нарід на своїй земли став невільником.

На другий рік видав Шевченко свою найбільшу, а заразом найлїпшу поему Гайдамаки. В ній малює нам часи по скасованю козацтва, коли народ, не можучи стерпіти кривд,

заподіяних йому Поляками, бере за оружіє і кріваво мстить ся на своїх ворогах.

В 1843 р. їде Шевченко на Україну. Всюди радо його витали як славного поета, дають на його честь забави і кождий рад пізнати найбільшого нашого поета. Побувши на Україні і відвідавши Січ вертає назад до Петербурга, кінчити академію. Скінчивши академію 1848 р., вертає назад на Україну і дістає посаду при археольоґічній комісії. Їздить по Україні, рисує старі українські будівлї і в тім часї написав найкращі свої поезії „Посланіе до живих і мертвих і Кавказ", де виступає против деспотизму царів і знущаня ся над народами. Приятелї Шевченка старають ся для него о місце учителя малярства при київськім унїверситетї, та в тім часї 5 серпня 1847 Шевченка пораз перший арештують за то, що він мав належати до Кирило — Методіївського брацтва.

То було якраз перед 1848 р., коли в цїлій Европі подувало троха вільнїйшим духом. Росія, боячись, щоби і в Росії люди не забажали волї, держала своїх платних шпіонів. Оден такий шпіон вкрутив ся був і до Кирило — Методіївського брацтва, до котрого належало много визначних Українцїв як: Костомарів, Кулїш, Білозерський, Гулак, Маркович, Пильчиков і другі, а котрі бажали волї для кождого славянського народа, бажали „щоб усї Славяни стали рідними братами і синами сонця правди". Коли Кирило Методіївське брацтво зраджено, Шевченка не було в Київі. Він був на весїлю в Кулїша. Коли вертав з весїля, його арештовано при переїздї через Днїпро.

Через три дни держали Шевченка в київських арештах, а четвертого повезли в Петербург, де мали судити людий за то, що вони бажали добра своєму народови.

Зачались переслухуваня і по скінченю слїдства предложено цареви Миколї І., що Шевченко пише по українськи ріжні поезії, в котрих осьмішує царя і його родину, розповідає в них про кривди українського народу і прославляє колишную козацьку славу. За се ухвалили слїдчі віддати Шевченка в салдати і наказати начальству, щоби воно пильно за Шевченком нагдядало. Цар підписав вирок і сам ще й додав: „Під найпильнїйший догляд, заборонивши писати і малювати."

Була се тяжка кара для Шевченка, бо Шевченко гидив ся військом і ненавидів салдатів від дитинства. Колиб я, ка-

ІНСТИТУТ ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
в Веґревіл, Альберта.

Місто Веґревіл лежить 70 миль на схід від Едмонтону при Сіпіярськії зелізничій лінії, в осередку найбільшої української кольонії, в провінції Альберти.

Місточко числить 1.700 мешканців і друге місце по Анґлійцях займають Українці. Одно, чим веґревільські Українці можуть похвалитись се те, що під взглядом економічним і просьвітним стоять на однім з перших місць між Українцями в Канаді.

В р. 1913 з'орґанізовано в Веґревіл „Укр. Наукове Тов. ім. Т. Шевченка". В осени сего року постановило

товариство збудувати свій власний дім. Вибрано комітет котрий зачав збирати складки. Веґревілці посилали щедрі датки. Руська Торговля жертвувала 200 дол., п. В. Зварич подарував льот під будову вартости 400 дол., богато людий жертвували по 25, 50 дол., а навіть і більше.

На весні 1914 р., коли розмерзлась земля, взялись Веґревілці до роботи і в протягу одного місяця вибудували гарний будинок, як бачимо на образку, котрий з нагоди 100-уродин Т. Шевченка, назвали „Інститутом ім. Тараса Шевченка". — Честь і слава Українцям з Веґревіл.

же Шевченко, був душегубом і кровопійцем, тодіб не можна придумати для мене гіршої кари.

Дня 31 мая 1847 р. вивели Шевченка з тюрми, посадили на візок і завезли до Оренбурга. Російським властям здавалось, що Оренбург за гарне місто для Шевченка, тут жило ще богато вигнанців Поляків, з котрими можна було ще зноситись інтелігентнійшому чоловікови і тому загнали Шевченка дальше в пусті степи до Орська.

Тут записали Шевченка до ряду, дали йому салдатський мундур і приставили старого салдата, щоби мав над Шевченком надзір.

Там то змарнувала Москва Шевченка, там знищила його здоровле і його силу. Поет захорував був зразу на гостець, а далі на цинґу. Кріпке здоровле зачало марніти, волося стало випадати, лице жовкло, очи попухли, голова хилилась в діл. На другий рік випровадили Шевченка на Аральське море, розслїджувати його береги. Тут змилосердили ся над долею Шевченка деякі офіцири і почали робити йому деякі пільги. Шевченкови було троха полекшало, та знова знайшовсь шпіон, поручник Ісаев, котрий доніс до Петербурга, що Шевченко ходить в цивільній одежі, пише вірші і малює мимо царського заказу. Шевченка на сей донос арештують, держать півроку в тюрмі і висилають до ще гіршого місця Новопетровської кріпости над Каспійським морем.

Тут пробув Шевченко шість і пів року, там то Москалї добили Шевченка. По вісім годин денно його муштрували, нї на хвилю з ока не спускали, а навіть чоботи перешукували, чи не ховає він там олівця, або кавалка паперу.

По царю Миколї І. вступив на царський престол Александер II і в початках його панованя зачало віяти троха свобіднійшим духом. Приятелї Шевченка, а головно ґр. Толстой і княгиня Репнїна зачали робити стараня, щоби Шевченка освободити, та стараня їх зразу не помагали. Визволови Шевченка противилась цариця — вдова і тому в першім списї амнестиї Шевченка не було. Доперва друга амнестія, видана 2 мая 1857 р. принесла Шевченкови волю.

2 серпня 1857 р. виїздить Шевченко з Новопетровської кріпости, прибуває до Нижного Новгороду, де придержують його пів року і аж при кінци марта 1858 року дістаеcь до Петербурга. На Україні жити було йому заборонено.

27 марця 1858 року приїхав Шевченко до Петербурга. І свої і чужі витали його не тілько як поета, але також як борця за волю.

Шевченко замешкав в академії, де працював над своїми малюнками і писав поезії. Крім того укладав „Буквар" для українських шкіл, дбав, щоби заложити українську ґазету і дуже старав ся о се, щоби знесено панщину і народ дістав волю.

Але серце тягнуло Шевченка на рідну Україну. Він хотів там жити і умирати. Хотів збудувати собі над Дніпром хату, оженитись, та хоть на старість прожити там, де вороги за молоду жити не давали. В цьвітни 1859 р. їде на Україну. Відвідав родину, обїхав знакомих, надививсь на улюблені українські степи і вертає знова до Петербурга, щоби там упорядкувати свої справи, та вернути на сталий побут на Україну.

Та мрії Шевченка не сповнились. З кінцем 1860 р. занедужав в Петербурзї на водну пухлину, а 26 лютого 1861 р. далеко від України перестало бити його серце, що так горячо любило свій рідний край і свій рідний нарід. Його поховали зразу в Петербурзї. Приятелї Шевченка, хотячи виповнити заповіт його, зачали робити стараня в російськім правительстві, щоби позволено перевезти тіло Шевченка на Україну— так, як бажав собі сам Шевченко в своїм заповітї

„Як умру, то поховайте
Мене на могилї,
Серед степу широкого на
Вкраїні милій.

26 цьвітня 1861 р. викопано тіло Шевченка з могили. Труну покрили червоною китайкою і з тріюмфом відвезли на Україну.

По дорозі стрічали тіло Шевченка з великими почестями, як і заслугує наш найбільший поет.

Дня 7 мая прибув сумний похід з останками тіла Шевченка до Київа. На панахиді в Київі зібралось було дуже много людий. Між бесідниками, які промовляли над домовиною Шевченка були між иншими Михайло Драгоманів і Володимир Антонович.

З' Київа перенесли домовину на пароxід і перевезли до Канева. На панахиді в Каневі зібрались коло Собору тисячі людий, щоби віддати пошану тому, котрий як казали тодї „пи-

ав волю".Поховано його на Чернечій Горі, над Дніпром, коло Канева і над його домовиною висипано високу могилу. На могилі стоїть високий зелізний хрест. „Так брате", казав протоієрей Мацкевич, печатаючи гріб Шевченка, вийшло так, як ти бажав: ти хотів жити в Каневі, тай живи до кінця віку.

Пізнійше огороджено Шевченкову могилу, вибудовано коло неї хату і засаджено садок. Його могилу відвідують рік річно тисячі людий, та споминають того, що цілий свій вік ціле своє житя віддав для українського народа.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО.

Не завидуй богатому:
Богатий не має
Ні приязни, ні любови,—
Він все те наймає;

Не завидуй могучому,
Бо той заставляє;
Не завидуй і славному:
Славний добре знає,

Що не його люди люблять,
А ту тяжку славу,
Що він кровю та сльозами
Виллє на забаву.

І молоді як зійдуть ся,
То любо та тихо.
Як у раю, а дивиш ся —
Ворушить ся лихо!..

Не завидуй же нікому,
Дивись кругом себе:
Нема раю на всїм світї
Хіба що на небі!

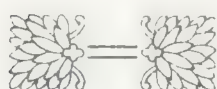

„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ“ ім. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА в ВЕСТ ФОРТ ВІЛІЯМ, ОНТ.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА в Вест Форт Віліям, Онт.

Український Народний Дім ім. Тараса Шевченка в Вест Форт Віліям збудовано в 1914 р., заходом товариства Запорожська Січ, в тімже місті.

Товариство Запорожська Січ в Вест Форт Віліям, Онт. завязано 1 січня 1911 р.

Короткий розвій товариства представляєсь ось так: Новоосноване товариство, відчуваючи брак власної хати в Вест Форт Віліям, занялось збіркою фонду на будову власного дому. При щирій жертволюбивости наших людий, набуло товариство на свою власність сего року дім, котрий отворено концертом в честь Тараса Шевченка. В тім році за старанем товариства відбулось віче в справі увільненя Мирослава Січинського з тюрми і зложено 20 долярів на фонд Рідної Школи.

12 листопада 1911 р. відсьвяткувало товариство величаво 100-літні роковини уродин Маркіяна Шашкевича. В протягу цілого року відіграло товариство 9. аматорських вистав.

В 1912 р. відбув ся заходом товариства ряд відчитів і представлень. Першого липня відсьвяткувало товариство роковини смерти Адама Коцка, котий згинув в борбі за український університет у Львові. 10 падолиста тогож року гостило у себе товариство делеґата Рідної Школи в Галичині др. С. Демидчука і зібрало 180 дол. на Рідну Школу. 4 грудня тогож року потерпіло дуже товариство, бо дім товариства згорів.

В 1913 р. товариство задля браку власного дому не проявляло великої живої діяльности. Дало лише два представленя, а дохід з одного був призначений на ювилейний дар Ів. Франка. Сего року заходом членів товариства засновано в Вест Форті кружок Рідної Школи, котрий до липня 1914 р. вислав до Краєвого Шкільного Союза у Львові $70.75.

В 1914 р. виринула знову думка побудувати свій власний дім. Знов почали збирати жертви і знов завдяки жертволюбивости наших переселенців побудовано дім, який представляє ілюстрація. В 1914 р. відбулось заходом товариства кілька представлень, зборів, забав і ряд відчитів.

ЗНАЧІНЄ ШЕВЧЕНКА.

Багато є й було визначних письменників у нас на Вкраїні, але ніхто такої слави не зажив, як Шевченко, що знають і поважають його не тільки у нас, але і по всій Славянщині, всюда по заграницях. Через що-ж то воно так?

Найголовніще, через що Шевченка так поважають люди, се те, що він поет щиро-народний. Він сам вийшов з-під убогої сільської хати убогого панського крепака, і сам на своїй шкурі зазнав того тяжкого крепацького житя. Душа його боліла за увесь змучений рідний йому люд, і голос його — то був голос того люду. Чого він бажає, що любить, або проклинає — того самого бажає, любить та проклинає і увесь народ... Він немов та струна, що жалібно чи сумно озиваєть ся, як тілько до неї доторкнеть ся рука.

Бувши поетом щиро-народним, Шевченко домагаєть ся, щоб не топтали народних прав, щоб не позбавляли чоловіка волї. Бо усї ж люди — однакові на світї, то й права вони повинні однакові мати.

Схаменїть ся!—

каже він,—

Усї на цїм світї:
І царята, і старчата —
Адамові дїти.

Шевченко бажав, щоб правда і добро панували на Вкраїнї. Він так любив її, що й душу за неї готов був оддати. Хоч які тяжкі муки терпів він на засланю, на чужинї, делеко від рідного краю та своїх людий, але і це він готовий був перетерпіти, аби Україна була щаслива.

Менї однаково, чи буду
Я жить в Українї, чи нї—

каже він,—

Чи хто згадає чи забуде,
Мене в снїгу на чужинї,—
Однаковісїнько менї.
Та не однаково менї,
Як Україну злії люди
Присплять лукаві і в огнї
Її окрадену збудять,—
Ох, не однаково менї.

Шевченко любив свій рідний край більш над усе, але він бажав, щоб і другі його любили:

Подивіть ся на рай тихий
На свою країну,
Полюбіте щирим серцем
Велику руїну...

Свою Україну любіть,
Любіть її во время люте,—
В останню, тяжкую минуту
За неї Господа моліть!

Коли ми поглянемо на те, що Шевченко говорить продолю людську, то й тут побачимо, що він не тільки наш український простолюдний поет, але поет усього простого люду, усьої людськоі громади... В ті часи, коли писав Шевченко, не тільки на Вкраїні, але й по всій Росії панувало кріпацтво. ,,Людий" не було, а були ,,пани та ,,мужики"-крепаки. На Україні вони навіть мовою ріжнили ся,— було дві мови: ,,панська" і ,,мужицька". І от саме в той час, коли найдужче панувало панське право над ,,мужиком", почув ся з України голос за того мужика-крепака, голос дужий і далеко чутний, особливо коли зважити, що вийшов він з грудий того-ж таки мужика-крепака. Шевченко заговорив новим словом, і слово те було

Неначе срібро куте-бите
І семикрати перелите
Огнем в горнилї,

і до того вогненного слова почали прислухати ся навіть ті, що їм воно було не до душі. Шевченко в мистецьких віршах своїх показав до самого дна лихо від кріпацтва.

Заступаючись за потоптані права народні,поет обертаєть ся з гнївним словом до тих, хто топче ті права, до панів тогочасних:

Ви, розбійникі неситі,
Голодні ворони!
По якому правдивому
Святому закону
І землею, всім даною,
І сердешним людом
Торгуєте? Схаменїть ся
Бо лихо вам буде!

І хоч бачив він кругом себе, що що-дня і що-години народні права зневажають, та в души його не згасала нїколи надія, що

Недовго на цїм світї
Катам панувати,—
Встане правда, встане воля.

Але хоч як кипів Шевченко гнївом на тих ворогів народних, але він не був тої думки, що правди можна дійти насильством:

Любов і кротость, і добро,
Добро найкращеє на світї —
То братолюбіє,—

каже він в своїх віршах. Навіть згадуючи та оповідаючи про старе лихолїтя, коли ,,ріжнили ся" брати та ,,кровю упивали-ся", коли козаки з Ляхами били ся, поет додає від себе:

Болить серце, як згадаєш...
Того-ж батька, такі-ж дїти,—
Жити-б та братать ся:
Нї, не вміли, не хотїли,
Треба розєднать ся!

Поет тої думки, що люди порівнають ся тільки тодї, коли візьмуть ся до розумних способів, щоб усяке лихо та неправду на світї правдою побороти. Найголовнїщий з тих способів —,,слово розуму святого", наука та освіта, бо перед ними не стоїть нїяка неправда. Коли народ матиме добру освіту, і та освіта буде своєрідня, на рідному ґрунтї, а не чужа йому,то тодї він почне розуміти, що він таке сам, та що кругом нього дїєть ся, тодї знатиме

що ми?
Чиї дїти? Яких батьків?

Шевченко бачить навкруги, як

Свої дїти гірше ката
Її (Україну) розпинають,

бо пристали до чужої науки, та й самі поставали ворогами рідного краю. Але Шевченко не каже, що не треба чужого навчати ся, — він тілько каже, що наука чужа повинна йти поруч з своєю рідною:

Учіте ся, брати мої,
Думайте, читайте,
І чужому научайтесь
Й свого не цурайтесь!

І от, коли добра освіта запанує, то тодї й жити краще буде на світї, — тодї

Забудеть ся срамотня
Давная година,
І оживе добра слава —
Слава України;
І світ тихий, невечерний
Тихенько засяє.

От за оту щиросердість до убогого люду, за любов до нього та добру науку про те, що дїяти, щоб краще на світї жило ся, Шевченка усї і почитують і будуть почитувати його до віку:

Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди,
Поки сонце з неба сяє,
Тебе не забудуть.

В. Доманицький.

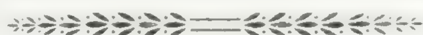

Ювилейне сьвято в честь 100-літних уродин Тараса Шевченка українсько-англійської школи ,,Васловець'' в околици Бюкенен, Саск.

Школярі українсько-англійської школи ,,Васловець'' в околици Бюкенен, Саск.

АПОЛІН. НОВАК.

„От який то нині сьвіт.“

Іван Зайдиголова дістав горожанські папери і хвалив ся всім сусідам, що вже й він має право вибирати „ґубермана“.

Незадовго потім Іван зареґістрував свій голос і був записаний на виборчій листі.

Надійшов день виборів і всі виборці голосуючого відділу 10 виборчого округа Стрендж, віддавали після переконаня, тайно і безпосередно свої голоси на картках, а урядник вкидав їх як найповажнійше до бляшаної скринки.

Кождого виборця дуже цікавило, чи Іван Зайдиголова вже голосував, та відповідь була, що ні.

— Дивно, говорив мені, що буде першим, а то виходить, що остатним — замітив сивоволосий Шкварко.

— Пізно, вже час, аби був.

— Шкода, дуже шкода, бідкав ся місцевий „орґанізатор“ правительственної партії. Пропаде голос. Лише він оден — думав.

В тім надійшов Кирило Партийний і згаданий орґанізатор почав до нього „шептати“. Кирило слухав „орґанізатора“ мовчки і потакнувши, сейчас віддалив ся. Всі присутні догадували ся, куди саме Кирило поїхав і здогад їх був влучний, хоч вони не були того певні.

Кирило Партийний пігнав до Івана Зайдиголови і захопив його в поли.

— А ви чому Іване, не йдете до голосованя?

— Бо не хочу...

— Та чому?

— Бо я собі щось погадав.

— Скажіть що, може я вас пораджу.

— Сказати — того ні купити ні продати. Так я вам скажу вірну правду — кінчив притихлим голосом, що за дурно голосувати не буду.

— А якже?

У відповідь потер двома пальцями і подивив ся в очи.

— Жартуете. За голоси в Канаді ніхто не платить.

— Та найте не платять, а за мій треба заплатити. Я собі погадав, що тепер на таке оказія.

— От не говоріть таке, нате випийте і йдіть до голосованя.

— То задурно. Як хочетете собі, а як не хочете, я не силую ся. Деякі з виборів жиють, а я хочу взяти хоть перший раз.

— Та то правда, гроші кортячі. Кількож вам дати? запитав сей насмішкувато.

— Не богато, Отак десятку. Другі так брали, то і я можу.

— Знаете що? Ви збирайте ся, а там вже якось полагодимо ся. То Джім до того належить, до него отже вдайте ся.

— Ні, най менї принесе, то й поїду.

Не помагало ніщо, аби Івана Зайдиголову наклонити хоч поїхати, бо він був дуже впертий.

Вкінци Кирило Партийний плюнув з досади і поїхав з новиною до орґанізатора Джіма.

— Деж Джан?— запитав поспішно.

— Не хоче прийти.

— Чому?

— Бо каже, що свій голос продає, хоче десять долярів.

— Що, — що!? — запитав з недовірчивою допитливостю.

— Хоче за свій голос десять долярів, от що!

— Не може бути...

— То факт!

Джім почав терти чоло, то шкрабати ся одним пальцем в висок і по довгім такім умовім хитрованю так зрадів, що викрикнув:

Добре! Ходім робити торг.

Івана Зайдиголову застали й тепер в полю.

Джім привитав Івана непевною ввічливою усмішкою і відізвав ся:

— Так, отже ви хочете таки десять долярів.

— Єсс сер!

— Я дам пять — і засьміяв ся.

— Но сер...

Джім витягнув десятку.

В Івана заблищали очи і скорше, чим Джім вспів подати гроші, як він протяг по них руку і коли той ще тодї не подавав гроший, він спустив руку соромливо на діл і так як той чоло-

вік, що робить щось негарне, паленів зі сорому і ждав. Тимчасом Джім пояснював, аби Іван підписав ся на „ресіт" (посьвідці), бо йому треба виказати ся перед партією, що він заплатив. Іван не віднирав ся поставити на кусникови паперу хрестик, а Кирило був за сьвідка.

Іван тепер з поспіхом всїв до воза і голосував так, як йому сказали.

По обчисленю голосів правительственний кандидат дістав в тім окрузї один голос більшости, та по перечисленю і той уневажнено. Мали отже відбути ся поновні вибори.

В тиждень по виборах Іван Зайдиголова дістав від адвоката якийсь лист. Щось наче його дьоґнуло під серцем, але він нїчого собі з того не робить, бо о нїчім не сьвідомий.

— А може деяка напасть — думає собі і вдав ся з тим листом до учителя .

По перечитаню листа, учитель йому пояснив:

— Маєте віддати Джімови Пулавтови десять долярів, бо ви так зобовязали ся своїм підписом.

Така новина дьоґнула Івана ще гірше. В мить додумав ся, яка то десятка і дуже почервонів, а потім на пів з розпучливою нїяковістю сказав:

— А Панбіг би-го скарав. Таж він, дав менї десятку за голос!

Учитель розсміяв ся, але зараз споважнів і додав:

— Тепер маєте ту десятку йому віддати, бо ви певно підписали „нот" (вексель). Адвокат виразно пише, що як до двох тижнів не заплатите, то стягне гроші законною дорогою.

— Аби-го законювали, дай Боже, на смерть! О, не діжде він того, аби мене тягали по судах!

Лагіднїйше:

— Знаєте, що, пане учитель, я вас буду просити. Ходіть зі мною до банку пожичити десятку, най му зараз ті гроші віддам, та най си подавить ними. От, який то нинї сьвіт! Най тепер чекає, аби я йому продав голос.

Від тодї Іван Зайдиголова став гей не той. Все голосував на тих, що стоять за правдою і нїкого з менчих національностий не понижають і не кривдять, але дбають про загальне народне добро. Навіть тодї, як в день виборів приїздив за ним партійний віз, Іван дякував за услугу і на превелике здивова-

Забава українських школярів школи „Васловець“ в околици Бюкенен, Саск.

Українсько-анґлійська школа в околици Роблін, Ман.

не фірмана йшов до голосованя піхотою. Як що було задалеко, то їхав своїм возом.

— Я не хочу ласки, бо ласка боком лїзе — відповідав на принагідні замітки інтересованих.

Як в часї передвиборчої горячки приходив до нього якийсь полїтичний аґент, то він слухав його мовчки, а там і відзивав ся:

— Ви менї сего не говоріть, бо я знаю, на кого я маю голосувати.

Інколи розраджував ся на влїзливість аґента і вперто викрикував.

— От лїпше, візьми ся чоловіче до чеснїщої роботи, та най би будували партію самі люди, а не ріжні аґенти, що лише звисли на легкій хлїб, тай нічого не хочуть робити.

По такій відповіди „полїтик" поспішно відходив. Хиба ще був дуже впертий, так зачинав своє знов, починаючи свою розмову від господарських справ, та в кінци відходив зі здушеною нїяковостю, бо Іван Зайдиголова викрикав: — Не забігай чоловіче, — не забігай.

Як коли підчас виборів ходили поголоски о продажности голосів між Українцями, то всї, що знали історію продажі голосу Івана, перечили тому. Грицько Мудрейко навіть упевнено додавав:

— То не правда, бо то нїхто не дурний в Канадї за голос платити і нїхто не дурний голосу продавати. То лише Іван Зайдиголова продав голос...

Ст. Мартин, Ман.
24. VII. 1914.

ЧЛЕНИ ЧИТАЛЬНІ „ПРОСЬВІТИ“ в МЕЛВИЛ, САСК.

І. ЛУЧКОВИЧ.

КОРОТКИЙ НАЧЕРК ІСТОРІЇ КАНАДИ.

I

Француський Період.

Хотяй Норвежці богато давнійше заїхали були до Америки, то всеж таки принято, що Америку відкрив вперве Христофор Колюмб в 1492 р. По його повороті до Гішпанії, скоро розійшла ся слава про його славну подорож по дворах европейських пануючих і нараз Анґлія, Франція, Портуґалія і Голяндія почали думати про користи з нововідкритої землї. Кождий край вибирав інше поле і бачив иншу ціль в кольонізації.

Розглядаючи історію Канади, ми стрічаємо ся лише з двома народами. Анґлійські кольоністи, що осїли на побережах Атлянтійського океану, шукали тут землї і релїґійної свободи. Вони управляли рілю, жили дружно з Індіянами і невдовзї гарно розгосподарились.

Француські кольоністи вибрали собі Акадію і долину Ст. Лоренс і звертали свою увагу більше на відкритя, торговлю шкірами і місіонерську роботу. (Найдавнїйший француський дослїдувач був Верацціні, за яким прийшов Жак Картієр, що відкрив ріку Ст. Лоренс.

Роберваль, перший француський заступник короля (віцекороль) Нової Франції, як тоді називали Канаду, старав ся основувати кольонію, але се не вдало ся. Протягом 50 літ Французи мали богато релїґійних клопотів в Франції і мало думали про роботу на новій земли. Доперва Чемплейн, „основатель Канади" почав робити нові досліди і основав Квебек в 1608 р. і наново розбудив заінтересоване ся новим краєм.

Европейські переселенці застали в Канаді туземний народ — Індіяни. Сильної будови тіла, темно-волосі, чорно-окі, з вистаючими костями твари Індіяни були незвичайно зручні на ловах, вміли скоро бігати і мали незвичайно сильний слух і зір. Зьвірів в тих часах було дуже богато, а також риби і Індіяни одягали ся в шкіри зьвірів і живили ся головно їх мясом. Мешкали в шатрах зі шкір або кори, що звались по їхньому „виґвам".

Коли чоловіки полювали або воювали, то жінки мусїли клопотатись всїми справами племени.

Індіянен був вірним товаришом, але дуже жорстоким,мстивим для ворога.

Індіяни ділились на три племена: Гурони й Альґонквіни жили дружно з Французами, а знов Іроквої з Анґлійцями. І власне з тими Індіянами мусіли зводити важну борбу перші кольоністи Канади.

Першу сталу оселю, оснував Чемплейн, оснуватель Квебеку. Він працював щиро для піднесеня нової оселї, однак мав перед собою дуже важку працю. Ґубернатори зміняли ся дуже часто і Чемплейн мусів їздити до Франції,щоби дізнатись про їх бажане. Без потреби викликав ворожнечу сильних Ірокворів і французські переселенці довгі літа терпіли від сих Індіянів за його помилку.

В тих часах богато компаній дістали монополь на проваджене торговлї футрами, а за се з'обовязували ся привозити кольонїстів до Канади і помагати їм розгосподарюватись на новій земли. Однак сї компанії не дбали зовсім про нїщо крім своеї торговлї і так тратили право на торговлю. Вкінци Рішелю в 1627 р. оснував нову компанію з 100 членів і зробив Чемплейна ґубернатором Нової Франції. Але і ся компанія не була инша, як попередні, тому в 1663 р. заведено Королївське Правлїне, яке тревало аж доки Французи не втратили Канади, то є, до року 1670.

В часї Королївського Пралїня краем управляв ґубернатор, Епископ і Інтендант — при помочи Найвисшої Ради. Ґубернатор клопотав ся справами військовими, епископ справами церкви, а інтендант справами правними і грошевими.

Першим інтендантом був Тальон, чоловік талантовий, що дбав богато про добро кольонії. Він спроваджував чоловіків, а опісля їх жінок. Він висилав експедиції для дослідів на захід і північ і розширив торговлю футер з Індіянами, а також дбав про торговлю з Західними Індіянами. В 1672 р. він вернув до Франції.

Ляваль прибув до Канади в 1659, але невдовзї вернув до Франції, де закликав до зміни форми правлїня і причинив ся до впровадженя Королївського Правлїня. В 1670 його назначено першим епископом Квебеку і через майже 50 літ він працював пильно коло справ кольонії. Він старав ся навернути Індіян на христіянство і сильно противив ся продажі для них алькоголю. В Квебеку оснував він семинарію, яку опісля замінено на унїверситет Ляваля на памятку заслуг сего діяльного

мужа.

Фронтенак, оден з найспосібнійших ґубернаторів, обняв уряд 1672 р. З Індіянами він жив в добрій згоді і здобув у них пошану, однакож жив в незгоді з епископом, інтендантом і другими. Коли Ляваль противив ся продажі горівки Індіянам, то Фронтенак був якраз проти сього, маючи на оці передовсім свої користи. Вкінци назбирало ся тілько скарг на Фронтенака, що король відкликав його в 1682 р.

Одною з цілий, які мали на оці Французи, було — зробити цілий край римо-католицьким. Богато Єзуітів лишили тоді вигідне житє і пішли між Індіян навертати їх на римо-католицизм. Однак Іроквої не перестали завзято ворогувати з Фрацузами. Чимало місіонерів погинуло, проповідуючи евангеліє і стараючись розширити пановане Франції. Та Франція безнастаьно робила заходи коло розширеня своїх вплививів коштом британських кольоній, що були на полудне Канади. Се, та вмішане ся Чемплейна в індіянські війни, дало привід до безнастанних війн, які закінчили ся доперва тоді, коли Французів вигнали з сеї землї. Невисказані зьвірства виконували у сих війнах французькі й анґлїйські кольоністи та Індіяни, що стояли з одними, чи другими.

Жадні крови Іроквої розпочали війну знов. Ґубернатор Деннвіль скликав до Форт Фронтенак на нараду індіянських вождів, тут арештував 50 з них і відослав до Франції. З пімсти за се Іроквої напали на кольонїю, спалили Ляшін і вимордували 1000 кольоністів.

Щоби ратувати кольонїю, Фронтенака знов назначили ґубернатором 1689. Він віддав Індіянам їх вождів, обвиняючи Анґлїйців і зачав приготовлювати ся до війни, яку вів дуже енерґічно. Тоді анґлїйські кольонїсти вислали експедицію з Бостону, яка мала заатакувати Французів. Вона взяла Порт Роял, але Фротенак боронив Квебеку так знаменито, що Анґлїйцї мусїли забрати ся. Ся, т. з. „Війна короля Вілїяма" закінчила ся 1697. Другого року Фронтенак вмер.

Від сего часу аж до Париського договору в 1763 р. історія Канади, се безпастанна борба між Анґлїйцями і Французами. Французи бачили, що як довго кольонїї двох народів будуть побіч себе, не може бути певного і тревалого спокою. Одним треба конче побити і вигнати других.

Щоби забезпечити себе Французи укріпили Люйсбурґ на східній части острова Кейп Бретон і вірили, що се буде

Члени тов. „Просьвіти“ в Ланук, Альберта.

Українсько-анґлійська школа „Мостець“ в Колдер, Саск.

,,ключ до Ст. Лоренсу". Твердині будовано всюда, а старі укріплювано. В 1745 Анґлійські кольоністи взяли Люйсбурґ, але віддали назад підчас мирної угоди 1748.

Однак війна була неминуча між двома народами так ворожо настроєними. В тім часї Вілїям Пит став секретарем державним. Він не жалував нї гроший, нї людий і поволи Анґлійцї взяли верх. Француські твердинї одна за одною попадали в руки Бритийцїв. Вони заняли знов Люйсбурґ 1759; Волф обляг Квебек. В короткій, але рішаючій битві на ,,рівнинах Абрагама" Французів побито, Волф і Монткам, анґлійський і француський ґенерали згинули і Квебек дістав ся в руки Анґлійцїв. Французи були цїлком побіджені і в 1760 в Монтреалї фран. ґубернатор віддав Канаду в руки бритійського ґенерала. В Париськім договорі 1763 Франція зрекла ся претенсий до Канади.

II
Канада під бритійським правлїнєм.

Мирну угоду, що положила конець француско-анґлійській війнї, підписали 1893. Франція зрекла ся претенсій до Канади, а Анґлійцї обіцяли 1. признати Французам в Канадї право посїданя того, що мають і 2. дати їм право бритийських горожан.

Якийсь час по занятю Канади Анґлійцями, край був під військовим правлїнєм; військові урядники засїдали в судах в Квебек, Монтрели і Трі Риверс. Французи не розуміли анґлійської мови і ненавиділи анґлійські закони, які не позволяли римо-католикам занимати місця в урядах. Щоби однакож повстримати їх від злуки з невдоволеними американськими кольонїстами на полудни, анґ. парлямент видав т. з. Квебекський Акт 1774, яким 1. встановив дорадчу раду при ґубернаторови, 2. позволив римо католикам держати публичні уряди, 3. приняв цивільний закон Французів і кримінальний закон Анґлійцїв як закони занятого краю.

В тім часї Анґлія признавала собі право оподаткувати свої кольонїї, щоби покрити кошта воєн.

Кольонїсти тому спротивили ся, бо після анґ. закона король не має права накладати податку без згоди відпоручників народу, а Американцї не мали відпоручників в бритийськім парляментї. Згаданий Акт тодї скасували, однак наложили инші податки і через те не було дальше спокою. До

того Британці змушували Американців провадити торговлю лише з Анґлією. Тоді 13 кольоній в Америці збунтовало ся 1775 р., а 1776 р. оголосили свою незалежність. Британію побили і вона Версальським договором 1783 р. мусіла признати незалежність Злучених Держав північної Америки.

Богато кольоністів лишились вірними Анґлії і стояли проти повстаня. За те по війні почали їх так переслідувати, що вони в 1784 р. зачали забирати ся до Канади. Около 10.000 з них осіло ся в околици ріки Ст. Лоренс. Їх названо основателями Горішної Канади, а британський уряд давав їм значну підмогу.

Але Анґлійці в Канаді були невдоволені французькими законами і звичаями, на які позваляв Квебекський Акт;вони бажали законів власного самоправліня. В сій справі вислали вони петицію до Анґлії і просили змінити сї закони, але і Французи зробили те саме і просили зіставити все,як було. Щоби вдоволити обі сторони, британський парлямент видав Конституційний Акт 1791 р. Він поділив Канаду на провінції (Горішну і Долішну Канаду) і дав кождій заряд, що складав ся з ґубернатора, Виконавчої Ради і Законодатного го Зібраня (Парляменту).

Лише члени Законодатного Зібраня вибирались народом; всїх инших визначував король.

Се вже було парляментарне правительство, однакож контроля над податками була в руках ґубернатора, а таксамо Виконавча Рада, хоч після британського закону мала би бути під контролею народних репрезентантів. Сей Акт встановив славні Духовні Резервації, з якими опісля було богато клопоту.

Тепер почала ся борба о „відвічальний парлямент", який мала Британія, однак скоро притихла, коли треба було злучити ся разом для віднертя Американців, які 1812 р. виповіли війну Анґлії. Вони напали на Канаду, вірячи, що легко справлять ся.

Але нїм пійдемо дальше, гляньмо на хвильку, на скілько Канада поступила до 1912 р.

Під анґлійським панованем Канада поступила далеко вперед. Давне невдоволене Французів минуло.Перший парлямент Горішної Канади в Нюарку, а таксамо Долішної зібрав ся 1792 р.Однакож не треба думати, що й тепер була ідеальна згода. Невдоволене і зависть зростали між двома народами і дво-

ма вірами. Французи бачили, що Анґлійці користують ся неналежними правами і се відбило ся відемно на законодавстві.

З другої сторони розвиток краю йшов вперед. Ліси зникали, орної землї прибувало. Дороги щораз густійше перетинали пустарі, в околицях з'являло ся щораз більше хат. Побудовано млини, подбано о кораблї, зачали старати ся о школи. За старанем місіонарів почато будувати церкви. Житє ставало щораз краще.

Наполеон Берлїнським декретом заборонив всїм народам торгувати з Анґлїєю, за се Анґлїя заборонила всїм народам торгувати з Францією і її союзниками. Се відчула Американська торговля; колиж Анґлія зачала перешукувати американські кораблї за дезертирами, вибухла війна, в якій менша сила Канади побідила численнійших Американцїв. Війна закінчила ся в 1814, хоч спірні точки не були вирівнані, але ся побіда дала Канадї почуте власної сили. Всеж богато житя і майна страчено. Лишилось богато необробленої землї задля браку робітників, забракло збіжа і треба було аж помочи уряду. Се збільшило ненависть до Американцїв і навіть видано розпоряджене, щоби Американцї забрали ся з Канади.

Але минав час і знов житє кращало. Почали напливати еміґранти з Анґлії, Ірляндії, Шкоції. Повставали господарства, школи, колеґії, отворялись банки, підносив ся промисл і торговля. Зріст сей більший був в Горішній Канадї, ніж в Долїшній.

З напливом іміґрантів підняла ся борба проти Конституційного Акту. Члени правительства і їх товариші злучились, щоби запевнити для себе всї публичні уряди, утворили „Родинний Союз" і мали контролю над установлюванем і виконуванем законів.

Вони мали контролю над податками і коронними землями та давали великі простори землї своїм товаришам за безцїн. Обділювали також з Духовних Резервацій анґліканську церкву, а відмовляли иншим протестанським церквам. Сила сеї спілки була велика і не допускала жадних змін через богато літ. Дальше — правительство не було відвічальне; урядників провінцій назначував король. Походили вони найбільше з Анґлійцїв і робили дуже часто проти волї народу і його репрезентантів.

Се все обурювало народ, який бачучи, що правною дорогою не вдіє нічого, почав революцію під проводом Папіно і

Українсько-анґлійська школа „Снятин" в околици Сокаль, Саск.

Школа „Снятин" в середині підчас науки в околици Сокаль, Саск.

Мекензі 1837 — 38. Анґлійський уряд вислав тоді Лорда Дургама, як ґенерального ґубернатора, з порученем прослідити причини революції. Єго звіт, се важний канадийський документ. Він радить злучити обі Канади, завести відвічальне правительство і всї анґ. провінції злучити в Федерацію. І зараз 1840 р, видано Акт Злуки (Юнії), а 1841 обі Канади злучено в одну.

Від того часу йшли нові зміни. В 1841 Актом Муніціпальним дістали місцеву самоуправу муніціпали в Горішній Канаді. Сюда належать міста, місточка, села, тавншипи або округи з місцевою самоуправою. В них податковці вибирають раду, яка має контролю над місцевими справами — робить дороги, будує мости, видає розпоряджения і накладає податок на місцеві потреби.

Такий лад поручив Дургам і нині єго мають всї провінції Канади з невеликими ріжницями.

В 1854 скінчив ся клопіт з Духовними Резерваціями, коли продано сї землї. Дохід призначено для муніціпалів на школи, мости, дороги і другі потреби. Зате духовенство замість доходу з Резервації дістало річну пенсію. Відвічальне правительство встановлено за ґубернатора Чарлса Меткефа, третого ґубернатора Канади. Між ним і міністрами була вийшла незгода і якийсь час він правив без них. Вкінци постановлено, що ґубернатор має ділати лише за радою міністрів і незгода скінчила ся.

Договором з 1842 встановлено границю на захід між Канадою і Стейтами аж до Раки Мовтинс (скалистих гір), а 1846 аж до берега. В 1854 заведено вільну торговлю зі Стейтами деяких річий на протяг 10 літ, яка була до 1866.

Першим головним містом був Кінґстон. В 1844 став головним містом Монтреал, але коли 1849 народ спалив парлямент і бібліотеку, столичними містами були Торонто і Квебек, що 4 роки на переміну. В 1858 стала Отава. Угольний камінь під будову нового парляменту положено 1860, а 1866 було перше засїдане парляменту в Оттаві.

В 1844 сьвящ. Еґертон Раерсон, — батько теперішного системи публичних шкіл — обняв провід справ просьвіти в Горішній Канаді і був понад 30 літ головним надзирателем над сими справами. Основано безплатні публичні школи, отворено висші школи, основано університети. Будовано желізниці, канали, упорядковано почту і др.

Приходимо тепер до Конфедерації.

Вже за франц. періоду проваджено кольонїзацію і досліди, а в анґ. періоді се збільшилось. Манїтоба завдячує свій початок Лордови Селкиркови, що оснував малу кольонїю на Ред-ривером. Інші дослідники пійшли дальше, аж до Брітіш Колюмбії. Певна річ, що такі простори вимагали якоїсь злуки, чи конфедерації.

Політичні, торговельні і військові причини перли до сього. Провінції бажали між собою вільної торговлї; повтарялись напади і треба було охорони; в парляменті дві партії були рівно сильні і тому робота була неможлива. В 1864 утворено коаліційне міністерсгво, зачалась аґітація за конфедерацією, скликано конференції. Наслїдок був такий, що британський парлямент видав „Британський Північно Американський Акт", який увійшов в силу дня 1. липня і тому сей день зве ся „Домінїон Дей". Єму сильно противилось населе Нової Шкоції. Головні єго точки були:

1. Онтеріо, Квебек, Новий Брунсвик і Нова Шкоція злучені в одно під федеральним правлїнем.

2. Кожда провінція має свій заряд і контролю над своїми справами.

3. Федеральний ряд має контролю над справами, відносячими ся до цілого краю.

4. Означено ріжні віддїли кождого заряду, обовязки і силу власти.

5. Признано можливість прилученя інших провінцій.

———

Манїтобу, першу з провінцій, що пристала до Конфедерації, основано 1870. Французькі гефбріди з кольонії над Ред-ривер бояли ся зміни Манїтоби на провінцію, зробили повстане під проводом Люїса Ріла, арештували прихильників провінції і оден Шкот був застрілений. Коли канадийське військо прийшло до Форт Ґері, Ріл утїк і повстане скінчило ся, В 1885 він був головою повстаня в Саскачеванї. Гефбріди боялись, щоби не утратили землї, а правительство не давало вдоволяючого запевненя. До них прилучились Індіяни. Однакож їх побито, Ріла злапано і страчено.

Територію Гудсон Бей набуто в 1869 і подїлено так:

1. Провінція Манїтоба заснована 1870.

2. Округ Ківейтін з'орґанїзовано 1876.

3. Асінобоя, Саскачеван, Альберта і округ Атабаска у-

формовано з головним містом Реджайною 1882.

4. Округи Унґава, Франклін, Мекензі і Юкон з'орґанізовано 1896.

Принс Едвард Айленд злучено 1873. Брітиш Колюмбія пристала до Конфедерації 1871, коли правительсто обіцяло побудувати желїзницю між східною частиною Онтеріо і берегами Тихого океану в 10 лїтах. А що 10 лїт показалось за мало, то час продовжено і 1880 роботу віддано синдикатови, який дістав богато землї і гроший і виключне право уживаня желїзниці в деяких місцях. Роботу скінчено 1885 і так далекий захід став приступним. Отворено 4 нові провінції 1882 і нові переселенції почали забирати там землю.

Від часу Конфедерації видано богато корисних законів і поступ пійшов в усїх напрямах. Старі канали поглублено, нові викопано. Сїти желїзних доріг розширувались по цїлім краю. Підпомагано водну комунїкацію, основувано фабрики і розширено торговлю. Урожайні простори підносять високо рільничий промисл і збільшаюча ся робота копальняна показує незвичайне мінеральне богацтво краю.

Перед Канадою стоїть нинї велика будучність, як краю нового, богатого в усе, що лише потрібно єго населеню.

ГНАТ ХОТКЕВИЧ.

ГУЦУЛ.

Диви ся на нього, як він рубає. Яка сила і краса розмаху, яка безлич рухів, завше зручних, завше потрібних, віками обрахованих, що від батька до сина переходять.

Сокира грає й співає у нього в руках. Він усе робить нею, мов би то була трета рука. Впаде тріска у воду — ловить її сокирою; треба присунути бервено — теж сокирою, а коли кінчає роботу — як зручно перекине оту зелїзну свою помічницю на згиб лївої руки: у нього кожна часть тїла для сокири пристосована.

За те й дерево виходить з під гуцульської сокири як гибльоване. На закінчене завше додасть пару-другу штрихів, як маляр до картини; потім кине сокиру так, що вона встромить ся носом у самий вершок смереки.

Бо гуцул від самого уродженя коло сокири: його колиску навіть ґедя бартков колисав. Ще воно їсти не уміло, а

вже сокирою на порозї щось стругало, поки мати не дала ляпанців:

А на порозї? На порозї тобі місце?

Не се її обурювало, що сокиру взяв,а те, що не знає властивого місця.

І всюди гуцул зручний, легкий, звинний. Летять в шаленім бігу ковбки водою, — а він перебігає по тім живім мостї ріку. А був один такий, що на ковбок у ризах сїв верхи і злетїв у низ на такім бігу, що дерево в порох розлїтаєть ся, коли вдарить ся об що.

І любить силу гуцул, любить її в усїм. Як зустрічаєть ся з вами, то не витає вас тендітно-мягким „добриднем", котрим мов би духів яких лихих хотїв відогнати від твого дня та накликати добрих, аби вони тобі, безсилому помогли. Нї, гуцул каже: „Єк дужі"? Отже чи є силонька в грудях, чи здолаєте пометати ворогів під ноги.

Гусленку споживає таку, що сидиш ти на третім верху, а й то тобі, дивлючи ся на гуцульський снїданок очі рогом лїзуть,та оскома зуби дре — таке воно кисле. А гуцулови саме тодї в смак. Голову у недїлю мастить такою оливою, що за два канци чути. Приходить до аптеки, просить „дайте менї цукорлів, отих, гуцульських". Гадаєш собі — що то за цукорки такі спецеяльні? А то так воно є: спритний аптикар сам готовить їх з имбірю та мабуть перцю і ще богатьох подібних делїкатесів. То, як вкинеш такий цукорок у рот, то мов десять котів тобі заскребуть у горлянцї.

Та що! Навіть до гербати гуцул додає перцю.

— Бо то, ади, вна, тота горбати йкас... делїкатна дуже, що й не чути її — ци віпив,ци не. А йк віпорожнютцї голубцї з горшка, та у тім гербата си запарит та добре ю перцем приправит — о, тогди вже май смак инакший.

І до нахти візьме гуцул та й докине перцю!

— Ає! Бо то моцнїша нахта стає ви того та й горит тогди востро.

Отакже „востро" він і жиє. — Як робить то гостро робить: винесе такий терх муки на свій верх, що у коня спина вигнеть ся; на шаленій водї зіпре дарабу цїлу грудьми,та ще й каже: „тут нема того що,нема сили" — лиш мусить бути!

Але вже як і не робити, то також потрафить. Перележить ленюхом д'горі і днину й дві, а як Госпіть даст, то й тиж день Божий.

І любить теж гостро, на всї боки гостро. Любаску луп-

цює не жалїючи, бо не жалїючи й пестить. Міри в любови не знає,та ще і виспівує:

Боле мене руки, ноги,
Боле мене кости —
Та най би вже вид роботи,
А то від любости.

А вже найвострійше то б'єть ся гуцул. Ой і дико, ой і не по людські, а по гуцульські б'єть ся. Гремить топірцем в груди — в груди, в голову, вже не дивить ся і не хоче дивитись.

—Мій креминар, а твоя смеркь!—от тобі уся фільозофія.

І боязливо кліпаючи очима, стоїть десь у куті захожий бойко та глядає мишечої герки, аби тїкати сперель сего бою лю того, сперед сеї битви кентаврів.

Але за теж і терпить гуцул біль, як нїхто! Двацеть лехів здохнут, нїм гуцула засвербить. З розваленою на двоє чашкою весь облятий, обюшений кровю, з поломаними ребрами, з роздавленими під обцасами грудьми — він схопить ся як демон червоний, і знов і знов кидаєть ся у бій і валить топірцем на право,на лїво, аж поки не вкриють його бартками та кіллєм, аж поки не сядуть на нїм десять душ,не скрутять вязи, не вдушать, наваливши ся всїми тїлами.

А й потім, коли переночує він так, плаваючи у власній крови, та загорнуть його у ліжник і віднесуть полем десь аж ,,в село'', коли прийде лїкар і безнадійно пічне порпати ся в обнаженім мозку, витягаючи жматки костей, гуцул не простогне, не двигнеть ся мускулом і — на перекір всяким медицинам, на злість лїкареви, касуючи всякі понятя учених людий про витревалість людської породи — виздоровіє.

Ой бойовничий народ, бойовничий, нема що казати.

І дивиш ся на сю гостру енерґію, на сю непогамовану завзятість, на сю вивревалість казкову — і гадаєш собі: і так то все пропаде? і не запише сей нарід свого слїду в історії люд ськости? І згине даремно ся безумна, захоплююча, пориваюча енерґія??

Так... Загине, пропаде і слїду не зіставить. Бо культура будуєть ся двома частями тїла: тою, якою людина думає і тою, на якій сидить. І ті народи, які богато думають, і ті, що витре вало сидять — ті побудують собі високу палату культури. Серед них ще сяде третий — хам. А ти, гуцуле, шапку знявши, за дверима будеш стояти.

Школярі ,,Снятин" школи в околици Сокаль, Саск., бавлять ся в ,,Кота і Мишку."

Школярі ,,Снятин" школи в околици Сокаль, Саск., бавлять ся в ,,Лиса і Гусий."

ПРОВІНЦІЇ КАНАДИ.

Нова Шкоція і Новий Брунсвік

Обі провінції Нова Шкоція і новий Брунсвік лежать над Атлянтийським океаном. Оба краї гористі, порослі відвічними лісами, в котрих живе богато дикої зьвірини. Много людий вибираесь в ті ліси на польоване і се польоване становить одиноке їх заняте. Шкіри з убитих зьвірят платять в Канаді досить дорого і експортують їх за границю. Земля під управу не дуже добра, тому і фармерів знаходимо там дуже мало.

Підсоне в обох провінціях лагіднійше чим в других провінціях Канади, тому, що обі сі провінції лежать над морем.

Нова Шкоція має мешканців 500.000; Новий Брунсвік 350.000. Між мешканцями переважають Ірлянді. Много також Французів. Українців дуже мало.

Найбільше місто в новій Шкоції Галіфакс з 45.000 мешканців. Галіфакс є містом портовим і туди перевозять дуже часто наших імігрантів з Европи і до Европи.

Одинокою місцевостию, де мешкають наші люди в тій провінції є місто Сидней. В околици міста Сидней є копальні вугля, при котрих є занятих около 600 наших людий.

Найбільшим містом Нового Брунсвіку є Ст. Джан - місто портове, звідки відїзджають і де приїзджають наші переселенці зимовою порою, коли канал сьв. Лаврента замерзає.

Квебек.

Провінція Квебек граничить на сході з Атлянтийським океаном і провінцією Нова Шкоція, з полудня з Сполученими Державами, з заходу з провінцією Онтеріо. Край по більшій части гористий, вкритий великими лісами, найбільше в східній части. В лісах много дичини, в ріках богато ріжних родів риб.

Земля дуже бідна, тому і збіже не дуже вдає ся. Управляють головно пшеницю, овес і бараболї.

Підсоне, як і в цілій Канаді остре. Зимою досить сильні морози, літом спеки, переривані дощами, часами градом.

Провінція Квебек має мешканців 2,000.000. Мешканці

майже самі Французи римо-католицької віри. Англійці і чужинці, між котрими дуже богато Жидів і Українців, мешкають по містах.

Українці, мешкаючі в провінції Квебек се головно наші часові переселенці, котрі приїжджають в Канаду, щоби поправити свої старокраєві фінанси. Більшість Українців походить з України російської.

Наші люди роблять по фабриках, або літом при булові зелізничих доріг а зимою в лісах.

Головним містом є Квебек з 70,000 мешканців. Мешканці виключно Французи. Українців в Квебеку майже нема. Квебек місто портове, котре знає богато наших людий. Почавши від мая до кінця жовтня приїздять до Квебеку кораблї з пасажирами з Европи і там переходять вони остатну ревізію, щоби могли вступити на канадийську землю. Недалеко коло Квебеку знаходить ся остров, на котрім задержують тих, котрим слабости перешкаджають вступу на канадийську землю і з відси відсилають їх до краю з поворотом.

Найбільшим промисловим і торговельним містом не тілько провінції Квебек але цілої Канади є місто Монтреал. Монтреал є портовим містом, Кораблї доходять і відпливають з Монтреалу тілько літом від 1 мая до 15 листопада. Зимою ріка сьв. Лаврентія замерзає, тому і кораблї до Монтреалу не приходять. Наші переселенці, як віджджають до краю всїдають на кораблї в Монтреали. Коли приїжджають до Канади мусять висїдати в Квебеку, бо в Монтреалї нема касель-ґарди через котру кождий імігрант, їдучий третою клясою мусить переходити.

Мешканців має Монтреал 600.000. Більшість Французи, решта Жиди, Анґлійці, Італійці. Наших Українців в Монтреал 20,000. Більшість робить по фабриках, богато літом при будовах і на корабельних доках. Много наших людий зимою сидить без роботи.

Рух просьвітний між Українцями в Монтреали дуже малий. На 20,000 Українців ледво кілька товариств і ті ледво животїють. Місто дає для Українців дві школи, в котрих учать виключно по українски. Учителїв платить місто.

Онтеріо.

Онтеріо є найбільшою провінцією Канади, що до свого

обшару. На сході граничить з провінцією Квебек, на заході з провінцією Манїтобою, на полудне з Сполученими Державами. Край в більшій части гористий на заході, покритий лїсами або корчами. В лїсах много дичини. Найбільше управної землї на сході провінції, земля глинковата або пісковата і під управу збіжа не дуже придатна. Крім управи пшениці, вівса, ячменю, подекуди гречки, плекають фармері много худоби.

Мешканці провінції головно Анґлїйці і Французи. Чужинців в провінції є досить.

Головним містом провінції Онтеріо є Оттава. Має до 80 000 мешканців. Є в нїй кілька фабрик, в котрих заняті і наші люди. Українців в Оттаві буде 2,000. Всї робітники. Оттава є столицею Канади. В нїй збирає ся домінїяльний парлямент Канади і в нїй мешкає заступник анґлїйського короля. Найбільшим промисловим і торговельним містом в Онтеріо є Торонто, Має 350,000 мешканців. В Торонто є дуже много фабрик, головно зелїзних, в котрих звичайно найтяжші роботи роблять наші люди. Українців в Торонто є до 4,000. Мають кілька товариств, однак житя живійшого не проявляють. Одним з менших міст є Сміт Фолс, в котрім виробляють господарські машини на цїлу Канаду. Наших Українців в Сміт Фолс буде около 300.

Більшими містами провінції є Гамільтон і Льондон, в котрих є найбільші желїзничі фабрики на цїлу Канаду. В обох сих містах наших людий буде до 1,000.

Великим торговельним центром провінції Онтеріо є Форт Вілїям і Порт Артур. Наших людий в тих містах буде около 4,000, Богато наших людий живе також в Судбурах, де працюють в майнах.

Українські переселенцї в провінції Онтеріо роблять лїтом по дорогах, в зимі з лїсах а ті що мешкають в містах роблять по фабриках.

Манїтоба.

Провінція Манїтоба граничить на полудни з Злученими Державами, на півночи з проливом Гудсон Бей, на сході з провінцією Онтеріо, на заході з провінцією Саскачеван.

Простір провінції виносить 250,000 кв. миль. На фарми вимірено до тепер 25 і пів мілїона акрів, з того четверту частину вже роздано фармерам.

В Манітобі родить ся пшениця, овес, ячмінь, гречка і лен. Остатними роками почали робити пробу з житом і здаесь скоро будуть його також сіяти. Середний урожай в 1913 роції був: пшениця 20 бушлів, овес 46 бушлів, ячмінь 35 бушлів з акра. Садять також фасолю, кукурудзу, огірки і бараболі. Бараболь садять дуже много і експортують їх навіть до Злучених Держав.

Більша частина провінції рівнина, покрита лісом або корчами. З дерев найбільше осики, декуди росте також береза і дерева шпилькові.

Зима в Манітобі дуже остра, весна зачинаесь при кінци цьвітня, літо часами дуже горяче, з острими вітрами. Осінь умїркована, деколи дуже гарна з ранними приморозками.

Жнива в Манітобі зачинають ся в серпни, в добі коли в провінції е найбільше горячо. Дичини і риби дуже богато, дуже богато заяців. Полювати можна на заяців і сусликів через цілий рік.

Мешканців е в Манітобі 485,000. Крім Анґлійців дуже богато мешкае Французів і наших Українців. Всїх Українців в Манітобі числять на 80,000. Українці мешкають збитими кольоніями, майже чисто українськими в округах Етельберт, Сіфтон, Ґімлї, Стюартбурн, Ґонор і других. Поодиноких наших фармерів можна знайти майже в кождій кольонії провінції. Українсько-анґлійських шкіл в Манітобі буде до 100. Мова в школах анґлійська, української мови можна учити 1 годину кождого дня. Діти, котрі ходять до школи майже всї вміють по українськи читати, в чім заслуга наших українських учителів.

Головним містом провінції е Віннїпеґ, з 200,000 мешканців. Місто досить гарне, чисте, з широкими улицями. Українців в Віннїпеґу буде до 15,000. Мешкають найбільше в північній части Віннїпеґу, званій ,,Норт енд".

Рух просьвітний в Віннїпеґу стоїть на першім місци. Кілька товариств досить рухливих уряджуе представленя, відчити і забави. Брак тілько сполуки і згоди, а можнаб зробити много більше.

В Віннїпеґу мешкае українсько—католицький епископ Будка. В Віннїпеґу е висші школи, в котрих учить ся також кільканайцять українських студентів.

Близько коло Віннїпеґу за рікою Ред Рівер розложилось місто Сен-Боніфас з 20,000 мешканців. Місто майже чисто

Члени „УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ“ в Вінніпегу, Ман.

французьке і мешкає в нім гр. кат архиепископ. Є в нім гарно уряджений шпиталь обслугуваний сестрами милосердя і висша школа, удержувана католиками, в котрій учить ся кількох укр. студентів.

Більшим містом на заході провінції є Брендон з 18,000 мешканців. В місті знаходить ся українсько-анґлійський семинар, в котрім учить ся до 40 наших студентів на учителїв.

Саскачеван.

Провінція степова. Величина її рівнаєть ся майже цілій Франції. Землї здатної під управу є 155,092,480 акрів. Занятих земель тепер фармерами около 13 мілїонів акрів. Поверхня землї по більшій части чорнозем, під котрим знаходить ся бронзова глинка. Саскачеван дїлить ся на три части: північну, середну і полудневу. Північна часть майже безлюдна, середна і полуднева вчасти заселена і много фармерів цїлком вдоволені з свого господарства.

Господарство провадять мішане, збіже сїють таке як в Манїтобі. Лїси в Саскачеванї ростуть в околици Принс Алберт. Росте сосна, осика і береза. В провінції є богато дичини і риби як в Манїтобі. Польоване ограничене законами.

Підсоне в Саскачеванї також дуже остре. В зимі морози доходять до 60 ст. Фаренгайта. Острі приморозки трафляють ся часто в лїтї і шкодять огороднинї і збіжови.

Населене провінції виносить 550,000 і є мішане. Крім Анґлїйцїв мешкають Французи, Нїмцї, Українцї і инші народности. Українцїв в Саскачеванї живе около 100,000. Мешкають головно в округах: Йорктон, Шіго, Канора, Редісон, Вонда, Принс Альберт. Наші люди живуть і тут збитими кольонїями.

Альберта.

Альберта є найбільшою степовою провінцією. Має близько 100 мілїонів акрів землї здатної під управу, з котрої оброблено до тепер 2¾ мілїона акрів. Провінція дїлить ся на 3 части: північну, середну і полудневу. Північна Альберта розтягаєсь від 55 до 60 степенів ширини ґеоґрафічної північної і в ту часть провінції входить і округ Піс Рівер. Там мають будувати зелїзницї, але поки що остатною стацією, де доходить зелїзниця, є Атабаска.

В Альберті майже всюди чорнозем, дуже здатний під управу збіжа. Сіють тут майже всі роди збіжа і годують много худоби. Підсоне Альберти дуже здорове, хотяй холодне. Морози доходять в зимі до 60 ст. Фаренгайта. Весна зачинаеть ся з початком цьвітня. В літї падають дуже часто дощі, часто гради, бувають часом літом приморозки при відміні місяця в серпні. Осінь суха — тепла і гарна.

Населене Альберти доходить до 500,000 мешканців і є дуже ріжнородне. Жиють тут майже всі европейські народи. Українців в Альберті буде 70,000. Українці мешкають збитими масами в округах Вегревіл, Мондер, Вермілїон, Завале, Едван, Пакан, Смоки Лейк, Снятин, Коломия, Стрий, Борщів, і инших. Шкіл укр. анґ.буде около 50.

Головним містом Альберти є Едмонтон. Українців в нїм живе близько 6,000. Мають кілька товариств. В Едмонтоні є університет і висші школи торговельні і промислові. Едмонтон має мешканців около 65,000. Другим більшим містом в Альберті є Келґарі. Келґарі, осередок промислового руху в Альберті, має мешканців 80,000. В Келґарах мешкає досить укр. робітників. Копальнї угля знаходять ся в округах міст Медисин Гет, Летбридж і Кенморе. Після офіціяльної статистики уголь знаходить ся на просторі 12,000 кв. миль.

Брітіш Колюмбія.

Брітіш Колюмбія є найбільшою провінцією в західній Канаді. Більше гориста, покрита величезними лїсами, в котрих ростуть майже всякі роди дерев від ливанського кедра до простої осики. В лїсах много диких зьвірів: медвелів, вовків, диких кіз, оленів і инших. Ріки бистрі, вода в ріках холодна. Поселятись близько рік небезпечно. Ріки дуже часто виливають і нищать часом плоди кількалітної праці. В ріках знаходить ся много риби і бобрів. Польоване і риболовство є ограничене законом.

Підсоне Брітіш Колюмбії ріжне, залежне від положеня. Полуднева і середна часть має підсоне умірковано тепле, північна зимнїйше. Зима не дуже зимна, снїгу падає дуже много, температура через цїлий час така, що снїг топить ся. Весна і лїто досить дощеві, осінь довга і не зимна.

Населене Брітіш Колюмбії складаєсь в більшій части з тутешних Індийців і переселенців з Европи і Спол. Держав.

Всіх мешканців буде до 450.000. Українців в Бр. Колюмбії дуже мало. Після правительственних звітів є в Брітіш Колюмбії 15 до 20 мілїонів акрів землї, здатних під управу. Головні міста в Брітіш Колюмбії, Вікторія, столиця Брітіш Колюмбії з 60.000 тисяч мешканців і Ванкувер — центр торговельний Канади на заходї з жителями около 130.000. Оба міста портові над Тихим океаном,

Школярі „Снятин" школи і учитель Яків Д. Стратійчук в околици Сокаль, Саск.

О. СТОРОЖЕНКО.

ГОЛКА.

Роскажу вам дещо про одного маґната, Потоцького, що колись жив у Тульчинї. Може ви чували, що він на свойому віку виробляв? Немилосердний він був до всього люду, а найгірше до жидів. Для своеї втіхи чого він з ними не виробляв!... Було, намалює вуглем на стінї чортяку, себто чорного кота, та приневолює жида цїляти того кота камінцями, розпаленими в коминку. Тільки жид доторкнеть ся до камінця і репетує: вай-вай!" — попік сердечний пальцї; а той його канчуком: „улучай", каже, „іродів сину, а нї,то — до смерти зачухраю!" Нїчого робить, хапа неборак камінець, шпурне; коли не влучить,— бе Жида за те, що промахнувсь, а влучить, знов шмагає: „за що", каже, „бєш чарнеґо кота?" Та так і грає ть ся з ним, як кіт з мишею, поки не заморлує бідолашного до полусмерти.

Раз застрілив він жида — не свого, а другого якогось пана, такого ж маґната, як і сам. Та ще як застрілив! Дав жидови дукат, та й каже: „лїзь лишень на вербу та кукай." Жид вилїзь, тільки кукнув раз, вдруге, а Потоцький приложивсь, як тарахне, так він сердешний пук об землю; тут його чорти вхопили. „Глянь", каже Потоцький, „кукає на вербі, а я думав, що зозуля, та й встрілив." От пан того жида і розсердивсь за се на Потоцького: „як", каже, „ти осміливсь стріляти мого жида? хиба у тебе мало своїх?" Бачите, вступив ся за чоловіка!... Так Потоцький звелїв накласти цїлісеньку фіру жидів, та ще з верху і рублем, як снопи пригнїтив, та її одіслав до того пана, відписавши: „не сердь ся, голубчику, от тобі за одного цїлу копу посилаю!"

Бувало й таке, що инколи вертаючись з полюваня, в осінну темну ніч, запалить слободу, щоб видко було йому дорогу, доїхать до свого палацу.

Так отакий то був дзиндзивер-зух Потоцький!... Тепер вже, як почуєте про мою голку, то вона не здасть ся вам за брехеньку. От слухайте.

Кілька миль від Тульчина, коло одного майонтка Потоцького, жив з жінкою, з дїтьми, небогатий шляхтич пан Кондратович. Мав він кілька морґів земельки, фільварочок, добре працював і хвалити Господа, не прохав в нікого хлїба. Розсердив

ся на його за щось економ того майонтка, пан Тридурський, — а кождий з економів теж удавав із себе Потоцького, — та й вигнав бідного шляхтича з жінкою і з дітьми з власної хати. Що робить бідолашному шляхтичу?Не позивать ся ж йому з магнатом! От він осідлав коника, та й поїхав собі в Тульчин до самого Потоцького, щоб здать ся на ласку і правду його ясновельможности.

Не доїзджаючи милю до Тульчина, Кондратович здалека побачив поїзд Потоцького. Сам він їхав по переду, а за ним цілий шкадрон жовнїрів, козаків доїзджачих, стременних і псарів з гончими й хоргами. Дуже зрадів Кондратович, побачивши Потоцького: „це", дума, „сам Господь посила його менї; може він ласкаво мене вислухає і звелить вернути загарбану худобу." Зупинив коня, зняв шапку і стоїть собі; не осмілив ся сам і підїхати до гетьмана. Аж ось сам Потоцький шпигнув коня остpогами і підскочив до Кондратовича.

— Хто естесь? — спитав Потоцький.

— Шляхтич, ясновельможний пане — відповів Кондратович, нахиляючись аж до луки.

— А маш голке? — знов спитав Потоцький.

Кондратович витріщив баньки, дивить ся йому у вічі, не зна, що й казати.

— Маш голке, гунцвот, лайдак? — гримнув Потоцький, і брови нахмурив, і почервонїв: вже й розсердив ся! Так зараз його чортяка і вхопив за серце.

— Нема, ясновельможний пане, — одвітив Кондратович.

— Нїма! — крикнув Потоцький, аж зубами заскреготав. — Патшай, — каже, показуючи застромлену в рукаві голку, обкручену ниткою, як буває в кравців, — патшай: я грабя Потоцький, коронний гетьман, над панами пан, мам сто городів, — і в мене є голка, щоб часом — розірветь ся — зашить, а ти ланець, безштанько, і в тебе нема?... А нуте, хлопцї, дайте йому в шкуре!

Не дали йому бісові котолупи і слова промовить, стягли раба божого з коня, і почали чухрать канчуками; а Потоцький дивить ся та приговорює:

— Оттак дурнїв вчать, та на розум наводять! от так і ти вчи, лупи їх власною моєю рукою!

Може б ще більше всипали небораковн, так на його щастя схопив ся зайчик: от Потоцький покинув Кондратовича і

ПРОСЬВІТНО-ДРАМАТИЧНЕ ТОВАРИСТВО ІМ. МАРІЇ ЗАНЬКОВЕЦЬКОЇ, ВИННІПЕГ, МАН.

шкурнув за куценьким. Не схаменувсь бідолаха Кондратович, відкиль йому і лихо склалось; думав знайти защиту, правий суд, а знайшов, ні за що, ні про що, люту кару. „От тобі," думає, „і панська правда! запозивай тепер магната до божого суду!"... Заплакав сердешний і поїхав у Тульчин до свого родича, що служив у Потоцького конюшим. Приїхавши, розказав йому усе, як було, як його Тридурський ограбив і як Потоцький одчухрав.

— Яка ж тепер у тебе думка? — пита родич.

— От яка, — каже Кондратович: — тепер мені вже не до земельки, най вона чортам дістаеть ся; жінку з дітьми олдаю на волю Божу, а сам... пропаду, каже, а оддячу дияволському сину!

Нічого казать, завзятий таки з біса був і Кондратович,— не з того десятку, що гоють свою спину чужими дукатами. Та ще, нівроку йому і здоровий був: на одну руку трох би таких вклав, як Потоцький.

— Не журись, — каже родич, — оддячиш, коли вже тобі так того схотілось: я тобі й пораду дам. Чи ти знаєш ту капличку, що в кінці парка?

— Як не знать! — одвітив Кондратович; а сам аж затрусивсь од радости.

— От у цю ж капличку, — каже родич, — Потоцький, переодягшись старцем, що суботи ходить одмолювать у Почаївської Божої Матері гріхи, що за тиждень назбірають ся. Завтра субота; устанеш раненько, то там його і застукаєш як сотника в горосі, і що душі твоїй схочеть ся, те з ним і зробиш.

Кондратович, почувши се, як на світ народив ся. Зараз і вигадав, що йому робити. Велика радість для чоловіка — помогти тому ворогу, котрого покарала злая година, а ще більша — оддячить міцному ворогу. Здаеть ся, караєш його не за одного себе, а за всіх, за все те лихо, що він робить людям.

Ще чорти не бились навкулачки, як Кондратович, узявши добрий малахай, потяг у парк до каплички. Не доходячи до неї з пів гонів, забрав ся в гущину, та й стереже Потоцького, як той кіт миши. Тільки почало трошки розвиднювать ся, аж чує Кондратович — щось залопотіло; іде Потоцький, такий обшарпаний: у сімряжці, ще й з торбою через плече. Кондратович і дух притаїв, оком не змигне; дивить ся — увійшов Потоцький у капличку і став молить ся. То простягнеть ся крижом, то кулаками в груди себе стукає, то руки до гори підійма

— живий на небо лїзе, Устав Кондратович, аж трусить ся, так йому закортїло напить ся, а там увійшов у капличку, ударив кілька поклонів і став голосно молить ся:

— Найсвентша Матко, — каже, а сам своє дума: — пішли усякого щастя, здоровля, талану і довголїтя дїдичу нашому ясновельможному пану Потоцькому за те, що він нас дурнїв вчить і до розуму доводить! Нехай він і дїти його панують над нами до кінця світу!

Потоцький притулив ся в кутєчку і слуха; аж облизуеть ся: як маслом по душі його маже тією молитвою. Зараз пізнав, що се той шляхтич, котрому вчора задав він шваби. Скінчивши молитву, Кондратович обернувсь до Потоцького, та пита:

— А що ти тут робиш, старцю?

— Молю ся, вельможний пане, — одвітив Потоцький, низенько вклонившись і затулюючись торбою, щоб часом не пізнав його шляхтич.

— А маш голку?

,,Бач, який розумний!" — подумав Потоцький, — ,,мабуть вже у його і голка є."

— Чи маш голку? гунцвот, лайдак! — гримнув Кондратович, визвірившись на Потоцького.

— Нїма вельможний пане, — отвітив Потоцький, а сам мерщій до дверей, — думає: от собі на лихо навчив чоловіка, щоб не задав він менї такої ще прочуханки, як я йому вчора.

Нїма! — крикнув Кондратович, простягаючи руку. — Ось дивись, — каже: — я гоноровий шляхтич, мам кілька морґів землї, два конї, корову, чотири свинї, — і у мене є голка, щоб не ходить обідранцем, а ти гольтїпака, ланець, безштанко, а в тебе нема!

Та се кажучи, хап його за чуб: вихрив, вихрив; далї голову між колїна, ну його шмагать малахаем; шмага, шмага, а сам приговорює: ,,Отак батько наш Потоцький звелїв дурнїв вчить, та на розум наводить! не я тебе бю, бе власна його рука!" Супонив, супонив, поки він не зомлїв. Вдоволивши серце душу, Кондратович плюнув на Потоцького, тай пішов собі до родича.

А що? — спитав родич, побачивши Кондратовича.

— Знатного перегону задав, — каже Кондратович усміхаючись; — буде згадувать ту голку по суботах!

Тїкай же швидше, а то, щоб він на шибеници тебе ще

не провітрив!

— За що?... хіба ж не сам він звелів менї дурнів вчить! Адже ж я трощив не його, а старця і ще власною його рукою. Та куди ж і тікать від Потоцького? Хіба на той світ, а на цім не сховаєш ся!

— Та воно так, тільки гляди: ти сам знаєш, що у тих магнатів така правда, як у цигана сорочка: і коротка і латана. І правда та у їх, як кий в руці: яким кінцем схоче, тим і вдарить.

Отак поговоривши, та й прислухають ся, яка буде чутка об Потоцькому. Аж ось, зайшов до родича з двору служонца та й каже, що гетьман вчора на польованнї трошки застудив ся та й занедужав.

На другий день, тільки вернулись з костьола, аж прибіг козак.

— Чи тут, — пита, гостює пан Кондратович?

Тут, — каже родич, — а на що вам?

— Гетьман кличе до себе: нехай швидше йде!

Сміло пішов Кодратович до Потоцького, думає собі: що буде, те й буде, а буде те, що Бог дасть.

Тільки побачив його Потоцький, зараз і крикнув:

— А що, чи маєш тепер голку? — Тільки вже спитав не так, як тодї, а ласкаво, усьміхаючись.

— Маю, ясновельможний пане! одвітив Кондратович, показуючи голку.

Глянув на неї Потоцький — неначе не бачив, а там вже не тільки очі, і спина бачила ту голку.

— А чи не трафилось тобі навчить якого-небудь дурня? — питає гетьман, а сам пильно дивить ся на Кондратовича.

— Як не трафлялось, ясновельможний пане! — сміливо відказав Кондратович: — вчера у капличчі спіткав я якогось старця і добре одшмагав, — довго буде згадувати ту голку.

Тут Потоцький став розпитувати Кондратовича, відкіля він і зачим приїхав. От він і розказав йому все, що треба. Гетьман ласкаво його вислухав, узяв лист паперу, щось написав, та й каже:

— Візьми цей розказ і віддай його глувнему економу, то все зробить ся, як тобі і не снилось!

Кондратович подякував гетьману, поцїлував його сурдута і пішов у контору. Тільки прочитав той лист головний економ, як витріщить ся, як крикне:

ДРАМАТИЧНЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО, ВІННІПЕГ, МАН.

Скільки літ служу його ясновельможности, а він мені десятки гроший не подарував, а тут чорт-батька-зна кому і за віщо дає гроші і землю!

—Це-ж моя земля, — каже Кондратович, — ще батьківська. Не свою дає, а ту, що пан Тридурський загарбав!

—Розказуй,— не свою!... Потоцький звелів в придачу до твоєї землї дати у троє стільки і ще двіста дукатів, от що!

— Так тобі жаль чужих гроший,а не жаль чужої спини? Позавчера Потоцький всипав менї двіста канчуків, а сьогодня відсипав двісті дукатів: так покуштуй перше канчуків, та тодї вже і завидуй ласцї його ясновельможности.

Забравши гроші і розказ до пана Тридурського, Кондратович подякував родича за пораду і поїхав собі до дому, веселий і щасливий. Хоч спина ще не загоїлась, так душа і серце вже не щеміло.

Не пройшло і тижня після того, як поїхав Кондратович, прибіг пан Тридурський до Потоцького і геп йому в ноги.

— Змилуй ся, ясноосвіцоний пане, заголосив:— пся-крев, гунцвот Кондратович віку менї збавив, до полусмерти зашмагав канчуками, трохи голови не відкрутив із чубом.

— За віщо?— спитав Потоцький.

— Чорти його батька знають,за віщо! Стрів мене одного у лїсї, та й пита: „маєш голке“ Нема, кажу. А він як крикне: „Ах ти голодранець! патшай“, каже,показуючи застромлену у рукаві голку: „я з ласки пана Потоцького обиватель, а ти наймит, прицлентач і в тебе нема?“ За чуб мене, стяг з коня і давай трощить. Та ще і приговорює: „Оттак батько наш Потоцький звелїв дурнів вчить,та на розум наводить! Не я тебе бю, а бє його власна рука!“

Тридурський думав, що Потоцький, почувши се, розлютить ся і звелить повісить Кондратовича, а Потоцькому і байдуже; регочеть ся собі, аж за живіт береть ся. Тридурський, щоб його розжалобить, розказує, яка важка рука у Кондратовича. А Потоцький ще гірш сьміеть ся, аж ніжками дриґа, та регочеть ся. Де-б то йому не знать,яка там рука у Кондратовича! Далї, як натїшив ся в волю і пита пана Тридурського.

— А в якій ти школї вчивсь.

— В Мінжирицькій у піярів,ясновельможний пане,—каже пан Тридурський.

— А як ти добре вчивсь і слухав своїх учителів, чи була тобі за це яка нагорода.

— Як же! патери вішали менї на ланцушку мідяну бляшку, а мати годувала марципанами з міґдалами.

— Ну, як вернеш ся в майонтек, то зараз одішли Кондратовичу сто дукатів за те, що він добрий ученик.

Пан Тридурський було сперечаєть ся, так куди! Потоцького не перепросиш: що він раз сказав, то так і буде. Його воля усїм закон, він і сам їй кланяєсь, як той хлоп панови.

Довго втїшались тою голкою. Далась не одному в знаки, не одного шпигнула. Було, як хто хочеть оддячить свому ворогові, то й присікаєть ся до нього. Але жалувать ся до Потоцького, хоч не ходи: посмієть ся, ще й грошій дасть тому, хто бив. Було, як від чорта хрестом, так од ледачого чоловіка, од якого небудь прочвари, оборонялись тою голкою. Хто-б куди не їхав, то хлїба не візьме на дорогу, а вже голку застромить у рукав.

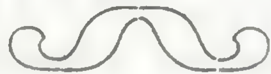

Українсько-анґлійська школа „Ґленеден“ в околици Комарно, Ман.

ПРИРОДА І ЛЮДИ.

Коли розглянемось кругом себе і подумаємо, звідки то беруть ся ті всі предмети, з котрими ми щодня маємо до діла, переконаємось скоро, що жерелом сего всего — земля.

Розгляньмо в тих кількох стрічках, як то чоловік почавши від найдавнійших часів, щораз більше учив ся користати з сил природи і приноровлювати її на свою користь.

Перші мешканці землі мешкали в лісах. Виставлені були отже на напади ріжних диких звірят. Не маючи анї сили льва анї тигра анї клів слоня, анї дика, вони були змушені витворити собі штучні средства оборони. В той спосіб вже в найдавнійших часах споряджували вони собі сокири списи, ножі. Розумієсь, фабрик тоді не було. Кождий сам мусів о ті знаряди старатись. Дикі наші предки шукали чи не знайдуть вони камінів, котрі малиб ту форму, яка їм була потрібна. Камінь такий насаджували вони на деревляну ручку і оружіє було готове. Пізнійше навчились відломлювати з каміня острі кавалки, придатні на оружіє, а в ще пізнійших часах шліфували каміне одно о друге, аж доки не набрало властивого вигляду. В музеях, де збирають всякі рідкости, переховуєть ся велика скількість сокир, ножів і списів з креміня і иншого каміня.

Час той називає наука камінною добою.

В тих часах мали наші предки дуже богато ворогів. Були вони вправді лїпше чим ми загартовані на зміни природи, але однакож в зимі мусїли шукати захисту від морозу. Шукали його в яскинях, однак передше чим там могли замешкати, мусїли вигнати давнійшого мешканця яскинї — медведя. Робота ся не була легка, вимагала вона зручности, сили і доброго оружя. Убиті звірята служили за поживу, але вже і ту бачимо, як далеко первісний чоловік завдяки здібности думаня відійшов від звірят. Звіря їсть все, що знайде сире, чоловік відкрив, що коли грім ударить в дерево,то при тім вогни можна огрітись і поживу зробити смачнійшою. Громи однак рідко бувають. Треба було тому подумати, якби то можна зробити, щоби всегда можна мати вогонь. І знайшов ся спосіб; вертячи кілок з дерева в заглублению каміня, первісний чоловік через терте дістав вогонь. Не була то проста річ, довго мусів ся бідак напрацювати, чим одержав вогонь, не так як тепер, коли вистарчає легке потерте сірника.

В ріжних частях сьвіта знайдено останки з тої доби. В тих останках, одиноких сьвідках тих старинних часів, подибують ся навіть такі річи, як шила, котрими діравлено шкіри, щоби перетягнувши стегна звірят, вшити з них одіне.

Поволи пізнали люди ріжні металї як: мідь, цину, зелїзо і навчили ся діставати їх з руд. Гути первісні були дуже прості, робітники часто переносились з місця на місце, витапляючи всюда, кілько було потрібно. Повстав ряд ковалїв, котрих в всїх краях високо цінили. Декотрі краї запізнались з зелїзом дуже пізно. Мешканцї Америки не знали о нїм ще тодї, коли Гішпанцї до них прибули.

Більшість народів уживала через довший час міди і бронзу. Є то так зв. доба бронзова. При кінци тої доби уживано вже справдї зелїза, однак як матеріялу дуже рідкого і дорогоцінного на прикраси. Загально почали уживати зелїза тому 3.000 лїт і від того часу жиємо в добі, званій зелїзною.

Річ ясна, що винайдене металїв на зроблене посуду, оружія і знарядів працї, дуже много улекшило працю. Метали о много лекше обрабляти чим камінь, ніж металевий є острій шим і лекше можна його виострити як камінний. Коли на видовбане миски з дерева чоловік камінної доби потребував дуже довгого часу, тепер завдяки добрим машинам се можна зробити дуже легко. Враз з легкостию виробкування ріжних предметів, побільшила ся рівнож і їх скількість; фабричний промисл витворює тепер великі скількости ріжного рода товарів.

Киньмо оком в зад. Чоловік став ся паном звірят завдяки тому, що лїпше умів думати і чого не міг взяти силою, брав спритом. Се що природа дала йому в станї готовім, того було йому за мало, видумав тому знаряди, котрі йому служили зарівно до працї як і оборони. Сировий матеріял, котрий йому земля давала, не завсїгди був такий, якого йому було потрібно, клав отже в той матеріял свою зручність і свій ум і перерабляв його після своєї вподоби. І так маєсь аж до нинїшного дня. Щобудь візьмемо до руки, все майже є здатним до ужитку, завдяки лишень тому, що в сировий матеріял людські руки вложили свою працю. Та однак є ріжниця між нашими часами а первісними в тім, що теперішні знаряди працї є о много лїпші, що при тій самій роботї не тілько більше, але і більшу ріжнородність річий можемо виробити.

Нам, котрі дивимось на великі парові котли, машини, мо-

Українсько-англійська школа „Лайт“ в Комарно, Ман.

Школярки „Лайт“ школи в Комарно, Ман.

лоти, куючі огненні брили розжареного зеліза, видаєсь дивним, що треба було тисячий літь, щоби ніж з бронзу заступлено ножем зелізним. Тепер ми уміємо видобувати всї метали з руд, первісні люди мусіли доперва самі прийти до сеї штуки. Така наука, в котрій самому собі треба бути учителем, не поступає скоро. Робить ся ту і там блуди і шукає ся часто способу на блудній дорозї. А коли вкінци чоловік знайде властиву дорогу, як з сирого матеріялу зробити здатну річ до ужиття, тодї сотки і тисячі йдуть за ним, набувають щораз більше досьвіду і витворюють нові річи. В історії людскости є велика скількість таких винаходів як: штука друкарська, зелїзниця, телефони, телеґрафи і т. д., котріб не були повстали, якби перед тим не були винайдені инші річи.

Много причинилось до розвою людскости улїпшене средств комунїкацийних. Давнійше жили люди далеко від себе, нинї завдяки зелїзницям, телеґрафам і друкови люди з цїлого сьвіта з собою зносять ся і вимінюють свої думки. В первісних часах кождий мусїв бути сам собі ковалем, столярем, будівничим, тепер кождий має свій фах; той робить ключі і підкови, инший столи і крісла, сей будує доми, тамтой управляє землю, щоби люди мали, що їсти. Тому, що кождий працює тілько в своїм фаху, набирає великої зручности і може більше виробити. Говоримо, що наступив подїл працї і що кождий за річи які витворює за помочию виміни гроша дістає други.

Більше ще однак як ремісник зробить машина. Тому богато ремесел, котрі давно процвитали, пр. ткацтво, шапкарство і инші тепер цїлковито упали, а заступила їх машина. Лишились тілько тї ремесла, котрих машина заступити не є в силї. Жадна машина пр. не збудує дому, може вона найбільше достарчити матеріялу, з котрого доперва мулярі будують дім. Зістались і зістануть різники, ковалї, столярі, пекарі і фармері. Шевцї і кравцї потерпіли дуже много, бо в многих краях одіж і обуве виробляєсь в великих фабриках і в великих скількостях так, що кождий може знайти, чого йому потрібно. Механїки і інжінєри, котрі винаходять нові машини, старають ся о то, щоби машина виробляла як найбільше можливо, а чоловік, щоби лишень її доглядав. В старих ручних варстатах треба було уживати своїх власних рук і ніг до пусканя в рух машини, тепер хемічні ткальнї жене пара або електрика.

В первісних часах між одним значнїйшим винаходом а

другим минали сотки літ, тепер се іде о много скорше. Тепер винахідників є богато. На виставі винаходів можна оглядати ріжні річи, о котрих призначеню ніхто в справу не втаемничений не може знати. Вже кільканайцять літ до телеґрафованя не потребуємо анї стовпів анї дротів. Відомо, що по тих дротах іде електрика, котра за помочию умовлених знаків переносить людські думки. Учені відкрили, що як на воді, так і в воздусї можна викликати електричні филї. Електричні филї, викликані в воздусї на телеґрафічній стації, переносять ся в далекі простори і за помочию відповідних приладів відчитують їх на иншій стації. То є бездротний телеґраф.

Наука пішла ще дальше і видумала спосіб, щоби ті електричні филї а також і сьвітло переробити на звук. В сей спосіб можна на віддаль без дроту телефонувати. Коли розмавляємо через телефон, особи, з котрою ми говоримо не можемо бачити, прирядів на се наука ще не винайшла. Однакож дійшли учені до сего, що фотоґрафії по дротї можна посилати на віддаль соток миль.

Парова желїзниця в порівнаню з звичайним возом зменшила всяку віддаль, завдяки однак таким винаходам як літаки, всяка віддаль в будучности не буде істнувати.

В будуччинї завдяки поступови технїки природа станесь людською слугою. Ми будемо тільки вказували і змушували природу робити се, чого ми вимагаємо. Первісний чоловік був залежний від природи і часто мусїв з нею провадити борбу; чоловік в будучности буде над природою панувати. А коли разом з поліпшенем технїчних средств, поліпшить ся також суспільний устрій і люди стануть ліпшими, тодї міліонам людий лекше буде жилось чим тепер.

Українсько-анґлїйська школа в околици Овкбурн, Ман.

Українсько-анґлїйська школа St. Francis de la Sale в Ст. Норберт, Ман.

Добе торгувалось.

Чи в Києві, чи в Полтаві,
Чи в самій столиці,
Ходив чумак з мазницею
Помежи крамниці.
І в крамницях, куди глянеш—
Сріблом злотом сяє,
А йому то і байдуже:
Він дьогтю питає!
Реготять ся дурні кацапи,
А він тілько сплюне
Тай до другої крамниці
Богатшої суне.
В найбогатшій крамниці
Два купці сиділо,
І туда чумак заходить
З мазницею сьміло.
,,Добрий-день вам, добрі люди!,,—
Тай зачав питати
Чи нема у них принаймні
Дьогтю де продати.
,,Нету! нету!" купці кажуть,
Тай, шельми, сьміють ся:
,,Здесь не дьоготь, только дурні
Адні продають ся!
А чумак їм: То нівроку ж
Добре торгувалось,
Що йно два вас таких гарних
На продаж осталось".

Циганський наймит.

Віддавав у наймити
Циган свого сина:
—,,Та він, — каже —, буде в вас
Добрая дитина;
,,А як коли зноровить
Та їсти не схоче —
Не жалуйте, прошу вас!
Нагайом, панотче!...
,,Та все йому говоріть;
—,,А їдж таки враже!"
А робити? — чорт і з ним —
Не силуйте!" — каже

Українсько-анґлійська школа в провінції Саскачеван.

Ученики в городі українсько-анґлійської школи в провінції Саскачеван.

В. СВИСТУН.

НАШЕ ШКІЛЬНИЦТВО В КАНАДІ.

Представити стан нашого шкільництва в Канаді, узгляднаючи при тім історію його розвою, очевично трудна річ, коли нема під рукою потрібних матеріялів. Чекати одначе аж хтось візьме ся до сьвіжого опрацьованя сеї теми й не робити покищо в сім напрямі нічого, по нашій думці нерозумно. Тому то ми рішились написати хоть кілька слів про сю незвичайно важну для нас справу, кермуючи ся принціпом, що все таки ліпше щось, як ніщо.

Історію нашого шкільництва в Канаді узгляднимо о скільки се конечно потрібне для ліпшого зрозуміня теперішного його стану.

Представляючи сей останній, ми мусимо обговорити осібно шкільництво трох західних провінцій Канади, в яких воно до певної міри розвинуло ся, а то провінції Манїтоби, Саскачеван та Альберти. Зваживши одначе, що найліпше під теперішну пору стоїть наше шкільництво в Манїтобі, ми найбільшу увагу постараємось посьвятити сьому останньому

В Манїтобі, куди сильна струя нашої імїґрації поплила найранше, розвинуло ся відносно раньше й наше шкільництво. Коли наші імїґранти оселились на гомстедах (дарованих фармах) і сяк-так на них розгосподарювались, сьвідомійші з них сейчас почали робити стараня коло орґанізованя українсько анґлїйських шкіл. Правительство Манїтоби, якому тодї розходило ся о як найбільшу імїґрацію з Европи, не робило їм жадних перешкод. Школи сї підпали під закон про двомовні школи, якими користувались до того часу вже Французи та Нїмцї. Зараз одначе виринула одна велика трудність, а іменно не було кому вчити в тих школах. Невелике число одиниць образованих в Галичинї, які вспіли набути середне знанє анґлїйської мови, було очевидно за мале, щоби запалити браковби учителїв. Брак сей доповняло кількох учителїв з „Манїтоба каледж“, які подіставали стипендії від презбітеріянської місії. Українські фармері почали слати в в тій справі до правительства петиції, які мали той наслїдок, що правительство рішило вкінци основувати семинар для українських учителїв у Віннїпеґу, котрий опісля перенесено до Брендону. Першими учениками сього семинаря стали одиниці, що винесли вже до-

вить гарне образоване з краю — були се іменно бувші ученики низшої ґімназиї та питомці учительського семинара. Перший контінґент будучих народних робітників представляв ся отже досить гарно. З хвилею завязаня семинаря для україньско-анґлійських учителів виринула нова велика потреба — не було іменно в тім семинари учителя української мови й літератури. Ученики семинаря, а з ними ціле наше громадянство почало робити енерґічні заходи, щоби правительство утворило відповідну посаду в семинарі. Сї заходи увінчали ся успіхом тодї, коли то на згадану посаду іменувало було правительство п. Ферлея. На згаданому становищі п. Ферлей оставав через 3 роки. Коли він з деяких причин уступив, місце учителя української мови й літератури не було обсаджене до шкільного року 1913-14. З початком сего шкільного року департмент просьвіти іменував на згадану посаду п. Карманського, що свіжо приїхав був з Галичини. Але й п. Карманський не довго оставав на тім важнім становищі, бо вже в червнї того самого шкільного року він був приневолений своїми родинними відносинами віддїхати назад до Галичини. Опорожнена в той спосіб посада остає необсаджена і до нинї.

Через заложене згаданого семинара україньско-анґлійські школи, які росли числом дуже скоро, мали спромогу діставати легше своїх учителїв, коли возьмемо під увагу ще й ту обставину, що правительство позволяло вже навіть ученикам семинаря ще перед укінченем учительського курсу учителювати. Число сих шкіл, повторю ще раз, прибільшувало ся досить скоро завдяки головно сїй обставинї, що з кождим роком поселялись все свіжі іміґранти так, що під теперішну пору можемо числити в Манїтобі яких 100 шкіл. Все таки велике число тих шкіл замкнені ще й тепер на якийсь протяг часу в роції через брак наших учителїв, а в богато школах вчать ще анґлійські учителї. Одначе є надїя, що такий стан потреває вже не довго, зваживши, що кождого року виходять усе нові кадри наших учителїв.

Тепер розглянемо питане, яке нас найбільше поки що цікавить, а то на скільки наші, себто анґлійсько-українські школи є українські. Як згадано було передше, сї школи підтягнені під закон про двомовні школи. Закон сей позволяє поври анґлійську мову вчити також рідної мови дітий даної школи від 3-4 год. по полуни, значить одну годину денно на за-

Українсько-анґлійська школа „Москва“ в околици Веґревил, Альберта.

Українсько-анґлійська школа в провінції Альберті.

гальне число 6 год. На годинах діти мусять діставати поучене виключно в анґлійській мові. Саму науку анґлійської мови мусіли учителї до недавна подавати вже від перших початків тільки в анґлійській мові. Інспектори при візитаціях звичайно забороняли цілковито уживане рідної мови при поясненю анґлійської мови. Такий стан був одначе тільку в анґлійсько-українських школах. В анґлійсько-французьких та анґ.-німецьких школах справа ся представляла ся троха краще з огляду на становище рідної мови в школї. Для згаданих шкіл департмент просьвіти постарав ся о видане спеціяльних двомовних анґлійсько-французьких та анґлійсько-німецьких читанок, яких уживано в тих школах при ученю анґлійської мови. Вказуючи на сей факт українське учительство, якого не забуло поперти знова наше громадянство, почало робити відповідні старання в департментї просьвіти, щоби подібне становище як мова фрацуська й німецька, здобула також українська мова, доказуючи також при кождій нагоді, що початки чужої мови дитина вивчить найкраще при помочи своєї рідної. Признати треба, що „борба" вела ся досить довго, заки департмент просьвіти сповнив жадане наших учителїв і всього громадяства. З початком 1913-14 р. появили ся нові анґлійсько українські читанки, якими остаточно порішено справу двомовности в наших школах. Значить за українською мовою признано трохи більші права як тільки одного шкільного предмету. Виравдї, всї другі предмети й на далї мусять ся учити тільки в анґлійській мові, одначе українська мова не виключена при всяких поясненях, головно в низших степенях науки. Додати ще належить, що „дух" школи зависить в головній мірі від особи учителя.

Представляючи теперішний стан нашого шкільництва в Канаді, думаю, не від річи буде згадати дещо про саму орґанізацію наших шкіл в Канаді. Тутешна школа ріжнить ся богато вже самим виглядом від української школи в Галичинї. Збудована вона з дерева в спеціяльно канадийський спосіб, а то з тонких і вузких гибльованих дощок. Звичайна школа на фармах має по найбільшій части тільки одну шкільну салю. Помешкане учителя дуже рідко де будують: а як будують, то звичайно осібно від шкільного будинку, а не разом, як се часто буває в Галичинї. Місцева управа школи спочиває в руках трох т. з. тростісів т. є. мужів довіря громади, яких можна порівняти з галицькою місцевою шкільною радою. О

инак власть канадийських тростісів богато більша від власти галицьких місцевих шкільних рад. Тростіси заряджують будовою школи, старають ся о всї потрібні шкільні знаряди й прибори, годять і відправляють учителїв, мішають ся навіть до педаґоґічних задач школи. Свій уряд тростіси часто надуживають в некористь учителя, ставлячи йому головно домагане в справі ученя катехізму, молитв, релїґійних пісень і т. п., чого учитель очевидно не обовязаний учити. Коли учитель хоче защепити дітям любов до рідної пісні, він не рідко попадає в конфлікт з темнїйшими представниками шкільного дістрікту, які звичайно люблять тільки релїґійні пісні. Буває й таке, що деякі тростіси в супереч шкільним законам заказують учителеви вчити ріжних ігор на шкільній площі, щоби мовляв діти не дерли скоро убраня і т. п. Взагалї деякі тростіси розуміють часто дуже зле свій уряд і утруднюють лише працю учителеви. Не можна поминути головно сего факту, що в декотрих місцях громади разом із своїми тростісами ставили учителеви ріжні перешкоди, або й просто забороняли йому, коли він хотів дати якесь представлене або концерт зі шкільними дїтьми.

Згадаю ще про випадки, в які може дехто не схоче вірити, але які на жаль правдиві, а іменно в деяких шкільних дістріктах податковці, а може й тростіси, писали жалсби до департменту просьвіти на учителя, який старав ся їх діти навчити добре їх рідної мови і то розуміеть ся в приписаних на се годинах. Сумне то, але правдиве. На щасте такі випадки лучають ся чимраз менше. Громади з тростісами починають розуміти роботу учителя чимраз більше й помагають собі взаїмно над культурним піддвигненем наших кольоній.

І булоб дуже прикро, колиб було инакше. Учительство представляє поки що майже одинокий інтелїґентний стан нашого народу в Канадї. Завдяки головно рухливійшим одиницям з поміж учительства, почали ся закладати спілкові крамниці, читальні й инші товариства. Хоч на загал канадийське українське учительство стоїть низше своєю ерудицією від галицького українського учительства, чого не можна ставити на карб його вини з огляду на спеціяльні тутешні відносини, то своєю релятивною участию в загальній національній роботї в Канадї воно не стоїть по заду першого. Не хочемо одначе сим занадто схлїблювати йому, противно скажемо, що воно богато дечого могло зробити більше, як зробило.

Учительська Конвенція українсько-анґлійських учителів в Манітобі в 1907 році.

Учительська Конвенція українсько-анґлійських учителів в Манітобі в 1914 році.

Українське учительство Манїтоби з'орґанїзоване в своє станове товариство, до якого належить велика більшість учителїв. Ся учительська орґанїзація скликає що року конвенцію учителїв до Віннїпеґу. Послїдна конвенція відбула ся 1914 р. і на нїй побіч инших важних справ підношено також питане основаня станового учительського орґану. Задля браку фондів відложено одначе сю справу на пізнїйше. Живійшої дїяльности ся орґанїзація не розвинула ще до тепер.

Найкраще по Манїтобі стоїть справа нашого шкільництва в Саскачевані. Тутейше наше шкільництво троха молодше від манїтобського, а то з причини нашої пізнїйшої іміґрації на ширшу скалю до сеї провінції. Український елемент в провінції дуже сильний, тому й число наших шкіл досить велике. Шкільна справа в тутешнїй провінції представляє ся таксамо майже як в Манїтобі з тою тілько ріжницею, що становище нашої мови в тутейших анґлїйсько-українських школах не означене ще так докладно як в Манїтобі. Вправдї української мови можна вчити тут від 3 — 4 год. по полудни (одна година денно), одначе на уживане її як помічної мови при науцї анґлїйського, тутешний департмент просвіти дивить ся не конче прихильним оком. Я певний одначе, що коли тутейші учителї і громадянство поставлять ся до сеї справи подібно, як се було в Манїтобі, то вислїд буде такий самий як в Манїтобі.

Для виобразованя українського учительства в Саскачевані, правительство заложило вже кілька лїт тому взад учительський семинар в Реджайні, який сего року на загальне жадане нашого тутейшого учительства зреформовано цїлковито, роблячи його частиною провінціонального учительського семинаря (Provincial Normal School). На загальне домагане наших учителїв і фармерів департмент просьвіти був заіменував у згаданім семинарі учителя української мови й лїтератури п. Пляцка, який одначе оставав на сїм місцю тілько через кілька місяцїв. Від того часу, аж до тепeрішного року не було там жадного учителя української мови її лїтератури, аж в осени 1914 р. дістав ся на се місце п. Романюк, укінчений ґімназист, який недавно приїхав з Галичини.

Учительство Саскачевану, яке рівнож досить чисельне, є молодше як в Манїтобі і менше зазначило себе в публичнім житю як то перше. Вслїд за тим тут менше також учителїв зі сталими цертифікатами. Першими учителями в тій про-

вінції були звичайно учителї з Манїтоби, яких тут є значне число ще й тепер.

Саскачеванське учительство рівнож має свою орґанїзацію, яка одначе проявила до тепер ще меншу діяльність, як подібна орґанїзація в Манїтобі.

Найслабше стоїть наше шкільництво в Альбертї. Туда повернула наша іміґрація найпізнїйше, тому і найпізнїйше почали ся робити там кроки на полю шкільництва. Шкіл там в порівнаню з обома висше згаданими провінціями дуже мало, до того ще й в них під сю пору учать переважно анґлїйські учителї, бо українських учителїв прогнав минувшого року департмент просьвіти, справдуючись тим, що вочи не мали потрібних кваліфікацій. Властивою причиною їх усуненя були тимчасом не так брак кваліфікацій, як становище наших учителїв в часї минувших виборів до альбертійського парламенту, коли то вони поважили ся попирати независимих українських кандидатів. Позбавлені своїх учителїв тамошнї Українцї були примушені закладати приватні українські школи. Хоч стан нашого шкільництва в Альбертї тепер досить сумний,то все таки можемо сподівати ся, що завдяки наній зростаючій там політичній силї і сьвідомости стан сей вскорі поправить ся.

Для виобразованя наших учителїв в Альбертї заложена була школа в Веґревіл, яка одначе заперта під теперішну пору, бо студенти покинули її минувшого року з причини поганого трактованя їх зі сторони принципала Стікла.

Крім публичних анґлїйсько-українських шкіл маємо в Канаді також кілька приватних шкіл, що є головно в руках католицьких церковних громад. Такі школи є в Торонто, Вінніпеґу, Едмонтонї, Сифтонї (малий укр. кат. семинар) і инших містах.

Платня нашого учительства досить гарна, коли порівнати її з платнею нашого учительства в Галичинї. В Манїтобі дістає учитель 55 — 70 долярів місячно, а в Саскачеванї і Альбертї 65 — 95 долярів.

Правда, не дуже сьвітлї сї здобутки на полї н а ш о г о шкільництва в Канаді, однак ми певні, що в невдовгім часї наше шкільництво зацвите буйнїйшим цвітом у новій прибраній вітчинї.

СТУДЕНТИ УК.-АНГЛ. УЧИТЕЛЬСЬКОГО СЕМИНАРА ЗІ СВОІМ УЧИТЕЛЕМ В РЕДЖАЙНІ, САСК.

Адін народ == адін язик.

Із судової салї.

Судія (до жінки, що за сьвідка): Скажіте, свідітельніца: ви знаєте в какіх отнашеніях жіла істіца са сваїм сасєдом?

Сьвідок: Га?

Судія: Істіцу (позиваючу) ви знаєте?

Сьвідок: Нї!

Судія: Да как-же? Вот ету женщину!

Сьвідок: Параску?

Судія: Ну-да, Параску.

Сьвідок: Та вже-ж знаю. Ми собі ятрівки.

Судія: Што такоє?

Сьвідок: Ятрівки — кажу.

Судія: (дивуєть ся): Што ето значіт?

Сьвідок: „Ятровка" (слова „ятровка" в російській мові нема) ніби то по благородному.

Судія: Нїчево не понїмаю.

Сьвідок: Значить, ніби то, що наші чоловіки собі брати її чоловік і мій чоловік...

Судія (сердито): Нїчево не розберу: єйо челавек, мой челавек!... Какіє там людї? Что ана тут наґарадїла?

Сьвідок: Еге ж, вона таки загородила як слїд, по господарськи; від повітки аж до воріт, ліщиною...

Судія: Да настойте! Я нїчево не панімаю. Ви мнє на вопрось атвечайте: істіцу знаєте?

Сьвідок (дивуєть ся, оглядаєть ся, здвигає плечима): Нї, такої не знаю.

Судія: Вот ету, Параску, знаєте?

Сьвідок: Та-ж знаю.

Судія: А саседа єйо, вот етова атвєтчіка? (обжалованого).

Сьвідок: Він не те — він кравець (по російськи: портной).

Судія: Что такоє?

Сьвідок: Кравець, кажу.

Судія: Да вавсьо нет: он Прокопенко.

Сьвідок: Еге, Прокопенко Левізор.

Судія (здвигає плечима): Да что ви мнє путаєте? Какой ревізор?

Сьвідок: На імя ніби-то йому, Прокопенкови.

Судія: Імя? (Дивить ся у папери.) Елеазар!

Сьвідок: Ая-ая!

Судія: Да я вас не про імя спрашіваю. А вот ви мне скажіте, как ані жілі между сабой?

Сьвідок: Хто?

Судія: Да вот істіца... ета... Параска с саседом сваїм.

Сьвідок: Хиба-ж вони жили з собою? Того я не скажу. Вона жінка чесна, у неї свій чоловік є.

Судія: Какой челавек?!...

Сьвідок: Її ж чоловік, Омелько.

Судія: Фу, ти чорт! Вот язик!

Сьвідок: За що ж ви мене лаєте? Хиба я що винна? Отсе мені зроду...

Судія (схаменувшись): Да кто на вас лаєт? Что ви видумалї?

Сьвідок (здвигає плечима): Нехай буде й так.

Судія: Так вот как ані жілї между сабой? Ссорілїс? Руґалїс?

Сьвідок: Еге, ругались раз враз.

Судія: А он дурной (по московськи значить: лихий, злий) челавек по вашему?

Сьвідок: Чого дурний? От як чоловік. Не дурний.

Судія: Хорошой, значіт?

Сьвідок: Ой, де вже хороший! Там такий, що як подивиш ся, сплюнеш...

Судія: Что?

Сьвідок: Кирпатий, кажу, ще й віспуватий.

Судія: Нічево не понімаю... Да ви ґаваріте толком русскім язиком!

Сьвідок: Хіба-ж я що! По якому-ж говорити?

Судія: А отчево-ж муж єйо, Параски, драл ся (бив ся)?

Сьвідок: Ба ні, він нікуди не драв ся.

Судія: А жену біл?

Сьвідок: Бив.

Судія: То какже ви ґаваріте, что он не драл ся?

Сьвідок: Бо таки й не драв ся! Хиба-ж він божевільний, що б на стіну лїзти?

Судія: Нічево не панімаю! Да ви меня панімаете?

Сьвідок: Звиніть, як що ні... Я жінка проста...

Судія: Да вот ви мне скажіте проста: Емелян, вот тот, са свайой женой жіл дурно (зле)?

Сьвідок: Та як-же воно? Вона-ж йому жінка.

Судія: Ну да, жінка. Так как анї жілї? Дурно?

Сьвідок (здвигає плечима): Нї дурно, анї за гроші...

Судія: Какіє там „гроші"?! Я, не про „гроші" спрашіваю! Фу! Да што вас спрашівать?! Всьо равно толку не дабйош ся! Садітєс!

Сьвідок сїдає і здивованими очима озирається навкуги.

Судія: Да вот: єщо вас спрашу. Ви билї при том, каґда подралїс Емелян і єво жена с етїм сваїм саседом?

Сьвідок (сидячи на лавцї): Еге, була.

Судія: В суде нада атвечать стоя. Паднїмітес (встаньте)!

Сьвідок здивовано озирається ся.

Судія: Паднїмітєс, я вам ґаварю!

Сьвідок (дальше сидячи): Та як же так?... На що-ж я маю тут при людях...сорому такого набиратись? Отсе тобі суд! І облаяли... та ще й чесній жінцї сором такий роблять!...

Судія (кричить): Да паднїмітес, я вам ґаварю!

Сьвідок (рішучо): Нї, вже вибачайте! Я в себе, в хатї, не підіймаюсь при людях, а не то, що в судї...

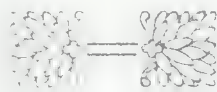

ДЕЩО ПРО УКРАЇНСЬКИХ КОЗАКІВ.

Історія укр. народу дїлить ся на такі части: 1). Пановане Українських князїв, — 2). Укр. народ під Литвою й Польщею. — 3). Доба козацька і — 4). Україна під Росією й Австрією.

Доба козацька належить до найінтереснїйших і ми хочемо про ню кілька слів сказати.

Про Українських козаків згадує ся вперве в 1490 р. в жалобі кримського Хана на козаків перед лит. князем. Тут початок історії козацтва.

Почалось козацтво давно, коли ще Татари нападали на нашу землю. На полуднє від Київа аж до Чорного моря були богаті степи, де вибирались на лови сьміливійші люди. На волї вироблялась в них відвага і нераз они нападали на Татар і відбирали їм добичу. Опісля втїкали сюда люди і з під панщини і так поволи повстало з'орґанїзоване козацьке військо.

Головний козацький табор був на Дніпрі, на острові понизше порогів і звав ся ,,Січ Запорожська" Козацька старшина вибирала ся козаками, а голова усього війська звав ся гетман.

Велику силу здобуло козацтво в другій половині XVI. віку, тоді починає ся та велика і славна робота козаків.

Спершу козаки виступали проти Татар і Турків, що нападаючи все нищили, а народ забирали. Визволене христіян з неволі бісурменської — було першою задачию козаків. Однакож опісля козацька сила звернула ся і проти Поляків, що не менше як Татари кривдили і неволили паньщиною укр. народ. Не диво, що весь укр. народ ставав в козацькі ряди проти Поляків. Тому давнійші письменники звали козаками також цілий наш народ.

Богдан Хмельницький.

Дуже богато воювали козаки і слава їх побід відбивалась аж в зах. Европі. Шевченко так коротко малює козацькі часи:

Було колись — в Україні
Ревіли гармати
Було колись — Запорожці
Вміли панувати.

Панували — добували
І славу і волю...
Минуло ся... Остали ся
Могили на полю.

Довго прийшлоб ся вичисляти всї війни, які вели козаки. Нападали й саму турецьку столицю Царгород, добре дались в знаки Полякам, деколи Москалям. Був навіть час, що папа через сьвященника Комуловича, а нїм. цїсар через свого висланника Лясоту (около 1594 р.) старали ся приєднати козаків для своїх справ.

Іван Мазепа.

Коли Поляки зачали на Українї заводити унїю і кривдити православних, то козаки якраз стали в оборонї православної віри (але тодїшна православна віра не була те саме, що нинїшне московське православіє). Тодї вся культурна народна робота гуртувалась в церковних православних брацтвах і до такого брацтва 1615 записав ся був і гетман Сагайдачний з усїм запорожським війском і так козацтво взяло в опіку інтереси прав. церкви і взагалї культурну роботу укр. народу.

Найвизначнїйшим між гетманами був Богдан Хмельницький, що побив Поляків — під Жовтими Водами, під Корсунем, Пилявою, Зборовом, Збаражом... Весь укр. народ при-

лучав ся тоді до козаків. Бачучи однакож, що Україну війни знищили дуже і треба їй помочи проти Татар і Поляків, Хмельницький прилучив 1654 р. Україну до Москви з тим застереженем, що права Українців будуть шановані.

Тепер зачали Москалї робити на Україні те, що перше Поляки і проти них виступали гетмани з козаками (Виговський Многогрішний, Дорошенко і др.), та не могли вже освободити України з рук Москалів.

Згадати ще одного з гетманів — Івана Мазепу. Коли Москалї зачали страшно кривдити наш народ за Петра Первого, то Мазепа не втерпів і приєднавши шведського короля Кароля XII. пійшов проти Москалів, однак 1709 его побито. З інших Полуботок вмер 1724 р. в московській тюрмі. А з тим усім сила козацька впадала.

Послідним козацьким гетманом був Кирило Розумовський до 1764 р. Тодї цариця Катерина II. скасувала гетманьщину, а 1775 знищено Зап. Січ. Козаки порозходили ся. На 40.000 пійшло під Турка, та ще де. Опісля моск. уряд з оставших зібрав нові козацькі полки і власне їх потомки живуть до нинї на Кубанї, де задержали українську мову, звичаї, піснї. І дещо української сьвідомости в них є.

Всїх козацьких гетманів від Вишневецького (1550—1583) до Розумовського (1764] числять понад 50.

Ось так коротенько представляєсь історія українського козацтва. Додати хиба можна, що — будь в наших гетманів виразна думка про самостійність України, а моглиб були зрібити з України державу сильну. Та... легко нинї судити, що треба колись робити.

Нинїшні рос. козаки (крім кубанських) нїчого спільного не мають з давними нашими козаками.

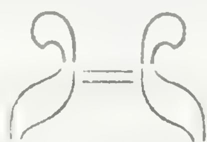

Конвенція українсько-англійських учителів в Саскатун, Саск. в 1914 році.

Українські студенти манітобського університету в 1912 році.

Я. В. АРСЕНИЧ.

ДЕЯКІ ПРАВА КАНАДИ.

Продаж алькоголю (горячих напоїв).

Алькоголю не можна продавати Індиянам, о сїм мабуть кождий знає.

Продавати алькоголь (горівку, пиво, вино) без урядового позволеня (Licence) є заборонено.

Кождий, хто без урядового позволеня буде продавати алькоголь, підпадає карі.

Продавати комусь алькоголь без зарібку або з стратою підлягає також карі.

Перша кара за недозволену продаж алькоголю є від $100—$200, або шість місяців арешту, друга кара від $200—$500 або рік вязниці.

Наші люди у Віннїпеґу заплатили тисячі долярів кари за недозволену продаж алькоголю. Отак сусід сусїдови відпустить троха добра, а сей замельдує і треба платити кару.

В таких случаях суд не признає майже оборони. Найкраща оборона не брати за напій гроша.

Очернене [Libel and Slander].

Очернене поповняє кождий, хто когось другого виставляє на посьміх, ненависть і погорду людий.

Очернене може бути писемне, образкове [карикатурне], котре є тревалого, а не хвилевого характеру [закон уважає сей рід очерненя за більший злочин [Libel], або устне.

За устне очернене можна скаржити лишень о відшкодоване, за писемне, друковане і образкове можна скаржити о відшкодоване і можна взяти кримінальну процедуру, або одно і друге.

В случаю писемного, друкованого і образкового очерненя не є конечним доказувати пошкодованя, т. є страту чогось з причини очерненя. При скарзї за устне очернене треба доказати страту. Страта приятельства, гостинности є достаточним доказом ушкодженя.

В пятьох случаях устного очерненя не треба доказувати пошкодованя:

1. Коли очернено когось, що він, чи вона хорує на заразливу хоробу.

2. Коли очернено, що він-(вона) поповник-(ла) якийсь злочин.

3. Коли очернено кого, що він не варта бути почестним членом або урядником якого товариства.

4. Коли очернено когось, що він є партач в своїм занятю або професії.

5. Коли очернено о неморальність жінку.

При скарзї за очернене потрібно доказати:

а) перед ким поповнено очернене,

б) що очернене відносилось до особи, котра скаржить.

Коли чоловік очернює кого перед своєю женою або відворотно, то се не є очернене.

КОЖДИЙ ПОПОВНЯЭ ОЧЕРНЕНЭ, ХТО ПОВТАРЯЭ ОЧЕРНЕНЭ.

Переповісти комусь очернене, передрукувати его, є каригідним. Кождий поповняє очернене, хто продає, або роздає книжки, ґазети, листи, образки — ілюстрації, знаючи, що вони містять очернене.

Справедлива умірковована увага (**fair coment**), чесна критика не є очерненем, однак ся критика, увага не сьміє проявляти сь з злобою і мусить обговорювати, критикувати роботу певної особи, а не накидувати ся на єї приватні справи, характер і заняте.

Перепрошене є часом доброю обороною при скаргах за очернене, коли его зроблено перед внесенем скарги, та коли очернене заподіяло очерненій особі школу, або було написане з злобою, то тоді перепросьба не має вартости. Перепрошене мусить бути дійсним і щирим а не викрутом. Привілей є також доброю обороною, та не кождий его має.

Суд і парлямент мають повний привілей.

Редактори, бесїдники і т. п. мають частинний привілей говорити, коментувати, здавати звіти про справи публичного інтересу, та мусять говорити правду, не виходити поза границї чесної і безсторонної критики і не сьміють мішати злоби. Правдивість очерненя є також доброю обороною, та правдивість закидів треба доказати слово в слово (in substance and in fact).

В процедурі кримінальній правдивість очерненя не є

обороною.

Кождий редактор повинен докладно познакомитись з законом очерненя.

Гляди:

King's on Defamation (Libel and Slander).

Odgers on Libel and Slander.

Libel Act Manitoba, Saskatchewan & Alberta.

Newspapers Act Manitoba.

Розвід.

Майже у всіх провінціях Канади, а тим самим в Манїтобі Саскачевані і Альберті можна дістати розвід лишень через парлямент в Отаві. Процес сей однак дуже коштовний бо коштує пересїчно около 1,500 долярів і тому мало хто з сего права користає.

В сей спосіб розведені сторони можуть женитись.

Достаточною причиною розводу може бути невірність, покинене, абнормальність, венеричні недуги, полове безсильство перед подружем, двоженьство, засуджене одного з подружа на досмертну вязницю і т. д.

Розлука.

Замість розводу маємо добровільну або судову розлуку. Коли муж і жена не можуть разом жити, так можуть добровільно розписатись, що одно до другого не має жадних претенсій.

Коли муж покине жену, або не є її вірний, або не дає її достаточного удержаня, або коли її побиває, то на просьбу жени суд може їх розлучити.

Суд розлучаючи, може:

1. Заборонити чоловікови відвідувати жінку, або чим небудь непокоїти її.

2. Віддати діти супружа в опіку жінцї.

3. Приказати мужеви платити певну суму гроший на удержане жени і дїтей.

По добровільній розлуцї, або судовій, женитись не можна.

Перелюблене — перемовлене.

Чужої жінки не можна анї любити, анї перемовляти, анї зводити.

Українсько анґлійська школа „Буковина“ в Альберті.

Жінки і діти, які прибули на шкільний мітінґ в школі „Буковина“.

Кождий муж має право скаржити виновника о відшкодоване за перелюблене, перемовлене або зведене жени.

Коли хтось наговорить жені на мужа і через се вона покине мужа, зненавидить, або стане єму невірною, то покривджений муж має право скаржити виновника за страту любови своєї жени.

Коли мущина має тайні любовні зносини з замужною жінкою, то правний муж має право скаржити его о відшкодоване.

Зведенє.

Коли любиш, люби дуже, а не любиш не жартуйже, каже народна приповідка, котра має застосоване в анґлійськім праві.

Коли мущина заручить ся з дївчиною і зломить обітницю або навідворот, пошкодована сторона може скаржити о відшкодоване за зломане обітниці або зведене.

Коли формального зарученя не було, а лишень хлопець ходив і уважав ся за нареченого, а пізнійше дївчину покинув, то вона має право скаржити его за зведене або недодержане обітниці.

Щоби дати до скарги причину, вистарчить, щоби одно другого завело в думках, або не додержало слова обітниці одружити ся.

Розуміє ся, дійсне визискане або зведене дївчини побільшує відшкодоване.

Жонатого мущину, або замужну жінку, можна скаржити тодї, коли хто з них представляв себе вільним і обіцював одружитись. Оборона, що такий мущина або женщина не могли сповнити обітниці оженитись, не має вартости.

Коли обітниця подружити ся, була вимушена погрозами або виманена фальшивими хвальбами, за зломане такої обітниці не можна скаржити.

Малолїтну дївчину або малолїтного хлопця не можна скаржити за зломане обітниці одружитись.

Жонатий мущина або замужна жінка не може нікого скаржити за зломане обітниці одружитись.

Дїти.

Кождий батько є природним опікуном своїх дїтий і має

право виховувати їх в своїй релїґії. Колиж батько покаже ся негідним опікуном своїх дітий, тодї суд може надати опікуньство матери.

Коли двоє ріжних віроісповідань поберуть ся і згодять ся, що сини будуть виховуватись в релїґії батька, а дочки в релїґії матери, така угода правно не обовязує батька.

Коли родичі не дбають про виховане своїх дітий, або не добре або не достаточно їх виховують, або коли над ними збиткують ся, тодї суд може віддати дїти в опікуньство кому иншому.

Се трафляє ся дуже часто з нашими дїтьми по містах.

Опіка і виховане дітий **неслюбного** ложа належить до матери. По смерти матери батько може цетати в опіку дитину.

Утримане.

Коли муж піячить або лїнюхує і через те не дає родині достаточного утриманя, то на донесене до мирового судиї, муж такий може бути покликаний перед суд або арештований і коли єму докажесь провину, суд присудить єму платити женї і дітям місячно або тижнево певну суму гроший на утримане.

Коли муж чи батько не повинує ся приказам суду, може бути замкнений.

Утримане бідних і немічних свояків.

Батько, дїдо, мама, баба, син, дочка бідної і немічної людини обовязані законом утримувати єї.

Муж не обовязаний утримувати свояків своєї жени, однак він є обовязаний утримувати дітий єї від першого чоловіка до 16 року їх житя.

Батько не є обовязаний утримувати жінки свого сина, ані мужа своєї дочки, однак обовязаний утримувати їх дітий, т. є. внуків

Мущина не є обовязаний утримувати своїх братів, сестер, дїда або бабку.

Муж є обовязаний утримувати свою жену і дїтий, замужна жена є обовязана утримувати немічного мужа, дїтий, внуків і родичів.

Споріднене.

В Манітобі кожда незамужна жінка або вдова, коли є вагітна або породить дитину, має право зложити присягу перед найблизшим мировим судією, що сей або той мущина є батьком дитини. Суд завізве, або арештує такого мущину і коли зізнаня покажуть ся правдивими, так він буде мусів зложити бонд, що буде утримувати дитину до 16 року житя. Колиб засуджений не зложив бонду, відсидить в арешті. Кара арешту в такім случаю 6 місяців.

Засуджений мущина може оженитись з зведеною і в сей спосіб оминути кару.

Скарга не внесена до року тратить вартість. Кожда женщина в подібнім случаю повинна вдати ся до суду перед породом або зараз по породі.

Роспустниці і замужні жінки не можуть користати з сето права.

В провінції Саскачеван вимагає закон, щоби в подібнім случаю вагітна женщина підчас вагітности або по породі зробила писемне зізнане (affidavit) перед мировим судією і щоби се зізнане внесла до окружного реґістратора найвисшого суду (Supreme Court).

В тім зізнаню має бути, хто є батьком дитини.

Коли таке зізнане внесено відповідно, то, коли небудь пізнійше, мати, чи хтось другий, хто удержує дитину, може скаржити і дістати засуд против батька на утримане дитини.

Чорна ліста (Interdiction).

Коли батько дитини піячить і марнотратить, то на просьбу жени, суд поставить его на чорну лісту піяків і наложить кару на кождого, хто продасть, купить для него, або дасть єму алькоголю.

Запис даровизни.

Старий батько записує дуже часто маєток дитині з доброї волі або примушений.

Перед записом дитина обіцює дуже часто шанувати, утримувати родичів, та по записі дуже часто стаєсь невдячною.

Батькови тяжко відібрати даровизну назад від невдячної дитини.

Щоби оминути клопоту і щоби родичам не приходилось

тиняти по чужих кутах на старість, повинен кождий батько дитини при даровизні застеречи собі право посїданя.

Таке застережене має бути писемне, а не устне.

Кождий батько дитини не повинен підписувати даровизни доти, доки не переконаєсь, що його доживотне право належито застережене.

Послїдна воля — Тестамент.

Тестамент мусить бути писемний.

Коли тестамент є писаний власноручно, то підпис сего, хто писав, є вистарчаючий, щоби такому тестаментови надати правосильність.

Коли тестамент писаний ким иншим, тодї підпис роблючого тестамент, мусить бути посьвідчений підписами двох сьвідків, які були присутні і бачили, як роблючий тестамент підписував.

Роблючий тестамент повинен зазначити в тестаментї двох опікунів — завідателїв.

Хата Ів. Капіцького, фармера з шк. діст. Буковина, Альберта, котрого жінка відсиділа місяць арешту через шкільну борбу за істноване українського учителя в їх школї.

Взірець:

ПОСЛЇДНА ВОЛЯ І ТЕСТАМЕНТ.

Я (імя і назвиско)............ з (імя місця)............ в провінції (назва)............ [заняте]............ є притомний і думаючий, сим роблю і подаю до відома мою послїдну волю і тестамент і сим відкликую всї мої попередні розпорядження і тестаменти, які коли небудь були перед тим зроблені.

I. Я сим назначую [імена і назвиска] з .... в провінції .... заняте............ завідателями моеї послїдної волї і розпоряджаю, щоби сї мої завідателї заплатили при найблизшій нагоді по моїй смерти з мого маєтку всї мої довги, кошта похоронні і инші.

II. По заплаченю згаданих довгів, похоронних і инших коштів весь мій рухомий і нерухомий маєток, який я тепер посїдаю, або пізнійше буду посїдати, або до якого буду мати претенсії, я даю, записую і полишаю в слїдуючий спосіб:

III. Я даю, записую і полишаю [опис землї] моїй любій женї [імя жени] .... для її виключного ужитку і дожизотного посїданя, а по її смерти моїм дїтям і їх спадкоємцям, відносно по рівній части.

IV. Я також даю, записую і полишаю моїй згаданій женї для її виключного ужитку всї мої меблї, худобу, машинерію і всї рухомости всякого опису, як також полишаю моїй згаданій женї............ долярів, які тепер знаходять ся в..........

V. Мойому синови (імя сина]............ я даю записую і полишаю.............. коли він доросте до 21 року житя.

VI. Моїй дочцї [імя дочки]............ я даю, записую і полишаю..................

VII. Всю решту мого маєтку рухомого і нерухомого тут перед тим незгаданого, я даю, записую і полишаю моему синови [імя сина] .... і його спадкоємцям.

В посьвідчене сего я тут під сподом підписую себе своею

рукою, нині, дня .... місяця .... Р. Б. 191 ....

Підписано, опублїковано і заявлено [імя і пазвиско роблючого тестамент] тестаром, яко його остатну волю і тестамент в присутности нашій, обох присутних в той сам час і в присутности його і на його просьбу і в присутности один другого, тут під сподом підписуємо наші імена яко сьвідки належитого сповненя тогож.	.... (Підпис роблючого тестамент.)

.... (підпис двох сьвідків)
....

LAST WILL AND TESTAMENT.

I, ... of the of........ ,in the Province of ,being of sound and disposing mind and memory do make and publish this, my last Will and Testament hereby revoking all former Wills by me at any time heretofore made.

(1) I hereby appoint............ and.............. both of .... in the Province of............ to be my co-executors of this my last Will directing my said executors to pay all my debts, funeral and testamentary expenses out of my estate as soon as conveniently may be after my decease.

(2) After the payment of my said debts, funeral and testamentary expenses I give, devise and bequeath all my real and personal estate which I may now hereafter be possessed of or interested in, in the manner following, that is to say:

(3) I give, devise and bequeath to my beloved wife (name of wife and description of property)

for her sole use during her natural life and upon her decease to my children and their heirs respectively share and share alike.

(4) I also give, devise and bequeath to my said wife for her sole use all my household furniture, machinery and chattels of every description. I also, bequeath to my said wife the sum of............. now deposited with.........................

(5) To my son, (name of son) , I give devise and bequeath (description of property) when he becomes twenty-one years of age.

(6) To my daughter, (name of daughter) , I give, devise and bequeath (description of property)

(7) All the residue of my estate both personal and real not hereinbefore disposed of I give, devise and bequeath unto my son (name of son) , his heirs and assigns forever.

In witness whereof I have hereunto set my hand this ....day of.................. in the year of our Lord One thousand nine hundred and ....

SIGNED, PUBLISHED and DECLARED by the said (name of testator) testator as and for his last Will and Testament, in the presence of us, both present together at the same time, and in his presence, and at his request and in the presence of each other have hereunto subscribed our names as witnesses to the due execution thereof.

....

(name of testator)

....

(names of witnesses)

....

Увага:

Кождий чоловік, що має маеток, повинен за житя розпорядити маетком послїдною волею і тестаментом, а сим ощадить богато клопоту тим, що лишать ся по нїм. Та ще й се буде важне, що маеток буде подїлений після волї роблячого тестамент. **Устна воля не має нїякого значіня.**

По смерти роблючого тестамент, послїдну волю треба занести до окружного суду і дістати апробату (потверджене).

Коли помериний лишив маеток без писемної волї і тестаменту, так найстарший член родини або найблисший свояк повинен сейчас зробити просьбу до окружного суду, щоби повірили йому завідательство маетку. Маеток мусить мати завідателя.

Спадщина.

Коли муж цімре і не лишить тестаменту, одна третина його нерухомого маєтку переходить його жені на доживотне удержане, а дві третини переходить на діти. По смерти жени і її частина переходить на діти.

Коли бездітний муж цімре і не лишить тестаменту, половина його нерухомого маєтку переходить на власність жени, друга половина на власність свояків.

Рухомий маєток, коли муж цімре і не лишить тестаменту, то третина його переходить на жену, коли вона має діти, наколи дітий нема, весь маєток переходить на ню.

В случаю смерти жени без тестаменту весь її нерухомий маєток припадає мужеви.

Кожда особа, щоби оминути клопоту поділу маєтку по її смерти, повинна за житя розпорядити своїм маєтком.

Охорона робітника.

Кождий роботодавець є обовязаний хоронити робітника перед стратою житя і від ушкодженя.

Роботодавець є обовязаний:

1. Поучити робітника, як поводитись при даній роботі.

2. Постаратись о безпечне місце для роботи.

3. Достарчити і заосмотрити робітника в відповідні прилади для даної роботи.

ТРИ РОДИ ПРЕТЕНСІЙ РОБІТНИКА ДО РОБОТОДАВЦЯ ЗА УШКОДЖЕНЭ.

а) Коли робітник зістане ушкоджений при роботі з вини роботодавця, то є, коли роботодавець не постарався о безпечне місце і відповідний спосіб роботи, коли не поучив його, як має при роботі заховуватись, коли робітник новий і невправлений при даній роботі і коли роботодавець заосмотрить робітника злою, невідповідною машинерією і знарядами, або коли зовсім не дасть йому відповідних знарядів, звичайно потрібних при даній роботі, тоді належить ся необмежене відшкодоване в міру його ушкодженя.

б) Коли робітник понесе ушкоджене підчас роботи з вини настоятеля (боса, формана), котрого приказам робітник мусів повинуватись і через се поніс ушкоджене, в такім случаю відшкодоване не може перевисшати суми трирічного зарібку

Діти, учитель і тростіси українсько-анґлійської школи „Висла“ в Манітобі.

Товариство „Самостійна Україна“ в Едмонтоні, Альберта.

ушкодженого робітника.

в) Коли робітник понесе ушкоджене підчас роботи з вини товариша робітника, або з власної неуваги, а не через сваволю, або піятику, тоді належить ся йому відшколоване в сумі половини заробкованя за страчений час. В случаю смерти або цілковитого ушкодженя, відшкодоване се не може перевисшати: в Манїтобі 1,500 долярів, в Альбертї 1,800 долярів, в Саскачеванї 2,000 долярів.

В послїднім случаю робітник або його свояки мусять внести скаргу до 6 місяців по випадку.

Крім сего вимагає закон в Манїтобі, щоби ушкоджений робітник або хто в його імени писемно реґістрованим, або власноручно доученим листом до двох тижнів по випадку повідомив роботодавця о випадку, подаючи імя, назвиско і адресу пошкодованого, день і місяць, рік, місце причину і якість ушкодженя.

В **Альбертї** вимагає закон такого повідомленя як найскорше по випадку.

Крім сего повідомленя вимагає закон в Манїтобі, ще й другого повідомленя. Друге повідомлене мусить бути подане

Вправи хлопців тов. „Самостійна Україна" в Едмонтонї, Альберта.

тим самим способом що і перше, мусить містити в собі імя, назвиско і адресу ушкодженого, дату, причину, місце і якість ушкодженя, а коли ушкоджений помер, то в повідомленю мусить також бути зазначено, кому відшкодоване належить ся.

Таке відшкодоване мусить бути подане до 4 місяців по ушкодженю.

Повідомлене мусить бути писемне і доручене власноручно або реджістрованим листом.

По всякім ушкодженю малім чи великім, ушкоджений робітник, його свояк чи знакомий повинен сейчас повідомити роботодавця після вимог закона, а коли сам сего не може зробити або не вміє, нехай заплатить адвокатови $1.00 — $2.00, щоби се зробив, бо від сего може часом залежати поважна страта відшкодованя.

В додатку копію повідомленя затримайте.

ВЗІРЕЦЬ 1-го ПОВІДОМЛЕНЯ:

Winnipeg, Man.
Nov. 18-th., 1914.

To the Canadian Pacific
Railway Company
Claims Department
Winnipeg.

Dear Sir:

Take notice, that on the 15-th day of November A. D. 1914 Michal Sierkewych of 64 Mead str. of the city of Winnipeg in Manitoba, laborer sustained personal injuries, while in your companie's employ in your yards, here, his foot being run over by a passing car and seriously injured.

Yours truly
Michal Oberezny.

Підчеркнені місця в повисшім англійськім тексті, треба зміняти до обставин. Лист мусить бути писаний в англійській мові.

Практичні поради для ушкоджених.

1. Не підписувати жадних паперів, доки не знаєте, що

підписуєте.

2. Коли хотять вас залагодити, розпитайте ся як, що й скілько.

3. Не залагоджуйте ся, доки не порадитесь свого адвоката, чи вам правно більше не належить ся.

4. Не вдавайте ся о поради до покутних махерів та аґентів, а вдавайте ся до порядних адвокатських фірм.

Довг за роботу.

(Mechanic's and Wage-earners Lien.)

Кождий робітник, будівничий, контрактор, або кождий инший, що робив, доставляв машинерію або матеріял на будову, робив репарацію якого будинку і не отримав заплати за свою роботу, має довг на тім будинку і на земли під будинком і може заінтабулюватись в інтабули.

Сей закон повинні використувати робітники.

ОГРАНИЧЕНЯ.

В Манїтобі і Альбертї довг понизше $20 за роботу при будові не є довгом, за котрий можна інтабулюватись.

Кождий робітник повинен заінтабулювати свій довг в інтабуляційній канцелярії до 30 днів по скінченю роботи, або по доставі матеріялу.

Заінтабульований в сей спосіб довг має вартість до 90 днів по скінченю роботи, а по нім треба його відновляти скаргою.

В Саскачеванї інтабуляції не треба поновляти.

Користи з заінтабульованого довгу ті, що коли властитель або контрактор, що часто трафляєсь, не має чим заплатити робітникови за роботу або доставу матеріялу, так, коли довг в час і належито заінтабульований, може суд виставити будинок враз з землею на ліцитацію і в той спосіб виплатити робітникови.

Платня робітникови при молоченю.

Кождий робітник при молоченю має претенсію до збіжа, все одно, чи він робив в фармера чи в молотаря.

Колиб фармер не хотів заплатити, робітник має право його заскаржити.

Фармер має право відтягнути молотареви гроші виплачені робітникам.

В Манітобі і в Саскачевані робітник писемно мусить повідомити фармера до 10 днів по скінченю роботи, кілько йому належить ся за роботу при молоченю.

В Альберті робітник мусить повідомити фармера в часї роботи, що має претенсію до збіжа за роботу, крім того по скінченю роботи мусить до 10 днів повідомити фармера, кілько йому належить ся.

Коли робітник не повідомить писемно фармера до десять днів по скінченю роботи, тратить свої претенсії і фармер може виплатити молотареви.

До 10 днів по скінченю молоченя, фармер не повинен нікому виплачувати, а коли виплатить молотареви, то може ще платити і робітникам, коли сї незаспокоєні.

Коли фармер отримає повідомлене від робітника, повинен повідомити про се молотара.

По отриманю повідомленя або повідомлень, затримує фармер гроші в себе в Манїтобі до 20 днів, в Альберті і Саскачевані до 30 днів і коли молотар не заперечує виплати, тогди фармер сам виплачує робітникам, если він сему заперечить, повинен зложити гроші разом з повідомленями в окружнім суді, подаючи адреси молотара і робітників.

Справою дальше занимаєсь суд.

Коли робітники зажадають від фармера більше як належить ся молотареви за ціле молочене, тоді фармер повинен зложити в суді всю суму, яка належить ся від него молотареви, а суд зробить поділ.

ФОРМА ПОВІДОМЛЕНЯ І ПРОТЕСТУ:

До (імя того, до кого пише ся)

Поважаний Пане!

Отсим звертаю увагу, що я, (імя пишучого) жалаю від Вас заплаченя суми $............ як належитість за мою роботу, виконану для молотара підчас молоченя Вашого збіжа. Я був занятий в такій роботі .... днів, починаючи дня .... Р. Б. 191.. до дня .... Р. Б. 191..

Моя почта є .... в провінції ....

Написано дня .... в .... в провінції Р. Б. 191....

....................(підпис)

Я (імя питучого).................. з ....в провінції ...., Робітник, присягаю і зізнаю:

1. Що я є повисше згаданий робітник.

2. Що я виконав повисше жадане і тверджене містячі ся в нїм правдиві, що до змісту і факту і що ще належить ся мені за роботу, як висше сказано, сума $........

ЗАПРИСЯЖЕНО перед мною)
в ....)
в провінції..............................) (підпис)
дня........................Р. Б. 191...)

A Commissioner in B. R. etc.

To

Sir:

TAKE NOTICE that I ...., the undersigned, claim from you payment of the sum of $.......... as balance of my wages for work done for............, Thresher, in threshing your grain, I was employed in such work .... days, commencing on the .... day of .... A. D. 191.. until the .... day of .... A. D. 191...

My Post Office is........ in the Province of...........

DATED, at .... in the Province of...............
A. D. 191..

................(signature)

I, ... of the .... of ....
in the Province of ....Labourer, make oath and say:—

1. That I am the above named employee.

2. That I have executed the above claim and the statements contained therein are true in substance and in fact and there is still due and owing to me for wages as above stated the sum of $..........

SWORN before me at the)
.... of)
In the Province of ....) (signature)
this .... day of ....)
A. D. 191...)

A Commissioner in B. R. etc.

До (імя і назвиско, до кого пише ся)

Поважаний Пане!

Я,.......................низше підписаний, оспорюю жадане доручене Вам через................. .....на, або около................. .... Р. Б. 191 . . . на слідуючій підставі:

....

ДАЛЬШЕ ЗВЕРНІТЬ УВАГУ, що я вимагаю, щоби Ви зложили гроші, яко предмет претенсій, в суді, як сього вимагає закон.

Моя почта є...................... в провінції....................

Написано в...................... в провінції.....................
дня..... .... Р. Б. 191 . . .

..................(підпис)

Я........ .... з .... в провінції......................... ......
молотар присягаю і заявляю:

1. Що я є роботодавцем висше згаданим.

2. Що я належито виставив повисше повідомлене оспорення і що зізнаня в нім містячі ся є правдиві в змісті і факті.

ЗАПРИСЯЖЕНО перед мною)
в ....)
в провінції ....) (підпис)
дня......................Р. Б. 191....)
A Commissioner in B. R. etc.

To

Sir:—

TAKE NOTICE that I, ... the undersigned, contest the claim served upon you by .... on or about the .... day of .... A. D. 191 . . on the following grounds:

....

AND FURTHER TAKE NOTICE that I require you to pay all monies subject of such claim into Court as required by law.

My Post Office is.......... in the Province of...........

DATED, at the ....of....... in the Province of ... . this ...... day of ...... A. D. 191...

....................(signature)

I, ...of the ....of..........
in the Province of ...., Thresher, make oath and say;—

1. That I am the employer above mentioned.

2 That I have duly executed the above notice of contest and that the statements therein contained are true in substance and in fact.

SWORN before me at)
the.......... of ....)
in the Province of......) (signature)
this ....day of.........)
A. D. 191...)

A Commissioner in B. R. etc.

Молотарі (Threshers).

Кождий чоловік, що має машину є обовязаний:

1. В Манїтобі мати прибиту на машинї копію закона, що відносить ся до молоченя, т. є Threshers Lien Act. Копію сего закона можна дістати від урядового друкара (Kings Printer.)

Хто не виконає сеї точки закона, або хто зідре з машини копію, підлягає карі $10

2. В Саскачевані мусить подати звіт на урядових друках до мінїстерства рільництва. За несповнене сего параґрафу підлягає карі $25.

3. В Альбертї мусить що року дістати від мінїстерства рільництва цертифікат і прибити його на машинї.

Права молотара.

Молотар має право в Манїтобі забрати до 30 днів по скінченю молоченя достаточну скількість збіжа, щоби оплатити собі за молочене.

Коли до пяти днів по забраню фармер не заплатить за молочене, має право молотар продати забране збіже; по спроданю і відтягненю своєї належитости і по оплаченю коштів перевозу повинен решту гроший звернути фармерови.

Забране збіже мусить бути спродане до 30 днів в найблизшім місточку.

Хто спиняє забране пшениці підлягає карі 20 до 100 до-

Аматорський кружок тов. „Самостійна Україна“ в Едмонтон, Альберта.

лярів.

В Саскачевані може молотар забрати і продати до 60 днів по скінченю молоченя достаточну скількість пшениці, щоби оплатити собі молочене і кошта перевозу.

Закон позволяє рахувати собі за перевіз від вівса 1½ ц., а 2 ц. від кождого другого збіжа за кождих 5 миль.

В Альберті мусить молотар зараз по вимолоченю повідомити фармера, що він забере збіже за молочене. До 30 днів по скінченю молоченя, наколи йому не заплачено, має право забрати відповідну скількість збіжа, перетримати в себе або в кого иншого через 15 днів, а відтак продати в найблизшім мі-

сточку.

Закон признає за перевіз 4 ц. на сто фунтах за перших шість миль а ¾ ц. на сто фунтах за кожду дальшу милю.

Збіже мусить бути продане до 30 днів по забраню.

ДО ДЕСЯТЬ ДЕНЬ ПО ВИМОЛОЧЕНЮ, МОЛОТАР НЕ МАЄ ПРАВА ЗАБИРАТИ ЗБІЖА.

В Манїтобі обовязаний кождий молотар дати робітникови рахунок, кілько йому за роботу належить ся. За несповнене сего закона підлягає молотар карі 5 долярів за кождий день проволоки.

Поквітоване (Receipt — ресіт).

Кождий,хто платить гроші, повинен жадати поквітованя за заплачену суму.

Поквітоване повинно зазначувати, кілько заплачено гроший, за що і дату, себто ден, місяць і рік плаченя.

ВЗІРЕЦЬ ПОКВІТОВАНЯ:

........................191..

Отримав від..$

за...

.....................(підпис)

........................191..

Received from.................... the sum of $..........

in payment of...

.....................(Signature)

Векслї („Ноти"). З'обовязаня, (Promissory Notes, Lien Notes.)

Вексель є писемне грошеве зобовязане.

Проти векселя майже нема оборони, тим більше, що вексель можна продати і тодї той, хто підписав вексель, мусить платити.

При підписуваню векслїв і взагалї всяких зобовязань підписуючий повинен бути дуже обережний.

Підписуючий повинен розуміти: що підписує, нащо і як.

Головно обережними повинні бути фармері при підписуваню замовлень на машинерію, щоби часом не підписати векселя замість замовленя, що дуже часто трафляесь.

ВЗІРЕЦЬ ЗВИЧАЙНОГО ВЕКСЛЯ:

$500 Віннїпеґ січня 6, 1915

По шістьох днях від нині я зобовязую ся заплатити Й.В. Арсеничеви, або на його приказ, в Royal Bank of Canada, в Віннїпеґу суму пятьсот долярів.

Вартість отриману.

Із процентом по вісїм від ста на рік.

Федько Равлик.

Свідок:

Роман Шевчук.

$500 Winnipeg, January, 6 th.1915.

Six day after date I promise to pay to J. W.Arsenych or order at the Royal Bank of Canada, Winnipeg,the sum of five hundred Dollars.

Value received.

With interest at the rate of eighth percentum per annum.

Fedko Rawlyk.

Witness:

Roman Schewchuk.

Нїхто не повинен позичати гроший без векселя. Сьвідок все повинен бути на вексли. Сьвідок не є ручителем. Сьвідок все підписує в лївім розі при долинї і зазначує, що він сьвідком, т. є сьвідком, що вексель підписаний.

Коли сьвідок підпише своє імя в правім розї і не зазначить що є сьвідком, то він стає ручителем і є відвічальним за плачене векселя.

Коли позичає хтось гроші, хто не є певний, позичаючий повинен жадати ручителя. Ручитель підписує своє імя під іменем довжника.

Пр. в повисшім взірци під іменем ,,Равлик" і тим стає відвічальним за довг.

З звичайним векселем можна затягнути гіпотеку на худобу, машинерію чи инші рухомости. По анґлїйськи називаесь се четел морґедж (Chattle Mortgage). Се значить тілько, що довжник поза векселем, яко запоруку за вексель, затягає окре-

мий довг на свої рухомости і коли не заплатить векселя, то задовжені рухомости можна продати на ліцитації. Коли вексель заплачений, так Chattle Mortgage тратить вартість і його треба відобрати.

Chattle Mortage треба реґіструвати в окружнім суді.

Lien note можна дістати або дати на продану чи куплену річ. Коли я куплю корову, то продаючий може жадати і я можу йому дати Lien note на куплену корову. Lien note значить тілько, що продана річ лишаєсь власностию продаючого, а не купуючого, хотяй вона є в посїданю купуючого, аж доки послїдний цент не буде за ню виплачений. Коли я пр. не схочу виплачувати, то в мене заберуть ту річ. Також не можу продати сеї річи, бо первісний властитель може забрати сї із третих рук.

Коли я комусь винен гроші і він не хоче приняти від мене звичайного векселя, але жадає Lien note на пару коний, то я йому спокійно можу се зробити, та користь йому з сего така як з звичайного векселя. Коний моїх він не може забрати, бо Lien note дається лише на решту гроший купна за недоплачену річ.

Коли хочете дістати від когось за довг, або за позичку Lien note на якусь річ, то перепровадьте формальне купно і продаж тої річи, то є купіть ту річ за суму позички чи довгу і зараз відпродайте ту саму річ за ту саму суму довжникови. Посїдане даної річи, хотяй би хвилево лишень передана з рук до рук є купном і продажию і в такий спосіб Lien note має вартість.

Lien (лїн) нот є лучший чим звичайний нот.

Ограничене (Statute of Limitation).

Закон ограничує час на заплачене довгу або внесеня процесу за незаплачене довгу. Задавнені довги і зобовязаня тратять вартість, никнуть з бігом часу.

І так:

Вексель і звичайні довги тратять вартість по шістьох роках.

Писемне признане довгу або векселя, або заплачене певної, хочби як малої суми на заплачене векселя або довгу, відновляє довг на шість слїдуючих літ.

Вирок, і гіпотеки тратять вартість в Манїтобі по десятьох

роках, в Альберті і Саскачевані по дванайцятьох роках.

Гіпотеки на рухомостях(Четел морґіч) тратять вартість по двайцятьох роках.

Коли хочете дістати відновлене пропавшого довгу, то постарайтесь, щоби довжник признав довг писемно, або що небудь заплатив на рахунок такого довгу.

ОГРАНИЧЕНЭ ДАЛЬШЕ.

Коли властитель поля позволить сусідови, або взагалі людям уживати через 20 літ безперервно стежки, дороги, керниці, то пізнійше не має права огородити, переорати, або заборонити уживаня.

По двайцятьох роках безперервного уживаня стежка, керниця чи дорога стають спільною власностию. Коли властитель хоче задержати власність, то є мати право заборонити уживати стежки, керниці чи дороги, коли йому подобаєть ся, то повинен бодай оден день в році не позволити нікому чужому уживати дороги, стежки, чи керниці, а тим затримає посідане.

Угода — контракт.

Кожда угода в якій небудь справі повинна бути ясна, то є обі сторони, що роблять угоду, повинні зійти ся разом, згодитись і порозумітись.

Кожда угода повинна бути писемна, бо память людий буває часом неточна. А коли вона буде написана, то жадної точки угоди не можна забути.

Векслі і всякі угоди можуть бути писані в якій небудь мові. Закон признає всяку угоду важною без ріжниці на мову.

При угоді в щоденнім житю не конче мусить ся уживати правничих слів і зворотів, вистарчить,щоби все було ясно описане і підписане контрактуючими сторонами.

Контрактуючі сторони мусять бути точно означені. Не вистарчить сказати Іван годить ся працювати оден рік для Петра, а Петро годить ся заплатити за се Іванови.

Треба сказати, як сей Іван і Петро називають ся, де мешкають і яке їх заняте.

Докладна угода повинна виглядати так:

Угода зроблена нині дня .... місяця .... року .... межи Іваном Савчуком з Сокаля почти, провінції

Саскачеван, робітником і Петром Шереметою, з того самого місця, фармером.

Згаданий Іван Савчук годить ся робити для згаданого Петра Шеремети яко робітник на фармі через оден рік, почавши від .... дня .... місяця .... року.

Згаданий Петро Шеремета годить ся заплатити згаданому Іванови Савчукови за сю роботу суму 200 долярів.

....	Іван Савчук
(Сьвідок)	Петро Шеремета.

До повисшої угоди можна також додати спосіб плати і инші евентуальности.

Розходить ся, щоби угода містила в собі всякі можливі конечности, які можуть зайти межи контрактуючими сторонами в будучности, так, щоби, коли вийде яке непорозуміне, обі сторони могли покликатись на угоду.

Обі контрактуючі сторони повинні мати копії угоди.

Угоду повинен підписати сьвідок.

Важнійші угоди повинно робитись в адвоката.

Повнолітність.

Особа стає повнолітною з 21 роком житя.

З'обовязаня зроблені, неповнолітною особою, не мають правосильности.

Малолітної особи не можна скаржити за еї довги або з'обовязаня.

Малолітна особа має право скаржити дорослу особу за довги і з'обовязаня.

Малолітну особу можна скаржити за довг за конечности житєві.

ПРОСЬВІТНО-ДРАМАТИЧНЕ ТОВ. „БОЯН“ у ВІННІПЕГУ.

ЩИПАВКА.

МОНОЛЬОГ ЛИСОГО.

На сцену виходить мущина середного росту, цілком лисий і уклонившись, говорить:

Часто ся із лисих
Люди насьміхають.
Та з чого сьміють ся —
Понятя не мають.
Вздруть голову лису,
Тай вже жарти, сьміхи,
Думають що лисих
Створив Бог для втіхи.
Не знають сердеги,
Що досьвід говорить,
Що лисина в сьвіті
Чудні діла творить.

З лисини передовсім є велика ощадність. Здивуєтесь певно, мої паньство, що може мати спільного лисина з ощадностію? Ха, ха! ще і кілько має спільного. Бо поминувши се, що не треба що тижня платити барберови за то, що стриже тебе як вівцю, то з доброї і великої лисини є ще і та користь, що така лисина може цілковито заступити пять ламп нафтових, три лямпки ґазові, або чотири електричні, а трафляють ся навіть случаї, що при великій і гарній лисині можна усмажити яечницю..... Так є! А то вже велика ощадність. Подумайте тілько, гарні панночки, як то добре дістати лисого мужа... Де електрики, нафти і инших річий до осьвітлюваня потрібних, жена не потребує, бо муж своєю лисиною досконально осьвітить ціле мешкане. А за ті гроші, котрі би треба було видати на нафту, ґаз або електрику, жінка може собі справити дві сукни, оден жакет, два капелюхи, дві парі черевиків з високими обцасами, ко і принайменше пів дозина шнурівок. Ну і що? Чиж то не роскіш мати лисого мужа?

А маючи лисого мужа, можна також мати і иншого рода приємности. От має пані приміром якусь сусідку — гадину, котра вічно і вічно з своєм мужем жере ся. А ту муж сеї їмосці має як на злість велику чуприну. Трафляєсь часто, що в сварці з мужем, коли заведе мітла і тріпачка, мусить братись до чуприни. Бідачка! Надармо мучить ся — хлоп має волосе

як жубр і вона не може вирвати анї волоска, щоби себе вдоволити. Нагризе ся, назлостить ся, наплаче ся, але то все дурнїсенько, бо волося мужови вирвати не може. А панї видить се через вікно і сміє ся. Коли отже муж панї (природно з перукою на голові) приходить з роботи, зачинає з ним панї сварку:

А ти сякий, такий! а ти лайдаку! старий діде! Чому ти вчора так приглядав ся тій зизоокій Кейдї.

Муж заперечує, бо до вини не почуваєсь.

Хто,я мав дивитись? Кобіто — відповідає здивований, взрушаючи раменами.

А ти! ти! не хто инший! — кричить панї, як тілько можна найголоснїйше. Сусїдка тимчасом се чує і з поза фіранки вікна заглядає. Муж панї тимчасом кричить:

А йди же до лиха, кобіто! Дайже менї спокій, бо я жадної Кейди не знаю!

Що, ти єї не знаєш?! Ах ти брехуне! і одним сусом прискакує панї до мужа: лап! цап! за волосє і — зриває йому — перуку.

Волосє (розуміє́сь перука, о чім однак не кождий потребує знати) зістане в руках панї, а сусїдка з напротив з заздрости аж млїє. Вона не може своєму мужеви щось подібного зробити — за сильне має волосє!

То також богато значить, але то не все. Лисина має також і инші, що так скажу економічні прикмети, котрі з пожитком можна визискати для своєї кешенї. Розповім паньству оден такий примір, як то лисина поплачує.

Перед кількома роками я і двох моїх товаришів, також лисих, булисьмо в однім містї, в провінцїї Алябама. В тій провінцїї, як запевно паньству відомо, трафляють ся дуже часто величезні бурі, котрі все нищать. І що скажете мої панове! лисина впливає посередно на злагіднене страшних наслїдків тих бур..... Дивуєте ся панство? То прошу тілько послухати:

Власне підчас нашого побуту в тім містї, в Алябамі, навістив тамошну місцевість страшний гураґан. Гураґан той поломав дерева, перевернув одну стару муринку, забив три курки, пять качок, зранив одно порося, ну і в додатку поперевертав слупи з електричними провідниками, а треба знати, що тамошне місто було освітлюване електрикою. Щож ту робити? Ночі там темні, що хоч око вибери, а тут ще на улицях повно

поломаних дерев і пр. Мійська рада була безрадна і надармо дебатувала над тим, чим би осьвітити місто? Тоді пішов я з двома своїми товаришами до Сити Гал і кажу так:

Правовірні батьки міста,— коли дістанемо по 10 долярів за ніч, то місто буде осьвічене.

А то якими способом? — питають ся алдермани і мейор.

То вже наш інтерес яким способом!

По короткім торзї міська рада ухвалила заплатити нам жадану цїну. Ну і як думаете паньство, чим осьвітили ми цїле місто? Ха! ха! От так! кождий з нас пішов в иншу сторону міста, поздіймалисьмо капелюхи і відразу в цїлім містї зробилось так ясно, як о 12 годинї в полудни, в найгарнійший день. Мешканцї міста дивувались зразу, звідки в містї зробилась нараз така ясність, а коли довідались, що то ми своїми лисинами так осьвітили місто, зажадали конче від міської ради, щоби електричне сьвітло занехати, а осьвічувати місто за помочию лисих голов. Улягаючи жаданю горожан, постановила міська рада заключити з нами сталий контракт і в тій цїли прислала до нас спеціяльну делеґацію; ми однак не хотіли піднятись стало сего джабу і то тілько з тої причини, що в цїлій Алябамі е лишень кілька гарних женщин, якби сказати на лікарство а решта самі муринки і в додатку люди там нічим більше не відживляють ся, тілько в рано, в полудне і в вечір їдять банани.

Недавно читав я також в якімсь письмі, що правдоподібно незадовго і в нашім містї мае бути скасоване електричне і ґазове сьвітло, а місто мають осьвічувати лисими головами.... Ну, і хто лисий, дістане джаб!

Так в коротцї вичислив я кілька пожиточних річий, котрі з причини лисини спливають на рід людський. Всїх добродійств, які дае лисина, не можна списати і в десятьох грубих томах.

Зрештою ті, котрі з лисих сьміють ся, повинні памятати що: на мудрій голові ніколи не вдержить ся глупий волос.

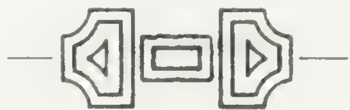

В. МІҐАЙЧУК.

УКРАЇНСЬКО-АНҐЛІЙСЬКЕ УЧИТЕЛЬСТВО В КАНАДІ.

Вже майже від двайцятьох літ український переселенець доробляєсь кращої долї в новій вітчині. Він лупає каміня, будує желізниці, висушує багна, викорчовує ліси, оре, сїє і радує ся, що єму лекше жиє ся. Мабуть нема роботи, нема занятя нї жадного заводу, деби не найшов ся наш роботящий Українець. Він в горах, він в копальнях, на широких рівнинах, від сходу до заходу, від півночи до полудня все він, той сам Українець доробляєсь і радує ся своїми доробками.

Колиб ми сказали, що цїлию нашого житя є доробок, гроші, земля і иньше добро, то дійсно нам тілько доробляти ся, та втішати ся. Однак здорово думаючий чоловік знає, що таке добро є лише средством житя, а не самою цїлию. Народ, що хоче жити і забезпечити своє істноване, мусить мати правдиву ціль житя, інакше єму грозить заглада. Ідеалом народу мусить бути єго молодіж — приготоване тої молодїжи до гарнїйшого житя як батьківське. До сего ідеалу, до сеї благородної цїли прямує всякий сьвідомий народ. Гарно вихована молодіж є скарбом якого ржа не з'їсть, злодій не вкраде. Всьо инше є лиш средством до осягненя сего ідеального народного скарбу.

Щоби пізнати народ вистарчить бачити єго молодіж. Щоби пізнати силу народа треба знати єго учителів. Історія вчить нас, що лиш той народ сильний, славний і гарний, що має добрих учителів, лиш той народ має право до істнованя, що ставить собі за ідеал виховане молодїжи, лиш той народ жиє, розвиваєсь і може радувати ся, що має своїх добрих учителів, яким дає свою молодіж під опіку.

З переселенем до нової вітчини наш народ не мав учителів. Кождий дбав про себе, як вмів і звавсь, як вмів. Він радів як діставав фарму або роботу і збогачуючи ся, забував про висші народні ідеали, правдивий свій скарб. Діточки виростали і молодіж спішила на роботу, на службу. Там попадала на ласку судьби. Дійшло до того, що нинї наша молодіж тілько мріє про роботу. Вже навіть дїти бавлять ся „роботи" і ставлячи торбинки собі на плечі, промовляють „йду на лоботу". Се не є жарт, але сумний факт. Наші українські хлопцї і дївчата на чужій роботі і коли сему лихови не зарадить ся, то нас постигне ще гірше як асіміляція. Нас чекає деґенерация, згубне

звироднене.

Одиноким застереженем перед сею пропастию є виховане молодїжи в иншім дусї. До правдивого выхованя молодїжи потрібні добрі школи, в яких мусять бути добрі народні педаґоґи. На учителях спочиває велика задача. Їм більше дано і від них більше треба сподївати ся. Коли загал не добачує небезпеки, то учителї знають де причина лиха і як тому лихови зарадити. Так, той українсько-анґлїйський учитель, що жиє разом з народом, найлїпше знає. Він відчуває біль горя свого народа і цїлию єго житя є піднести свій нарід до висшого культурного уровеня. На него споглядають десятки ясних оченять денно. Він є відличним взірцем для тої юрби дїточок, що бачить в нім ідеальне житє і тому він як ідеалїст може много зробити.

Та, щоби много зробити, учитель мусить бути сильним. Він мусить бути відповідно образованим і вільним від всякої зависимости, на що потрібна специяльна орґанїзация та сталї фахові квалїфікациї. Без сего не можливо є учителям мати силу, вплив, та вести плянову роботу для себе і свого народу. Навіть трудно якбудь істнувати учительству, яке не старає ся укріпити на своїм становищу. Всяке тїло, яке не має амбіциї боронити своїх інтересів, тратить право до істнованя.

Около десять лїт тому, від коли вперве кількох наших осіб вступили до Manitoba College до тепер наше учительство, хоч богато зробило на поли просьвіти, заледво істнувало як з'орґанїзоване тїло. Від того часу українсько-анґлїйський учитель лупав скали темноти, уторовував шлях до осьвідомленя, пробуджував сплячих і як не словом то приміром накликував їх до працї. Він закладав читальнї, давав відчити, устроював вечерки та представленя, засновував кооперативні спілки, брав участь в полїтицї, проповідував тверезість, заохочував до читаня та думаня і розуміє ся, радував ся, що він учитель, народний провідник. Не обходилось без грубих помилок, блудів та невдач, але все він вдоволяв себе тим, що єго заміри не були злї. Він старав ся зробити то, що міг і що по єго думцї виглядало добре. Єго праця, єго заходи не були даремні, бо нинї вже не ті самі обставини, що були тому десять лїт взад. Всюди по кольоніях розвивають ся, ростини засїяні українським учителем.

Але в своїм розгарі працї українські учителї не застановлялись, не глядїли в будучність. Так, як наш пе-

реселенець, радіючи з доробку, занедбав своїх діточок, так учителі працюючи з'осібна, занедбали власні інтереси. Та стало ся непредвиджене. Народна сьвідомість зросла несподівано. Українсько-англійські школи переповнені школярами, а богато з них не можуть помістити дітвори шкільного віку з своїх округів. Нові школи будують ся, тай тих за мало. А вже то найгірше, що понад 25 процент шкіл стоять порожні через брак учителів. Через брак учителів та переповнене властива шкільна робота є унеможливлена. Школярів, а особливо школярок годі задержати хоч болай до шестого, семого степеня і докладне виучене предметів є утруднене. Богато учеників лишають школу не скінчивши навіть першого степеня, та йдуть

М. Мігайчук, студент манітобського університету, в роли атлєта-скакуна, який в сій роли здобув собі перше місце в Канаді.

на чужу роботу, а дехто з них на чужу науку. Виглядає, що наше шкільництво в безраднім положеню. Ми начеб призабули, що шкільництво мусить поступати вперед, розвиватись, щоби на все оставатись услужним просьвітним чинником для суспільности. Нова вітчина, її нові обставини, сї ріжні нагоди дорібку, виміна думок через візитацію є сильними розбуджаючими средствами. Вони додають апетиту на духовий і умовий

корм. Задачию шкіл є подавати сей корм, примінювати сю витворену силу до користної праці, до народного поступу.

Щоби сю задачу сповнити, нам потрібно добрих шкіл. Таких шкіл, що змогли би примістити всіх учеників і не лише примістити, але й подавати їм добре образоване. На наших кольоніях, нам потрібно шкіл, які змогли би вести науку до десятого степеня і які задержували би учеників при науці до вісімнайцятого або двайцятого року житя. Се є можливе і мусить здійснити ся, бо інакше шкільництво найдесь ще в гіршім невідраднім положеню. Щоби задержати свої двомовні школи і шкільну самоуправу ми мусимо показати урядови та анґлійській публиці, що двомовні школи є efficient (здібні,услужні). Се залежить від податковців і учителів.

Податковці повинні дорожити шкільною самоуправою і нічим єї не сплямити. Обовязком кождого шкільного урядника (trustee) є наглядати, щоби школа для якої єго вибрано, мала достаточне приміщене, відповідні і потрібні знаряди, та що найважнійше, доброго учителя! А не так, як оно тепер декуди дієсь, що шкільні урядники запирають школу, щоби меньше було розходів, або заказують податковцям посилати своїх синів і доньок після пятнайцятого року. Се є злочин і насильство. Через щось подібного наше шкільництво дістає нагану.

Учителї знов мусять вести перед, бути приготованими до нових обставин. Коли говорить ся про зріст народного освідомленя, то се не значить, що нам досить тілько радувати ся сему. Нинї не те саме що було тому десять літ, а за других десять літ буде не те саме, що нинї. Українсько-анґлійські школи будуть уліпшені, нинїшні однокімнатові будуть заступлені дво-кімнатовими, або так званими сконсолїдованими школами [consolidated schools]. До сеї зміни треба робити приготовленя і як учителї не почнуть, то хто другий почне? Не можна сидїти мовчки, коли наші школи стають ся невідповідними і виходять з дати.

Коли ми будемо мати достаточне число повно і стало укваліфікованих учителів, то се буде початок. На них попит вже й тепер є. Коли знов ті учителї будуть з'орґанїзовані і поставлять собі за повинність боронити своїх, то є народних інтересів, тодї їх орґанїзація прибере поважне значінє. Тодї можна буде поставити українських учителів до урядових висших шкіл. Тодї ми будемо мати урядову висшу школу під своїм

ПОХІД ПІДЧАС СВЯТКОВАНЯ СТОЛІТНИХ УРОДИН Т. ШЕВЧЕНКА В ВІННІПЕҐУ.

шкільним зарядом, користаючи з системи шкільної самоуправи. Тоді наше двомовне шкільництво буде робити успішну роботу і зверне на себе увагу. Нам тоді признають рацію в наших домаганях, а се буде здобуте не петиціями, не просьбами, але поважною працею.

Що значить дивити ся на учительоване як на заняте непоплатне, а потім підписувати петицію на учителя до семинаря? Що значить покидати учительоване, а потім жалуватись, що Анґлійці не шанують нас і нашої мови? Чим і коли ми показали Анґлійцям, що наша мова є гідна пошани? Яка льоґіка гордитись учительством, голодувати учителя на мізернім платні, відноситись ворожо до него, а потім нарікати, що наші учителї не задоволяють? Чому не бути отвертими обом сторонам і признати свої блуди. Чоловік, який поважає, стає поважаним і кого ми трактуємо як чоловіка, той повинен відноситись до нас подібно. Коли податковці і другі відносять ся до учителїв прихильно, то вони дають їм спромогу працювати щиро для народу. Вони дають учителям спромогу працювати над собою також. Тодї однї вюбразовують ся, другі користають і на відворот. Але ніяк не можна вимагати від Анґлійців, щоби вони шанували наше двомовне шкільництво, як ми самі его зневажаємо. Анґлійцї є народ вивчений історією. Він шанує своє і поважає того, котрий вміє за своєм обстати. А ми як і чим пошануємо своє? Може тим, що не хочемо вчити ся? Або може се є доказ самопошани, що дехто через зарозумілість і невіжество волїє чужого учителя замість свого, та явно перед чужим ганьбить своє? Анґлійцї є народ гордий. Він ставить своє над усе, а гордує тим, котрий ганьбить своє.

Нехай учителї сповнять свою задачу, а родичі нехай оцінять їх працю, бо тільки добрі школи і добрі учителї вибавлять нас від заглади, а добре шкільництво можливе лиш тодї, коли ми як слїд его пошануємо. Тепер час подумати над улїпшенем нашого шкільництва і учительства. Податковцї, нехай будуть приготовані мати відповідні школи для своїх доньок і синів, а учителї нехай будуть приготовані заняти посади в тих нових інституціях. Се одиноке спасене, одинокий визвіл нашої молодїжи, нашого найдорожшого скарбу з чужої роботи. Се залежить від нас всїх Українців, бо улїпшене шкільництво є народним ідеалом. Нема висшої задачі, як працювати над відродженем свого народу. До сеї задачі кличуть нас тисячі голосів української дїтвори в новім, а мілїони в ріднім вітчинї.

КОРОТКИЙ ОГЛЯД УКРАЇНСЬКОГО ЖИТЯ В 1914 Р.

Минувший рік 1914 був ювилейним роком уродин нашого найбільшого поета Тараса Шевченка. У всіх містах австрійської України, по всіх містах Сполучених Держав і в нас в Канаді обходили ювилей Шевченка дуже святочно. Всюда уряджували на честь його ювилейні свята, получені з святочними концертами, обходами і т. д.

Найгарнійше обходжено ювилейне свято Тараса Шевченка у Львові, де з ювилейним святом получений був злет галицьких Соколів і Січий.

Дуже величаво випало ювилейне сьвято в Вінніпеґу, яке святковано дня 17 мая. Вправді деяким нашим людям забаглось ще і другого ювилейного обходу, та другий сей обхід випав не дуже світло.

Великі приготованя до обходу ювилейних свят роблено по ріжних містах на російській Україні. Та на жаль, навіть на се невинне свято положила руку московська адміністрація і свято заборонила. З причини заборони ювилейного свята прийшло було до заворушень в Київі і було арештовано навіть кільканайнайцять осіб.

Розвій українського народу в Росії натрафляв на ті самі перешкоди що й в попередних роках. Російське правительство не позволяє закладати Українцям жадних своїх товариств, а ті, котрі повстали по японській війні одні знищено, а решта ледви животіють від переслідувань рос. уряду.

За те розвій Українців в Австрії давав нам гарні надії на будучність. Гарно розвиваючі ся товариства, приватні школи удержувані нашою суспільностию, сотки тисяч нашої молодіжи, котра училась в ріжних школах, давали нам запоруку, що Українці скоро поступають вперед.

Одною з найважнійших подій на галицькій Україні була виборча реформа до львівського сойму, о яку боролись Українці через довший час. Після неї мали дістати 62 послів, булиб тому набрали великого значіня і булиб могли ставити сильний опір проти польського панованя на галицькій Україні.

Велика европейська війна, котра вибухла при кінци липня 1914 р. не дає нам красших надій на будучність. Москалі заняли майже цілу східну Галичину і старають ся здавити Українців вже на початку занятя. Визначнійших наших людий як: др. Івана Франка, митрополита Андрія Шептицького взяли вони до неволі і вивезли в глуб Росії. Доходять вісти, що мають знести всі українські школи і запровадити право-

славну церкву в Галичині, взагалі хочуть знищити цілий дoробок галицьких Українців.

З найважнійших подій з житя Українців в Сполучених Державах належить занотувати зміну назви старого Руського Народного Союза на Український Народний Союз. Крім назви змінено також спосіб плаченя вкладок. Українці в Сполучених Державах є дуже добре з'орґанізовані. Їх запомогові Союзи розвивають ся дуже красно і запомагають наш народ матеріяльно, а з другої сторони ширять своїми видавництвами між нашим народом просьвіту.

Европейська війна і події, які слідували за нею на наших українських землях, заворушили майже всіх Українців в Сполучених Державах. Вони мимо ріжних непорозумінь, які часто читаємо в їх часописях, почали думати о злуці,а навіть о скликаню першого українського Сойму.

О много слабше чим Українці в Сполучених Державах стоїмо ми в Канаді. Рік 1914 був у нас роком брудної ґазетярської полеміки, в якій на жаль вели перед люди навіть з університетським образованем, по котрих ми в Кададі богато сподівали ся. Не знаємо і не будемо судити о причинах сеї бруково полеміки,скажемо тілько,що вона не дуже гарне кинула світло на тих, котрі її зачали.

Завдяки чужим і деяким нашим вироблено між нашим народом дуже кепскі відносини. Вистарчить згадати, що ми до тепер не маємо свого запомогового товариства, анї просвітного, котреб видавало користні книжочки для нашого народа, котрий на жаль тепер годуєсь бруковою літературою, на якій торговщики роблять добрий інтерес.

Господарство дробу д. Григорія Махнія в Західній Канаді.

ГР. МАХНІЙ.

ПРО ДРІБ.

Кури, індики, качки, гуси.

Не можучи посьвятити в нашім Календари много місця про годівлю дробу, ми ограничимось лишень на сїм, що нашому фармерови найконечнїйше.

Ховаючи дріб через кілька років, я можу сказати, що з дробу можна мати дуже великий дохід, треба тілько вміти застосуватись, як коло него ходити.

Кілько дробу тримати?

Чоловік, котрий хоче занятись годівлею дробу, не повинен се робити раптовно, але постепенно. Звичайний фармер з жінкою може держати найбільше 300-400 штук дробу, если хоче його добре обійти і мати з него користь. Хто хоче тримати більше дробу, то тодї мусить відложити всяку иншу роботу на бік і займатись лишень його годівлию.

КУРИ.

Роди курий.

Хотївши мати добрий дохід з курий, то мусимо знати, що годувати кури мішаного сорту як: білі, сиві, чорні, жовті і инші, як також ріжного росту: великі, середні, малі, е некористним тому, що не можна їх добре обійти.

Треба знати, що менша курка потребує менше поживи чим більша, тому як ми будемо годувати ріжні кури разом, то менша курка дістане за богато поживи і товстїє, а товста курка не несе яєць; велика курка голодує і також не буде нести ся. Єсли отже хто хоче занятись ховом курий, то першою річию, котру конче мусить знати, що треба тримати кури чисті і одної раси і одної великости. Хто хотїв би тримати кілька рас, то кожду расу мусить тримати віддїльно і віддїльно годувати.

Яка раса курий найлїпша.

Практика і знане досьвідчених людий доказують, що з поміж кількасот рас курий, до годівлї фармерам надають ся найлїпше з американських рас т. зв. раса Plymouth Rocks, Wyandottes і Orpington і азійська раса Light Brahams. Кури висше згаданих рас важуть від пять до дванайцять фунтів, суть отже добрі на мясо і лїпше несуть ся в зимі як в лїтї, коли много курий квокає. Добрі суть також кури середземної раси Leghorns і Мінорки; кури сї суть менші, важуть від 6 — 8 фун-

тів і добре також несуть ся. Вони мають великі гребінї і тому треба вважати, щоби вони їх в зимі не повідморожували, бо хорі не несуть ся.

Є ще много других рас курий, котрі однак до канадийського підсоня не можуть добре пристосуватись.

Як і чим кормити кури?

Інакше мусимо кормити кури в літі, а інакше в зимі. В літї вистарчить курам дати троха зерна, найлїпше пшеницї і вівса, троха якого піску і чистої води. Решту, що їм потрібно, вони бігаючи самі собі знайдуть як: листе трави, хробаки, мухи і т. д. В зимі у нас в Канадї кури понайбільшій части заперті і тому, коли хочемо, щоби вони добре несли яйця, треба їх відповідно годувати. Рано треба їм дати віднадки з стола змішані з дергию (чапом) якогобудь збіжа а перед полуднем 1 фунт вівса на 20 курий. Зерна не треба сипати на купу, а розкинути по земи в курнику, де завсїгди має бути насипана на 6 — 8 цалів полова або накидана солома. Курка шукаючи за поживою буде порпатись, а тимсамим гріти ся. Таксамо треба в курнику мати завсїгди капусту, брукву і т. и., щоби кури могли дзьобати кілько схочуть. Перед заходом сонця треба знова дати курам покарму, найлїпше пшеницї. Треба також вважати, щоби в відповідній до сього посудинї було в курнику всегда подостатком мелених скалок (oyster shells), бо з них повстає скорупа на яйцї. Позаяк кури їдять тверде зерно, не маючи зубів, то мусимо давати їм грубшого піску або дрібного острого шутру, щоби курка лїпше травила. Рівнож треба в зимі давати курам завсїгди подостатком теплої води в такій посудинї, щоби курка не могла в ню влїзти і замочити собі ніг.

Піренє.

Щоби кури несли ся в осени, треба прискорити т. зв. їх піренє ся. Звичайно в літї тратить курка своє старе пірє і дістає нове, що триває 10 — 12 неділь. Досьвідчені люди можуть сей час піреня ся зменшити. Найлїпше в липни відлучити курок від когутів і зменшити їм їду на половину. Тим змусить ся кури до піреня ся і до двох місяців на зиму кури будуть мати нове пірє.

Як винищити воші і заразливу хоробу?

Щоби винищити у курий воші і заразливу хоробу є найлїпшим сей спосіб. Розпустити ванно горячою водою, до пів бушля ванна додати фунт т. зв. Sulfate of Zink і фунт соли роз-

веденої в горячій воді. Потім додати ще пів унції карболевого квасу, то все змішати і вибілити курник в кождім, навіть в найменшім куточку.

Розплід курий.

Кождий фармер, если хоче, щоби його молоді кури ще того самого року неслись, мусить насаджувати квочки або інкубатор як найранше в місяцю марцю і цьвітню, а не пізнійше як 15 мая.

Вибір яєць.

Хто хоче мати добрі і здорові курята мусить класти під квочку яйці від добрих і здорових курок. Вибрані яйця треба тримати в місци не надто теплім і ненадто зимнім і найлїпше поскладати їх в зерно тонпим кінцем. Найлїпше вибрати яйця середної величини, скаралупа на них мусить бути чиста, а як не чиста, треба обмити лїтною водою.

Вибираючи квочку треба вважати, щоби була смирна і щоби мала на собі всьо піре, а не була напів гола. На сїдало найлїпше зробити скринку з дверцятами і поставити її в такім місци, щоби не перешкаджали її другі кури. Перших кілька днів треба її тримати запертою і випускати лишень тілько, щоби наїлась. Квочку найлїпше годувати кукурудзою або пшеницею. Щоби встеречи квочку від вуший, треба її шкіру намастити трійлом (Blue ointment), або насипати отруйного порошку (insect powder) поміж піря.

Декотрі кладуть кілька листків тютюну в гнїздо під солому щоби запобігчи вушам. І сей спосіб є також добрий, тілько треба вважати, щоби тютюну не було за богато, бо тодї можуть затроїтись зародки в яйцях.

Молоді курята найлїпше годувати дрібними крупами, а не бараболею або сиром. Можна годувати також хлїбом змоченим в молоцї, але треба його добре витиснути.

Індики.

Щоби мати добрі і здорові індики, треба вважати щоби самця індика до тих самих самиц змінювати що року. Одного самця треба тримати на 6 — 7 самиць.

Молоденькі індики треба пильнувати доти, доки вони не дістануть т. зв. червоні фаворита. Найбільше треба уважати, щоби вони не ходили по росї.

Старі індики чистої бронз. раси важуть від 16 — 25 фун., инші раси, як білі і чорняві, вже не є так добрі і менше важуть.

Качки.

Найліпші качки є білі т. зв. Pekin і сиві — Aulesbury. Вони важуть від 7 — 9 фунтів одна. Годувати качки як старі так молоді найліпше дертию, значить меленим зерном, а не цілим і як найбільше зеленим листєм. Води повинні мати подостатком, однак молоді качата до двох місяців не треба пускати, щоби пливали. Одна качка знесе звичайно на рік 100 — 140 яєць. Виводити їх можна рівнож в інкубаторі. До вигріти потребують 28 днів. 1 самець вистарчить на 3 — 4 качки.

Гуси.

Найліпше знані гуски є т. зв. Toulouse, Embden, значить сиві і білі. Вони важуть від 20 — 25 фунтів одна гуска. Гуска знесе від 45 — 58 яєць на рік. До розплоду треба мати одного гусака на 2 — 3 гуски. Гуска звичайно показує знаки квокання з початком лютого і тоді найліпше їх насаджувати таксамо як курку або качку. В інкубаторах грудно їх вигріти через тверду і сильну оболону під скорупою яйця.

Курники.

Курники або будинки для курий, качок, індиків і гусий треба будувати так, щоби вікна виходили на полудне. Не треба їх будувати великі, але треба, щоби в них було много сьвітла, аби курка могла видїти як знайти зерно в соломі на земли. Підлоги в курнику зовсім не треба. Вистарчить звичайна, добре втоптана земля, вкрита соломою.

В кождім курнику повинно бути холодно, так, щоби видно було пару з уст, як чоловік дихає. Сей холод примушує курку працювати і огріватись. Непрацююча курка, кепсько несе ся. Крім сего, коли в курнику тепло, замножують ся всякі хороби — вуши і т. д. Під дахом треба виставити банти, де кури сідалиб на ніч і не обирались соломою і порохом на земли.

ПОРАДНИК ЛЇКАРСЬКИЙ.

Бородавки.

Бородавки треба натирати що дня добре пересоленим соком з чорної редькви. Меньші бородавки від того гинуть. Більші випалює ся так званим ляпісом або яким їдким квасом. Дуже великі бородавки найліпше дати вирізати.

Глисти у дітий.

Глисти живуть у тонких кишках чоловіка, а відтак можуть пересувати ся до жолудка, а звідти підступають аж до горла,а навіть і відходять ротом. Часто можна бачити, як у дітий у сні відходять глисти відходовою кишкою, ротом, або носом.

Глисти є дуже частим обявом у дітий і нераз не справляють ніяких прикростий, так,що хотяй вони і є в кишках, то діти при тім зовсім здорові. Але часто також вони починають бурити ся і тоді справляють болї в кишках, при чім діти суть ослаблені, відчувають печене в очах і сверблене в носї. Сї обяви бувають часом ще тяжчі: біль і заворот голови,дрощі і корчі.

Хоч глисти самі про себе невинні сотворіня, однак нераз їже були вони причиною смерти. Лучало ся, що глиста влізла до гортанки і задавила дитину. Нераз знов збили ся глисти в кишках і їх заткали або перегризли ся до ями черевної і викликували ріжні запаленя, що буває звичайно причиною смерти.

Лїчене на глисти переводить ся так: наперед треба дати дитинї на прочищене, а відтак давати через три дни рано і вечер средство на глисти, що його дістане ся в кождім друґсторі. Четвертого дня треба опять дати на прочищене. Впрочім треба придержувати ся приписів, які находять ся на опасці кождого ліку.

Кольки.

На кольки в жолудку чи кишках треба примінити сухі, горячі обклади в околиця жолудка, або на ціле черево. Обклади можна робити або з розігрілого піску, або вмочити ручник в горячій водї і викрутити на сухо та приложити його на черево. Ручник прикрити вовняною хусткою.Обклад змінювати що години.

Кольки з простуди (коле в плечах або грудях, особливо підчас віддиху в гору; при сім часто рівночасно бувають дрощі). Хорого положити сейчас в ліжко і добре вкрити. Напоїти його гербатою звичайною або з липовово цьвіту та купити і дати порошків на поти. На те місце де коле, приложити плястер з гірчиці, або втертого сухого хрону, завиненого в платок.

І. Кров з горла.

При харканю добуває ся слюз, на якім є кілька капель або пружків крови.

Хорого треба покласти головою висше та давати зимні

Юрій V,
король Великої Британії.

Никола II,
цар російської імперії.

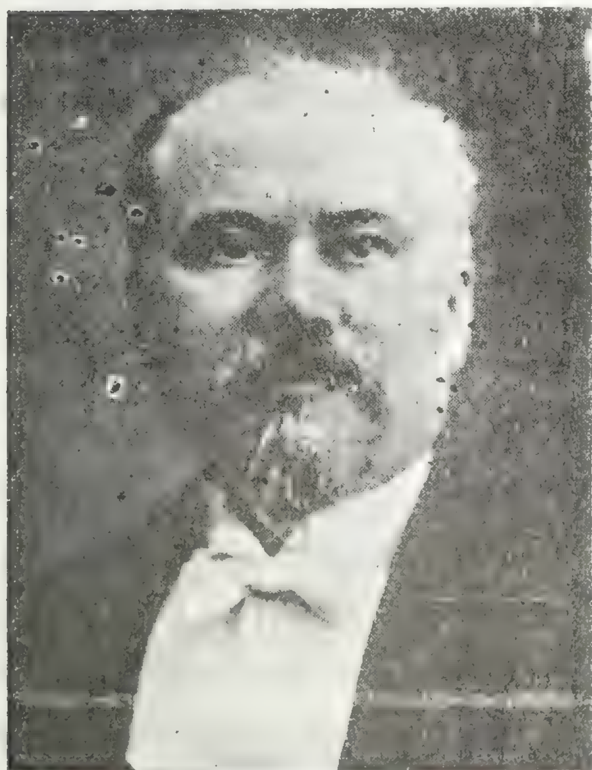

Г. Поанкаре,
президент Франції.

Вільгельм II,
цісар німецької держави.

обклади на шию, проковтувати лїд, студені напої і т. п.

Не полокати рота!

II. Кров з кишок.

З грубої кишки виходить або чиста кров, або кровавий кал. Також чорняві, подібні до мази випорожненя.

Хорого треба сейчас покласти до ліжка, клубами висше, мішок з ледом на черево та давати лєвативи з зимної води. Давати пити лишень молоко з ледом.

III. Кров з легких.

При кашлю викидає хорий ясно-червону, шумовату кров.

Хорого треба покласти головою висше та розчіпити одїж. Опісля давати зимні обклади на груди. Давати воду з ледом або кусничкп леду до проковтуваня. Хорий не сміє безуслівно говорити та мусить як найспокійнійше лежати. Такого хорого не вільно анї переносити, анї перевозити, хиба лишень за дозволом лікаря, якого треба сейчас покликати.

IV. Кров з носа.

Хорий мусить покласти ся головою висше та прикладати зимні обклади на серце і карк. Стиснути ніс двома пальцями, вложити кусник леду до носового кровавлячого отвору, а опісля всунути довгий кусник сильно стисненої вати, або йодоформової ґази.

Не можна сякати анї дмухати. Не втягати носом води! не вприскувати нїчого до носа, не перехиляти наперед голови!

Коли з рота воняє.

Здоровий віддих є без вонї. У богато однак людий чути з рота, нераз навіть дуже неприятно, особливо підчас недуг жолудка або горла. Щоби вилїчити сю — не так небезпечну — як вельми неприятну недугу, треба в першій мірі чистити правильно рот і зуби; після того кождого раня натщо випити шклянку досить теплої води. Чистити зуби треба при помочи маленької щіточки від зубів, а горло полокати літною водою. При сїй спосібности вельми здорово є також полокати і ніс, втягаючи до нього воду. Коли се средство не помагає, тодї треба шукати причини слабости глубше. Найлїпше удати ся в такім случаю до лїкаря.

Коли щось впаде, або вбє ся до ока.

1). Стягнути долїшну повіку, підчас чого терплячий має

дивити ся до гори; опісля кінцем чистої хусточки виняти то, що впало до ока;

2), єслиж в сей спосіб не можна найти впалого до ока предмету (чужого тіла), тоді треба підігнути горішну повіку.

3). Наколи то, що впало, є в самім оці,не витягати його, лише око закрити ватою і завязати.

4). Колиж до ока дістане ся вапно або груз, то треба виполокати його водою з цукром.

Горішну повіку відгинає ся так: Коли болїючий дивить ся в долину, треба взяти великим і вказуючим пальцем правої руки за ряси і тягнути до гори, а вкінци приложити малий палець лївої руки до горішного берега повіки і так відвернути її.

Обструкція (затверджене).

Причиною затверджени є невідповідний корм і ослаблене кишок. Хвилеве затверджене усуває ся через зажите якого будь средства на прочищене. Застарілий стан вимагає як найбільше ходити а найменче сидїти, їсти мало мяса, але за се переважно ярини та овочі. Рано натщо пити шклянку маслянки, а їсти з овочів головно фіґу, дактилї, виноград, дальше салату, огірки і т. д. Не вільно уживати чеколяди, червоного вина, рижу.

Попарене і спалене.

Лекші попареня і спаленя гоять ся звичайно самі від себе. Тяжші бувають дуже небезпечні.

Кожде попарене або спалене місце є дуже болюче, а біль сей можна усмирити через намащене рани товщом, оливою, олїєм, маслом; добре є також приложити скробану, сиру бульбу.

Рани від попареня або спаленя гоїть ся так само, як і инші рани. Дає ся на них йодоформову ґазу, бавовну і перевязує ся. Повставші міхурі не порадно самому проколювати, а лїпше се лишити лїкареви. Як що велика частина скіри є ушкоджена, то такого хорого кладе ся до ванни (зимної купели).

Посїдані руки.

Посїдані руки найборше лїчить сік з сьвіжо витисненої цитрини. В першій хвилинї повсталий острий біль треба перетерпіти, тим більше, позаяк такий біль потягає за собою і поручувана на се саме ґлїцерина, яка однак і в половинї не є так помічна, як цитриновий сік.

Повішене.

Перша поміч: осторожно відтяти вісїльника, щоби не впав на землю, а опісля усунути предмет, який його дусить. По сїм уладити штучне дихане. Коли віддих вертає, дальше поступати, як зі зімлїлим. Колиб віддих уставав, то опять приміняти штучне дихане.

Рани.

З давен давна, вже з досьвіду знають люди, що при всїляких ранах перш усього треба затамувати кров, а пізнїйше рану перевязати. І найчастїйше до затамованя крови уживають павутиня, листя, мякушки з хлїба і таке иньше.

Таке поступоване є чистим варварством і коли рана загоїть ся, то дійсно треба се уважати чудом.

Щож отже робити?

Передовсїм кождий чоловік, що заходить ся подати раненому чи скалїченому поміч, повинен приступати до того з чистими руками. Відтак треба конче вичистити саму рану. Як що нема нїчого иньшого під руками, то змити рану чистою водою і перевязати чистою хустиною. Але се робить ся лиш з конечности, бо і чиста вода і найчистїйша біла хустка не є і не можуть бути вільні від всякого рода бакцилїв. Тому треба рану змити ватою, замоченою в карболевій воді, відтак дати кусник йодоформової ґази, опісля верству сухої вати і обвязати опаскою.

Ревматизм.

Ревматизм дасть ся вилїчити соком з селерів. Лїчене зовсїм не є неприємне і поступає ся так: взяти чотири або пять селерів, завгрубшки кулака, обчистити їх з корінців, вимити чисто і покраяти на тонесенькі кружочки. Опісля сї кружочки поставити варити з двома фунтами волових костий, у яких є много стрижена (шпік) у такій скількости води, щоб повстав з того добрий булїон. Варити так довго, аж обварить ся усе мясо з костий та шпік з них виварить ся. Шуми не вільно збирати та кромі соли не давати нїякого коріня, анї заправи. Коли булїон є густий, перецїдити його через густе ситко, злити в камянний горщик та пильнувати, щоби не скваснїв. Кусники селери, мяса та шпіку у звичайній ринцї присмажити з троха маслом і так має їх хорий з'їсти. Булїон хорий має пити денно три або чотири звичайні філїжанки від кави, о скілько лиш можливо горячий. Так поступати, аж доки не наступить

вилічене. Лічене в сей спосіб за чотири тижні усуває ревматизм на завсїгди.

Утоплене.

Як хто зайде в небезпеку можливого утопленя, то повинен витягнути ся як струна і положити ся горілиць (на взнак) на воду, руки протягнути поза головою, голову подати на зад, щоби уста виставали з води. Притім треба втягнути до грудий як найбільше воздуха. Хто-ж неспокійно кидає ся і виставляє руки поверх води, той мусить з цілою головою пірнути під воду і через се дусить ся (топить ся).

Ратувати потапаючого може лишень сей, хто вміє добре плавати. Тоді треба старати ся потапаючого обернути на взнак, зловити за волося і тягнути, пливучи самому на хребті.

Видобувши його на безпечне місце, передовсім отвирає ся йому добре рот, через відтягнене долїшної щоки, всаджує ся глубоко палець до рота і вичищує ся його з намулу і піску. Відтак скобоче ся пролик і старає ся довести до того, щоби потопельник зблював ся. Тіло кладе ся животом на спід і підсуває ся під жолудок жмуток одежі. По сім наступає штучне віддихане, яке нераз треба примінювати навіть кілька годин.

Штучне віддихане.

Штучне віддихане робить ся так: Як є двох або більше помічників, то один тримає отворений рот хорого, щоби язик не западав. Тіло обертає ся на взнак і двох протягає руки позірно померщого все до грудної клітки і поза нею, а третий рівночасно підтискає його попід груди. В разї потреби може се бути один чоловік.

Так треба робити довший час, доки нещасний не зачне сам дихати.

Чираки боляки.

Через нечистоту разом з брудом осідають на тілї бактерії і викликують боляки. Щоби ті бактерії лекше до тіла ввійшли, то скіра мусить бути троха поранена.

Щоби остеречи ся від таких боляків, треба з часта купати ся, змінювати біле і взагалї дбати про чистоту скіри. Скоро вже боляк витворить ся, можна зразу пробувати, щоби він розійшов ся. Прикладає ся на те оклади з квасної води (з аптики). Щоби боляк скорше дозрів, то прикладає ся т. зв. дияхель, який розмазує ся теплим ножем на полотенци і робить ся плястер. Можна також прикладати теплі оклади з ленного ті-

ста, каші, кулеші, а дуже часто уживають у нас і теплу печену цибулю. Також роблять часто всілякі мішані масти з тіста, молока і меду.

Зрілий вже боляк можна дати собі протяти лікареви, щоби нарва з него як найскорше вийшла і завинути його чистенько. Можна почекати також, аж боляк сам пропукне. Тоді треба його чистими руками витиснути, прополокати карболевою водою і рівнож чисто завязати. Найліпше уживати до перевязки античної чистої вати.

Відморожене.

Найліпшою мастею на відморожене є солод, з якого виробляють в бровари пиво. Солод заварює ся до густоти цукрового сиропу і ним смарує ся відморожену часть тіла, на що легко прикладає ся бавовну і обвиває ся полотном. Так поступати що вечера через 8 днів, а відморожене цілковито вилічить ся. Стверділу на рані масть треба відмочити літною водою та відняти. Чим масть ся є старша, тим скорше лічить і тому добре її придержувати через кілька літ.

Замерзнене.

Як хочемо відратувати замерзлого, то перш усього треба знати, що не можна його скоро і відразу загріти лиш треба робити се постепенно. Невільно проте вносити замерзлого до теплої кімнати, лиш до неогрітої (шопи). Відтак треба його цілого натирати снігом, зимною водою, а по довшім натираню дати до літної (а не теплої) купели. Як замерзлий починає вже проковтувати, то треба дати йому вина або чорної кави.

Зімліне.

Зімлілу особу треба старатися сейчас привести до памяти, а то є конечне тому, що при зімліню кров уступає з мозку. Тому не добре є зімлілу особу підносити головою до гори, лише треба її положити так, щоби голова була низше. Скоро хтось зімліє не в помешканю, але десь на дорозі, в церкві на якімсь публичнім місци, то найліпше є підсунути своє коліно під крижі зімлілої особи і спустити голову вниз. Відтак треба увільнити сейчас недужого від всякої стискаючої одежи. Як що таке стало ся в хаті, то отворити вікно, або хорого в літі винести на двір і кропити зимною водою по лици і грудях. Чоло, литки і підошви натирати оцтом і давати також нюхати оцет. Ліпше ще давати нюхати а м о н я к, як його має ся під рукою. Як зімлілий прийде до себе і може вже проковтувати, дати йому напи-

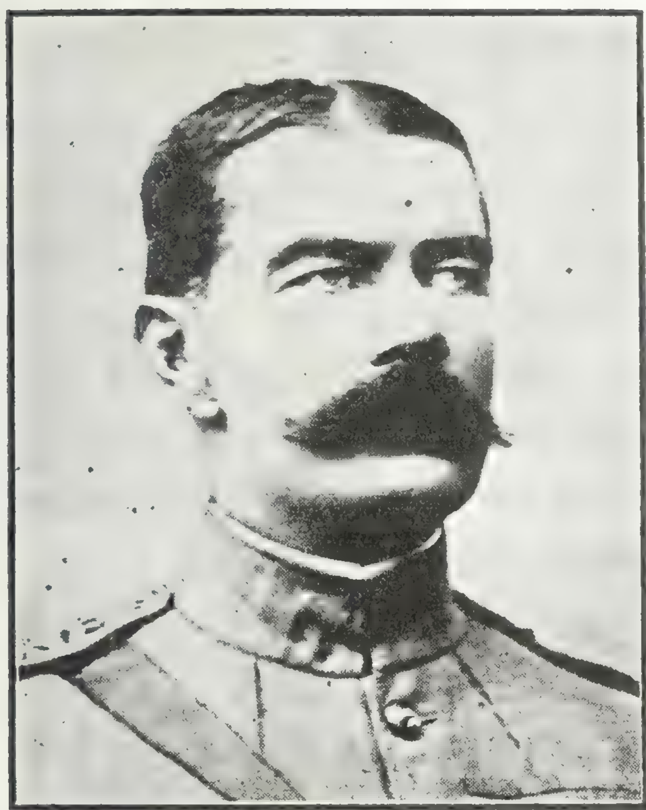

Льорд Кіченер,
британський міністер війни.

Сір Джон Джелліко,
віце-адмірал британської фльоти.

Ґенерал Де Вет,
провідник бурської революції в полудневій Африці проти Великої Британії.

Ґенерал Баєрс,
провідник бурської революції в полудневій Африці проти Великої Британії.

ти ся чорної кави або чаю.

Звихнене.

Коли комусь по якімсь нещаснім випадку якийсь сустав сильно пухне, і рухи в нім стають обмежені, то знак, що в суставі тім наступило звихнене. У нас є дуже поганий звичай, що по такім звихненю сейчас беруть ся натягати чи то руку, чи ногу, щоб буцім то поставити на своє місце зрушені частини. Сего безусловно не повинно ся робити. Такому хорому треба лишень прикладати зимні оклади на спухнений сустав і уложити його спокійно до прибутя лікаря.

ВЕТЕРИНАРНІ УВАГИ.

Найважнійшою річию, яку повинен знати кождий господар є — охороняти худобу від усього, що може спричинити слабість. І так:

Не повинен перетяжати робучих зьвірів роботою. — Пожива повинна бути добра, чиста, здорова. Зогнила, сплісніла, або з землею є шкідлива. Їсти давати в пору. — Вода до питя повинна бути чиста; не давати, коли зьвіря розігріте, або дуже мало. В стайни, чи хліві повинно бути ясно, не за зимно і не за горячо і подостатком сьвіжого воздуха. — Дбати, щоби в зимі зьвіря не перемерзло, а вже надто уважати, щоби розігрівшись нагло не остудило ся, чи то водою, чи воздухом.— Памятайте, що зьвір, як і чоловік потребує по роботі відпочинку, доброї поживи і умірковаюсти в усім.

Ще одна річ, яку часом люди забувають, се добре обходжене ся зі зьвірятами і обходять ся з ними неполюдськи. Без потреби навіть бють, копають, випробовують на невиннім коневи, волови, корові, або псови батіг і т. п. А сумлінний, думаючий чоловік завсігди обходить ся зі зьвірятами по таварискьи — навіть в злости. Він і другому не дасть їх кривдити, знаючи, що вони відчувають кривду не менше від нас, а не мають змоги боронити себе. Тимчасом за добре обходжене ся, вони завсїгди відплачують ся любовю до свого пана.

Про лічене слабостий замало тут місця писати і ми згадаємо лише дещо.

До частих слабостий належить рани — проколені, розтяті і пр. Чуже тїло (тріску, цьвях) треба вийняти, коли є і рану вимити карболевою водою або лїзолевою. Рану вимива-

ти частійше, засипати йодоформом.

При зімлїню коня треба здіймити упряж, скроплювати голову зимною водою, натирати скіру оцтом, алькоголем. Зімлїня бувають при породах, при роботї і пр.

При сонїчнім ударі зьвіря неспокійне, скрегоче зубами, занадто червонїють слизні болони. Також з горяча при роботї, з гонення над міру може зьвіря захорувати. Тодї серце бєть ся сильно, брак віддиху, сильний піт. Треба зьвіря перевести до холоду, тїло, а найбільше голову поливати зимною водою. Давати зимну воду пити, а часом примінити штучне віддихане, яке робить ся так: вложити до писка перевесло і витягнувши язик привязати до долїшної щоки. Натискати добре боки і розтирати тїло камфоровим спірітусом, терпентиновим, і коли нема то і без сього.

При відмороженях не треба брати до тепла, але на зимнї натирати снїгом, та зимною водою.

Кольки. Неспокій, часто затримане мочи і калу, біль в жолудку, зьвіря напинаєсь, переступає з ноги на ногу, дивить ся по боках, часто лягає і качає ся. Причини бувають: нагле застуджене зверха, або в серединї зимною пашею, або водою; незвичайна пожива; накормлене тяжко стравною, або нечистою пашею. А буває також, що причиною є замотане кишок. Що до першого, то натирати сильно тїло спірітусом камфоровим, або і без того, поволи переводити зьвіря, щоби трошка рухалось, можна давати прочищуючі ліки (дехто дає горівку, мило з водою, коли нема чого иншого). Не дати качати ся.

При всїх одначе грізнїйших випадках слабостий треба закликати ветеринаря, а не чекати, аж буде пізно.

З лїкарств повинні бути в дома: карболевий квас, або лїзоль, який дає ся до води при митю ран, йодоформ, камфоровий спірітус, та не зашкодить мати ще дещо (є для ран ріжні роди ,,ойнменту''). По анґлїйськи: Carbolic acid, lysol, iodoform, camphor spirits.

СМІШНЕ.

Через павутину не віддала ся.

Було дві хатї, а одні сїни.

В одній хатї була дївка і в другій хатї була також дївка, але в одній гарна, а в другій погана.

До них ходив оден парубок на вечерницї, та сам не знав котру має сватати, чи гарну, чи погану.

Раз зайшов він до хати поганої дївки. Та приймила його в гостї, поставила перед ним їсти і пити. Парубок зачав краяти хлїб і скалїчив ся ножем.

Дайно павутини, каже парубок до дївки, я приложу на рану і скоро загоїть ся.

Де ж я ти возьму павутини, коли в мене в хатї чисто, сказала погана дївчина.

На се надійшла гарна дївка і каже: Ходи до мене, я тобі дам павутини, кілько схочеш, в мене ще від сїмох лїт висить на стїнах.

Парубок вже знав, з ким має женитись, Оженив ся з паскудною, а гарну лишив.

На що?

— Цигане, чому ти хати не покриєш? Ади, вода цюрить!

— Та як тепер покривати, коли дощ іде.

— Та тепер нї, але як погода.

— Як погода? А тодї нащо?

Як циган купував чоботи?

Прийшов циган на ярмарок купувати чоботи. Взув ся, і питає шевця: Чи втїк вже хто від вас в чоботах?

— Не від мене втїчи, каже швець.

— Ану я спробую, каже циган, і в ноги! Щвець за ним і все кричить: тримайте злодїя! А циган кричить собі: з дороги людоньки, з дороги, бо хочу виграти заклад! І втїк.

Надивила ся.

— А що, люба, чи видїлась цїсаря?

— Ой, чому нї! Так эм ся на него надивила, як на якого чоловіка, але щож, коли він мене не видїв.

Під порогом голка.

Одна дївка, троха слїпа, хотїла конче віддатись, але не могла, бо нїкто не хотїв її брати. Але трафилось, що один парубок прийшов до неї в старости. Дївка вже наперед змови-

вилась з мамою, кинула під поріг голку, сама сіла на лавку і каже до мами: Мамо дивіть но, онде під порогом голка.

Парубок, як вчув, що вона така видюща, тай оженив ся з нею.

Загадки.

Гуляють люди у шинку, тай причепили ся до жида:

— Загадуй, жиде, загадок!

— Ну, то й загадок! — жид каже. — А щож буде, як ніхто не вгадає?

Та не жури ся про те! Хто не вгадає, той заплатить карбованця.

— Ну, герсти! А щож воно такеє, що у день чорніє, а в ночи біліє, а ранком синіє?

Думали-думали — ні, не втнуть, довелось віддавати по карбованцю.

— Ну, скажиж, Мошку, що воно таке? — питають у жида люди.

А жид:

— Герсти, що то таке? А я почім знаю?

— Е, то віддай гроші!

А на що ж так? І я не вгадав — і я сам собі віддаю карбованця.

Пан та брехун.

Колись жив пан та такий, що не любив до міста їздити і говорити по панськи не вмів, усе по нашому. Ось і пристали до його: „поїдьмо та й поїдьмо до Петербургу!“ Довго не хотів той пан, а далї і поїхав. Заходить у якусь гостинницю, чи що.

— Что вамъ завгодно приказать — снують коло него жевжики — лакейчуки там, чи що.

— Та нічого, каже той пан і сїв собі мовчки. Аж ось приходить туди і його знайомий та все з панами. Посідали обідать. От і почали ті пани в брехнї пускать ся: той бреше так, а той так, а один і собі:

— Я каже, — в Парижу не таку рибу та язики їв: риба як бугай, а язик — насилу в двох на підносї принесли.

Всї слухають, дивують ся, та роспитують, — мовчить тілько той пан.

— А чогож ви мовчите, чого ж нічого не кажете? про що ви думаєте? — питають його?

А пан відкашляв ся та й каже:

— Я, каже,— думаю про те, що щоб воно було, як би хоч і отсей пан, та збрехав ще отсим здоровенним язиком? Мабуть, було б цікаво!

Всї замовкли, а пан дообідав і поїхав до дому, та більш уже не приїздив у Петербург.

Шлюбні афоризми.

Оженитись, значить подвоїти свої обовязки — а свої права на половину зменшити.

———

Через шлюб жінка стає вільною, а чоловік тратить свою волю.

———

Шлюб —як судовий процес; одна сторона завсїгди невдоволена.

———

Ярмо шлюбу дуже тяжке, до котрого аж двоє мусить запрягати ся, що б його двигнути.

———

Коли-б були пробні шлюби,— то цілий сьвіт з'упинив би ся лише на пробі.

В судї.

Судия: Кілько вам літ?

Молодиця: А я звідки можу знати? Буде вже зо трицять!

Судия: А коли вмерля ваша мама?

Молодиця: А так буде 35 літ.

Судия: А якже се може бути? То ви народили ся в 5 років по смерти своєї мами?

Молодиця: Саме так прошу чесного суду, пять років по смерти.

Судия: Та що ви говорите? Як можна по смерти мами народити ся?

Молодиця: Е, прошу пана, бо я від мачухи не від мами, то ніби так, що мій тато мав дві жінки, а я від другої.

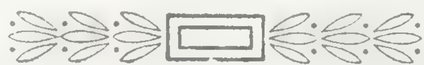

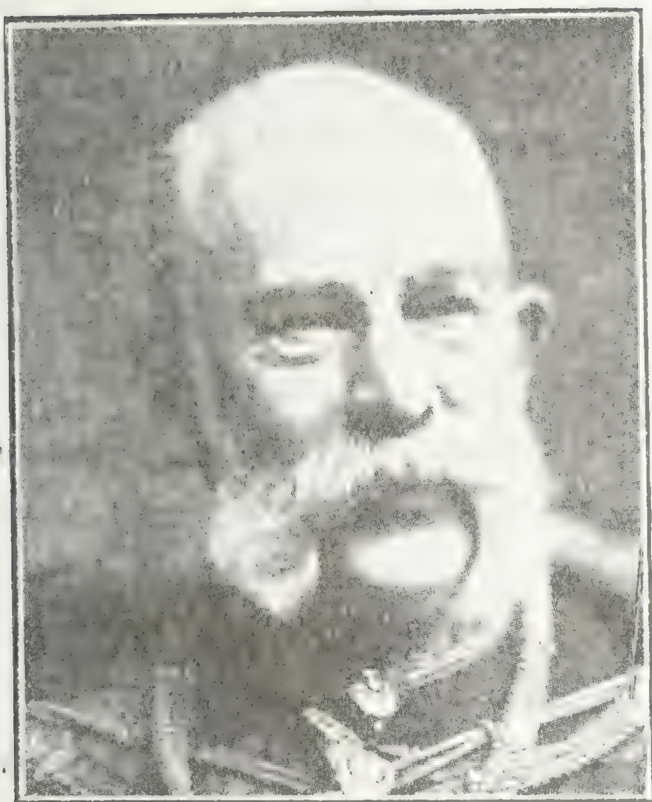

Франц Йосиф I,
цїсар Австро Угорщини.

Петро I,
король Сербії.

Микола I,
король Чорногори.

Могамед V,
султан Туреччини.

УПРАВА КАНАДИ.

Канада є провінцією Великої Британської імперії. Законодатна власть Канади розділяєсь на доміняльний заряд з осідком в Оттаві і провінціональні заряди з осідком в головнім місті кождої провінції. Центральний заряд складаєсь з палати послів, котрих вибирає народ і з сенату, котрого членів назначують. Кождий горожанин має право голосувати і має лишень оден голос. Доміняльне правительство має заряд війська, желізничих доріг, почти, міжнародних торговельних відносин, взагалі справ, котрі відносять ся до Канади як цілости.

Кожда провінція має свою самоуправу. Заряд провінції складаєсь з провінціонального сойму і кабінету, котрий складаєсь з людий сеї партії, котра має більшість в даній провінції. Провінціональне правительство заряджує справами провінції.

Право горожанства.

Щоби дістати право горожанства в Канаді, мусів кождий чужосторонець прожити дотепер 3 роки в Канаді. Від 1915 р. входить в право новий натуралїзаційний закон, після котрого, кождий чужосторонець, котрий хоче дістати право горожанства в Канаді мусить прожити в Канаді 5 літ і здати відповідний іспит перед судією. За се буде горожанином не тілько Канади, але цілої Великої Британської імперії.

Школи.

Шкільне образоване належить до провінціонального правительства і кожда провінція вибирає собі таку систему научаня, яка єї до вподоби. Державні школи відчиняють всюда, де можна зібрати 12—20 дітий в шкільнім віці від 6-16 літ.

Хто може дістати даром землю в Канаді.

Батько родини, або кождий мущина, котрий має поверх 18 літ, може взяти чверть секції 160 акрів землї (гомстед) даром в Манїтобі, Саскачевані і Альбертї. Треба наперед землю собі вишукати і вибрати, щоби була добра і тоді зголоситись особисто в аґенції доміняльних земель або в субаґенції дістріктовій. Таке зголошене називаєсь ентрі і платить ся за него 10 долярів (реджістрейшен фі.) Можна взяти також гомстед через повновласника, але тільки в тім случаю, коли бере ся гомстед для батька, мами, брата, сестри або сина. Повновла-

сник мусить явитись особисто у дістріктового Ленд-аґента.

Особа для котрої повновласник взяв гомстед, мусить до 6 місяців явитись особисто в урядника Ленд-офісу і зложити присягу, що мешкає, або буде мешкати на взятім гомстеді. Коли не явить ся, гомстед пропадає.

Обовязки.

Кождий поселениць, котрий дістане землю даром, є обовязаний в протягу трох років вибудувати хату, обгородити свою землю, жити на тій фармі кождого року найменше шість місяців, або коли у него є хтось з фамілії, котрий не жиє дальше як 9 миль від його фарми, то може мешкати у него, кождого року обробляти тілько землї, кілько визначить міністер рільництва, звичайно не більше як 15 акрів.

По упливі трох лїт, наколи поселениць виконав свої обовязки і є канадийським горожанином, може дістати патент на повну власність. Просьбу о патент на повне посїдане гомстеду вносить ся при кінци третого року до місцевого аґента або інспектора. Шість місяців вперед треба внести до комішіонера Ленд офісу в Оттаві заяву, що той а той вносить просьбу.

В декотрих дістріктах гомстедовець, що сповняє свої зобовязаня, може преемптувати чверть секкції, що граничить з його гомстедом, але мусить заплатити по 3 доляри за акер. Патент на преемпцію можна одержати під деякими услівями зараз за гомстедовим патентом. Обовязки: Мусить через три роки від одержаня патенту перемешкувати на фармі через шість місяців і управити 50 акрів екстра.

Гомстедовець, що вже скористав з своїх прав що до гомстеду, може купити гомстед в деяких дістріктах. Ціна 3 доляри за акер. Обовязки: мусить через три роки мешкати через 6 місяців кождого року, управити 50 акрів землї, збудувати дім вартости 300 долярів.

Простір управленої землї може в деяких випадках бути зменшений, коли земля є горбовата, лїсовата, або камїниста. В деяких случаях число живої худоби може заступити зорану землю.

Ґенерал фон Мольтке,
шеф ґенерального німецького штабу.

Великий князь Николай Николаєвич, головний комендант російської армії.

Баварський престолонаслідник

Німецький престолонаслідник

коменданти німецьких армій.

УКРАЇНСЬКІ ТОВАРИСТВА В ВІННІПЕҐУ.

(Образки в середині календаря).

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ В ВІННІПЕҐУ.

Одною з великих наших недостач в Вінніпеґу (як і по других містах і кольоніях) се брак власного народного будинку. Нема його, отже нема місця на ніякі сходини, нема місця, в якім гуртувалаб ся вся наша культурна і національна робота. А без сього ніяка робота не може бути такою, як повинна бути.

Щоби зарадити сій недостачі, в 1913 р. завязалось в Вінніпеґу товариство „Народний Дім“, яке поставило собі цілию побудоване громадського будинку — Українського Народного Дому.

Т-во засноване на 10-долярових удїлах, зворотних і безпроцентових. Доси т-во має 170 шеровців. Крім того т-во збирає також добровільні датки і пр. Богато причинились для сеї справи три тутешні драмат. товариства.

Доси т-во закупило 2 лоти під будову Нар. Дому при ул. Селкирк за 5,100 дол., на яких є ще 1800 дол. довгу. З весною, або в літї 1915 р., т-во сподієсь приступити до будови Укр. Народного Дому, вірячи, що загал всїми силами підопре переведенє в дійсність сеї важної справи.

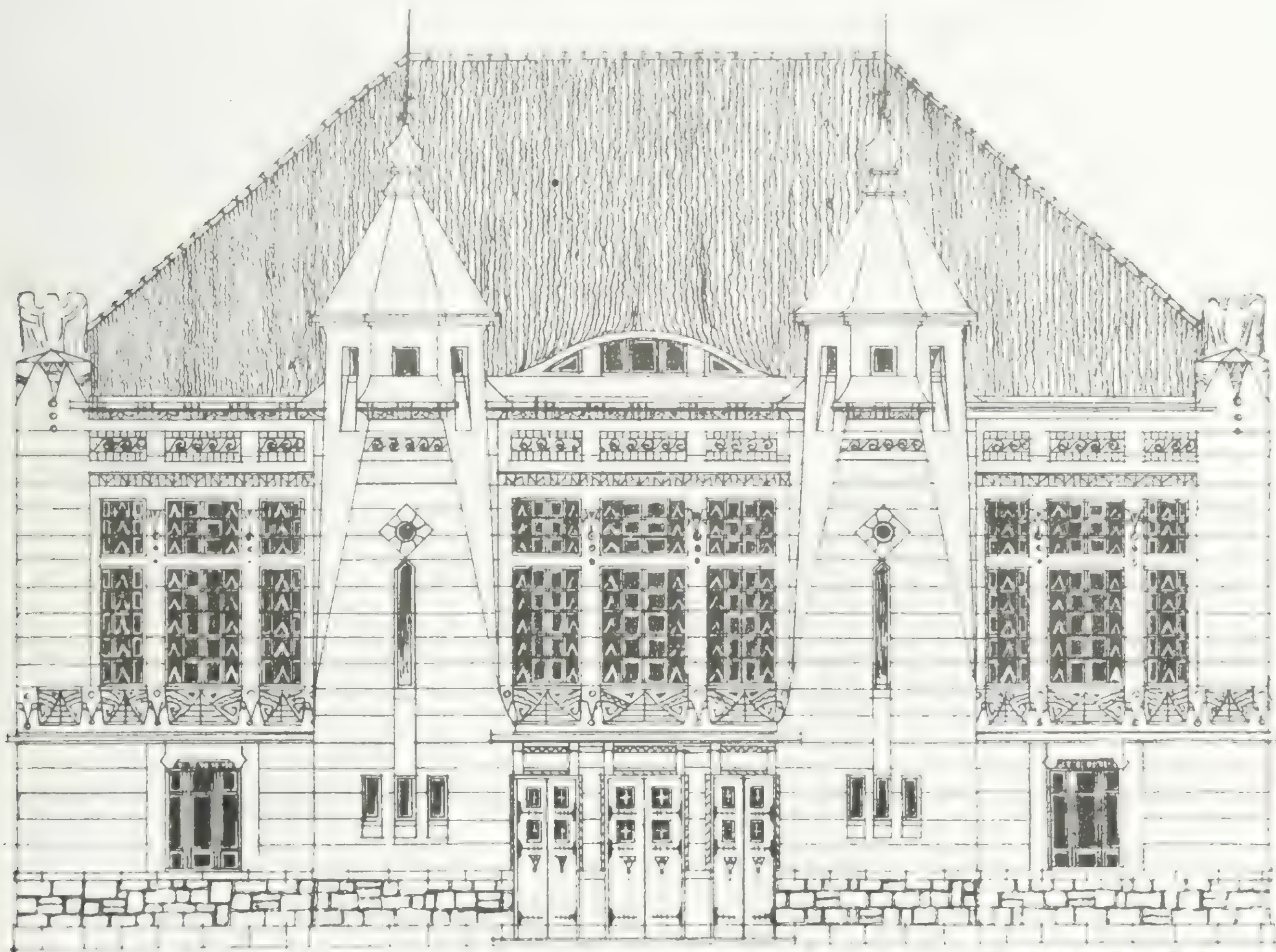

Один з проектів будови Укр. Народного Дому в Вінніпеґу.

ТОВ. ДРАМ. СЬПІВАЦЬКЕ ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО

Засноване в 1913 р. За той час його істнованя дало 10 представлень, між иншими такі штуки як: ,,Верховинці", ,,Зоря Нового Житя", ,,Жидівка Вихрестка", ,,Бондарівна", ,,Сватане на Гончарівці" і др. Товариство се дало найбільше доходів зі штук на Український Народний Дім в Вінніпеґу.

Се тов. утримує читальню і бібліотеку і записано має богато часописий тут і зі старого краю.

Товариство числить сьогодня близько 80 членів.

Урядниками є: В. Казанівський, предсідатель, М. Демчук, касієр, О. Боянівський, секретар.

ПРОСЬВІТНО-ДРАМ. Т-ВО ІМ. М. ЗАНЬКОВЕЦЬКОЇ В ВІННІПЕҐУ.

Товариство М. Заньковецької належить до найстарших між вінніпежськими товариствами. Засноване було в листопаді 1911 р. при парафіяльній читальни ,,Просьвіти", та бачучи що тут обмежують його роботу, відлучилось в липни 1912 р. і від тоді веде роботу самостійно.

Про діяльність товариства можна сказати коротко так:

Від заложеня до 31 жовтня 1914 товариство відограло 18 представлень, кільканайцять концертів, чи то само, чи разом з другими товариствами, виступало на літературах вечерах і пр.

За весь час товариство дало на ріжні народні цїли до листопада 1914 около 450 долярів. Крім того около 40 членів товариства мають шери в Українськім Народнім Домі в Вінніпеґу.

Членів і членкинь мало товариство до кінця жовтня 1914 р. около 70.

Товариська бібліотека складає ся з понад 300 томів. Ґардероба для представлень коштує кількасот долярів.

Діріґентом хору т-ва є д. Петро Юндак.

ТОВАРИСТВО БОЯН.

Засноване в 1912 р. Воно постановило собі за цїль ширити почуте національної свідомости і любов до всього рідного. Щоби осягнути сю цїль, воно час від часу уряджує театральні вистави, концерти, відчити...

Хотяй помало, та все таки товариство робить поступ. На скільки сил йому вистарчає — працює для здійсненя тої цїли, яку собі постановило. Кілька разів хор Бояна виступав

Ґенерал Жофр,
головний комендант французької армії.

Сір Едвард Ґрей,
анґлійський міністер заграничних справ.

Ґенерал Авфенберґ,
один з комендантів австрійської армії.

Ґенерал фон Клюк,
комендант одної з німецьких армій.

зі своїми піснями перед англійську публику, обзнакомлюючи её з нашою піснею — і нї разу не завів ся.

За помочию щирих людий удало ся заложити при товаристві публичну бібліотеку, яка нинї числить поверх 600 томів — і служить тим, котрі хочуть користати з неї. Товариство посїдає, як на канадийські обставини, досить гарну гардеробу.

С. КОВБЕЛЬ.

ТУГА.

А де ж ви подїлись золотії мрії,
Буйні, молодії, прекрасні надії?
    Щосьте мою душу чаром чарували,
    Золотую долю мнї пророкували!

Чогож так коротке те щасте буває?
Чому ж так скоренько доля все зміняє?
    За щастем надії каже слези лити,
    За золоті мрії слезами платити!

Молодість минула, здоровле пропало,
Остигло серденько, що до житя рвалось!
    А горе лишилось, тай тяженька мука,
    Єдина безрадна, шалена розпука!

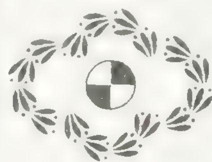

Міри і ваги в Канаді.

Міра довжини.

1 цаль має 12 ліній, або 72 пойнти. — 12 цалів має 1 фут. — 3 фути має 1 ярд. — 5½ ярда має 1 рад, пол, або парч. — 66 фітів (22 ярди) 1 чейн. — 1760 ярдів (5280 стіп) 1 миля. — 3 мили 1 ліґа. — 7·92 цаля 1 линк. — 100 линкс 1 чейн.

Квадратова міра.

144 квадратові цалї 1 стопа. — 9 квадр. стіп 1 квадр. ярд. — 30¼ кв. ярда 1 кв. пол. рад або перч. — 16 кв. полс 1 кв. чейн. — 40 кв. полс 1 кв. руд. — 4840 кв. ярдів, 1 кв. акер. — 43,560 кв. фітів 1 кв. акер. — 640 кв. акрів 1 кв. миля. — 3,097,600 кв. стіп 1 кв. миля.

Акер.

Акер має 43,560 квадр. фітів. — Квадрат, якого кождий бік має 208⅗ фітів, має оден акер. — Врештою кождий кусень якого довжина помножена через ширину дасть число 43,560 фітів є оден акер.

Енвер Бей, турецький міністер війни.

Ґеографічні і морські міри.

6086.44 фітів 1 морська миля. — 60 морських миль є 1 степень. — 360 степенів має обвід землї на рівнику. — 1 лїґа має 3 морські милї.

Міри сипких річий.

2 пайнти 1 кварта. — 4 кварти 1 ґальон. — 2 ґальони 1 пек. — 4 пеки 1 бушель.

Ваги.

27⅓ ґрейнів 1 унція. — 16 унцій 1 фунт. — 100 фунтів (канад.) 1 гондредвейт. — 2000 фунтів (канад.) 1 тон.

Метричні міри.

Метричного систему зачинають поволи уживати і на американськім континентї. Єго вироблено в Франції. 40-мілїонову часть обводу землї взято за одиницю міри і названо метром. Куб десятої части метра зве ся лїтер, а вага чистої води одного лїтра зве ся кільоґрам. Сей систем вигідний тим, що тут все ділить ся на десятки.

Метрична міра довжини.

Метер ділить ся на: 10 дециметрів, — 100 центиметрів, — і 1000 мілїметрів.

10 метрів є 1 декаметер, — 100 метрів є 1 гектометер. — 1000 метрів є 1 кілїмотер. — 10,000 метрів є 1 міряметер.

Міра скількости.

Лїтер ділить ся таксамо, а то:

Децилїтер є 10-та ч. лїтра. — Центилїтер є сотна часть лїтра. — Мілїлїтер є тисячна часть лїтра. — Лїтер є кубічний дециметер. — Декалїтер є 10 лїтрів. — Гектолїтер є 100 лїтрів. — Кільолїтер є 1000 лїтрів. — Мірялїтер є 10,000 лїтрів.

Міра ваги.

Одиницею ваги в метричній системі є ґрам, тисячна часть лїтра. І тут числене іде подібним порядком, а то:

Дециґрам 10-та ч. ґ. — Центиґрам 100-на ч. ґ. — Мілїґрам 1000-на ч. ґ. — Ґрам, 1000-на часть лїтра. — Декаґрам 10 ґрамів. — Гектоґрам 100 ґрамів. — Кільоґрам 1000 ґрамів. — Міряґрам 10,000 ґрамів.

Ар є 100 кв. метрів; гектар 10,000 кв. метрів.

Порівнавча табличка.

1 ярд має 11-цять 12-тих метра. — 11 метрів є 12 ярдів. — 1 метер є 1.1 ярд, або 3.3 фітів. — 1 фут є три дециметри

(3.048). — 1 миля є 1.6, або 1¾ кільометра (1.60931). — 1 кільометер є 5 осьмих анґ. милї. — 1 акер є 4000 кв. метрів. — 1 кільоґрам є 2.2 фунтів.

Домашна міра.

120 кроплїв води 1 мала ложка. — 60 кроплїв товщу 1 мала ложка. — 2 малі, до гербати ложки є 1 десертова ложка. — 3 малі ложки є одна столова ложка. — 16 столових ложок є горнятко. — 1 горнятко є ½ пайнта. — 1 горнятко води ½ фунта. — 2 великі ложки масла 1 унція. — 2 горнятка цукру 1 фунт. — 2 горнятка рижу 1 фунт. — 9 курячих яєць 1 фунт.

Турецька інфантерія.

Турецька кавалерія в Єрусалимі.

Почтові приписи.

Лист, в Канаді, до Злуч. Держав, до Анґлії 2 центи 1 унція.

Отворені листи таксамо.

Лист наданий в місци, який не війде на другу почту, 1 цент.

Посткарта 1 цент.

Реґістрація листа коштує окремо 5 центів.

Листи до Европи, крім Анґлії, 5 ц. перша унція, а 3 ц. дальші унції. Реґістрація 5 ц.

Посткарта 2 центи.

Гроший в листах звичайних не вільно посилати, хиба в реґістрованих. Але найлїпше через Мони Ордер, або Постал Нот, який видає кожда почта.

В Канаді не можна посилати неоплачених листів.

При пересиланю книжок, фотоґрафій, оголошень, рукописий і дечого другого платить ся 1 цент за 2 унції. При таких пересилках не вільно долучати листів, чи дописок.

Пакункова почта.

Через почту можна посилати пакунки з усякими річами, крім горячих напитків і експльодуючих матеріялів. Пакунка не залїплювати, а лише обвязати, щоби можна скоро отворити для контролї. Імя посилаючого повинно бути на верха, або в середині. Посилати можна пакунки не тяжші як 11 фунтів, довгі 30 цалів, 12 цалів широкі і високі, або менші. Тонкі пакунки можуть бути 3 фіти довгі.

Оплата пересилки представляєсь загально так:

5 центів за перший фунт, 1 ц. за другі фунти аж до чотирох, за дальшіж аж до 11 ф. по 2 ц. на віддаль 20 миль від почти наданя, хочби в ті 20 миль входила друга провінція.

10 ц. за перший, а 4 ц. за решта поза 20 милями в тій-же провінції.

10 ц. за перший, 6 ц. за дальші фунти, коли посилаєсь до іншої провінції, додаючи 2 ц. на фунтови на провінцію, через яку пересилаєсь, крім тої, де пакунок відбирають.

Однак можуть зайти деякі виїмки що до сього і їх знає почтар.

Поза Канаду по цінї пакункової почти не висилаєсь.

Пакунки до Австрії коштують: 1 фунт 40 до 46 ц. — 2 ф.

48 до 54, — 3 ф. 56 до 62 і т. д., а 11 фунтів 1.36 до 1.42. Ріжниця в тім, якою дорогою посилаєсь. Пересилка до Росії трошка дорозша.

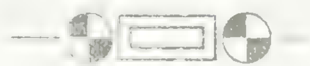

Російські офіцири на купні у Львові.

ВЕЛИКА ЕВРОПЕЙСЬКА ВІЙНА.

Вступ.

Вже підчас балканських війн всї сподївались, що ось-ось загремлять гармати і зачнесь великий кровавий европейський танець. Треба було тілько позірної причини, а тоді не булоб вдалось анї на хвилинку удержати спокою навіть так спритній европейській дипльоматії, якою вона тодї оказалась. Та що оминула Европа при балканських війнах, того не могла оминути по замордованю австрійського престолонаслїдника архикнязя Франца Фердинанда в Сараєві. Та нїм прийдемо до сеї події, котра була позірною причиною нинїйшної війни, треба нам вглянути на инші причини, котрі були дійсними.

Дійсна причина війни.

Дійсних причин нинішної европейської війни треба шукати в економічних відносинах і в історичних, так сказатиб, претенсіях. Якіж се могли бути причини економічної натури, котрі в нинїшній війні відіграють найважнійшу ролю?

Від коли Христоф Колюмб відкрив Америку і Васко да Гама обїхав Африку і дорога до східних Індій в Азиї стала отвором, від тодї сильно зросла торговля.

Винайдене парової машини, котра заступила сотки робучих рук спричинило, що проми сл зачав дуже скоро розвиватись. Виміна товарів на гроші і улїпшене средств комунїкаційних (желїзниць, кораблїв), зробили товари міжнародними і торговля ще більше зросла. Разом з улїпшенем парової машини зростали з одної сторони що раз більші богацтва, повставали богачі, властителї фабрик, капіталїсти, з другої сторони зростало бідацтво робучої кляси, робітника. Так отже, парова машина зробила не тілько переворот в промислї, але зробила також переворот в укладї суспільних кляс.

Перед винаходом парової машини мали значінє шляхта і попи, по винайденю парової машини прийшли до значіня головно фабриканкти—капіталїсти, котрі нагромаджували в своїх руках величезні маєтки. Розуміесь, в злім теперішнім устрою

Російські офіцири у Львові.

Російська кавалерія.

того право хто має гроші і тому майже у всіх державах зробили вони заряд держав своїми слугами. Їх слухає кожда держава, бо вони мають гроші. Поліпшуване фабрик, нові винаходи в техніці, котрі всегда знайшли своє застосоване в фабрикантів, визиск робітників спричиняли, що товарів вироблювано більше, як можна було продати в своїм краю і тому кожда держава старалась завоювати для збуту своїх товарів чужосторонні ринки. Такими ринками були звичайно кольонії або держави, котрі стояли на низшім степени культури і в котрих фабричний промисл ще не розвинув ся, як: Хіни, Туреччина, Сербія і другі. Найбільшими промисловими державами є: Англія і Німеччина. Кожда з них має свої кольонії, кожда будувала фльоту для охорони своєї торговлї. Зразу Англія була майже виключним паном торговлї з всіми кольоніями і державами. Їх кораблї їздили з одної части сьвіта до другої, розвозили анґлійські товари, продавали і вимінювали, а се приносило величезні користи. Та в послїдних часах зріс сильно промисл німецький. Німцї почали будувати сильну фльоту і Англія анї не спостереглась, як німецький промисл зачав опановувати анґлійські ринки і в деяких галузях повипирав навіть деякі товари анґлійські і то в анґлійських кольоніях. Анґлія бачучи, що має такого сильного конкурента і не хотячи йому піддатись, побільшувала також свою фльоту, щоби на випадок ворожого виступу Німеччини Анґлія могла успішно боронити свої інтереси.

Головним ринком збуту австрійських і німецьких товарів були балканські держави. Австрія і Німеччина таки добре розгосподарувались в декотрих тих краях, що сильно не подобалось Росії, тим більше, що вона маючи замкнену Дарданелями свою воєнну фльоту на Чорнім морю, не могла собі здобути більшого впливу анї в тих краях анї на Середземнім морі.

Першою отже дійсною причиною війни були відносини економічні.

Другою дійсною причиною були так сказатиб претенсії історичні. В остатній німецько-французькій війні 1870-71 р. Франція утратила Альзацію і Льотаринґію. Сего вона за нич в сьвіті не могла переболїти і все звертала свої очи на сї краї, як би їх відібрати.

Російські ранені в дорозї до шпиталю у Львові.

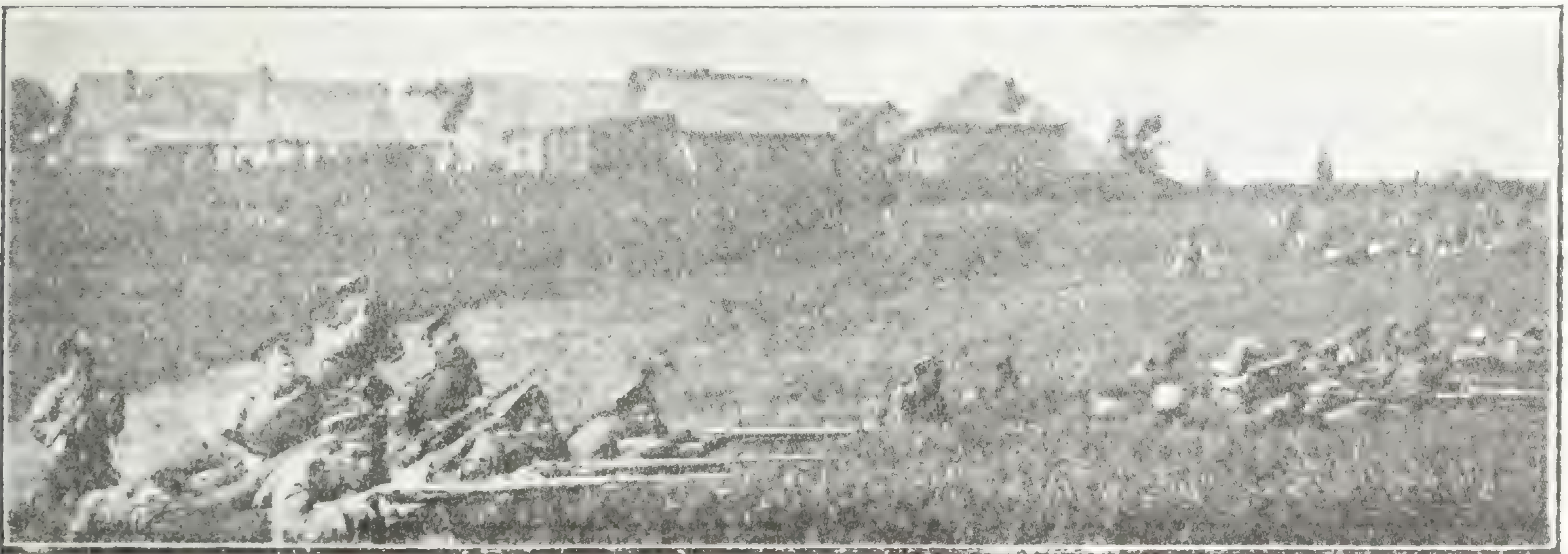

Російська інфантерія коло села в Галичинї.

Так само Росія має якісь претенсії до Галичини, котру вона ніби уважає за московську. З сеї причини вона старалась викликати в Галичині московську ірреденту, викликала у деякої частини нашої суспільности московські тенденції, запомагала їх матеріяльно і робила для своїх московських цілий податний ґрунт в Галичині і Буковині.

Ся справа для нас Українців дуже важна і тому ми мусимо над нею троха ширше застановитись. Росії не так ходить о Галичину, як о здушене народної сьвідомости, яка проявилась в галицьких Українців, а яких Росія хоче конче знищити. Як знаною є річию, гетьман Богдан Хмельницький сполучив Україну з Москвою в Переяславськім мирі, в котрім Українцям були запоручені широкі права. Та на жаль! Завдяки роздорам і деяким своїм перевертням Москалї крок за кроком відбирали Українцям права і старались український народ як найскорше знищити.

Та не вся Україна дісталась під Москаля. Близько 4 міліони Українців лишилось по розборі Польщі під Австрією, де по знесеню панщини і заведеню конституції зачалось троха лекше жити українському народови. Український народ поступав в Австрії дуже скоро вперед. Тут мав він свої школи, свої товариства, його мову шановано. Українським народом зачались інтересувати чужинці, навіть Анґлійці і деколи складали грімкий протест проти поневоленя українського народу в Росії.

Се все не подобалось Росії. Вона гнетучи український нарід в Росії, не хотіла також, щоб сей народ розвивав ся в другій державі і тому хотіла, як найскорше забрати ту часть ав-

Російська артилерія в Галичині.

Австрійський і російський жовнїр — ранені коло Львова

Гріб на поли в Галичинї, де поховано 50 австрійських
і 11 російських жовнїрів.

стрійської території, де живуть Українці, щоби їм не датись розвиватись і їх знищити.

Та не тілько Австрія і Росія мали свої історичні претенсії. Мала їх рівнож і Сербія, а се тому, що богато більше Сербів, чим в самім королївстві сербськім, жие під Австрією. Сербія, котру в еї змаганях підпирала Росія, потрафила витворити в австрійських Сербів також великосербські тенденції. Остатний великий сербський процес, який відбув ся перед кількома роками в Загребі, був викликаний Сербією. Так отже і Сербія приготовляла собі податний ґрунт між Сербами в Австрії на случай війни, на що не могла спокійно дивитись Австрія.

Се отже були менше більше дійсні причини нинішної великої европейської війни, котра, як то кажуть, як не тепер, то в четвер, булаб вибухла.

Позірна причина війни.

Позірною причиною війни було замордоване Фр. Фердинан-

Міст на Днїстрі в Галичи, висаджений в воздух Австрійцями при цофаню ся перед Москалями.

Церква в Галичині оставша по битві з Москалями.

Російський жовнїр на вартї в Галичинї.

да, австрійського престолонаслідника дня 28 червня 1914 р. в Сараєві. Мордерства доконало двох Сербів, Ґабриновіч, складач друкарський і студент Принціч.

Архикнязь Франц Фердинанд був оден з здібнійших людий в сьвіті. Не знати близше, яке булоб його пановане. Говорено вправді, що він хотів дати кождому народови в Австрії самоуправу, але о тім щось певного сказати, не можна.

Знаємо за те цілком певно, що одинокою справою, якій він був віддавсь з тілом і душею, було військо. За се здаєсь і любив його німецький цісар Вільгельм, з котрим він зіставав в дуже сердечних відносинах. Так Сербія як і Росія дивились не дуже прихильно на австрійського престолонаслідника, за його мілітарні стремліня. Вони бачили, що Австрія і так мілітарно сильна, а як ще більше скріпить ся і буде в союзі з Німеччиною, тоді трудно буде їм дати раду. Сербія була зла на него ще і за анексію Босні і Герцеґовини і за утворене самостійної Альбанії, котрі то справи Серби приписували австрійському престолонаслідникови. То були причини, завдяки котрим згинув Франц Фердинанд, а з причини замордованя Франца Фердинанда повстала велика нинішна европейська війна.

Приготованя до війни.

До сеї великої европейської війни приготовлялись всї европейські держави. Вистарчить сказати, що з року на рік кожда держава побільшувала свій военний буджет, побільшувала число своїх військ, купувала нові гармати, будувала нові кораблї і асекурувала себе в ріжний спосіб перед другими державами.

Непевність поділила великі европейські держави на два табори: тридержавний союз і тридержавне порозуміне. До першого належали: Австрія, Німеччина і Італія, до другого: Фрація, Анґлія і Росія. Ті союзи мали на цїли вдержати европейський спокій, а також в разї війни спільно боронити своїх інтересів, що і бачимо в нинїйшній европейській війнї. По одній стороні стоїть тридержавне порозуміне се є: Анґлія, Росія і Франція з меншими державами, з другої сторони: Німеччина і Австрія з Туреччиною, але без Італії. Італія не бере участи у війні з тридержавним союзом і оправдує себе тим, що Німеччина перша викликала війну, а Італія мала тілько тоді боронити тридержавного союза, колиб котра чужа держава була напала на Австрію або Німеччину і тим примусила ті дер-

Москалі провадять австрійських полонених.

жави воювати.

Сили воюючих держав.

Нім приступимо близше до обговореня війни, розглянемо тут, які держави беруть участь в війнї і які їх мілїтарні сили. Як вже було сказано по одній сторонї стоїть в борбі тридержавний союз: Нїмеччина і Австрія без Італії, а з Туреччиною, з другої сторони тридержавне порозуміне: Анґлія разом з всїми своїми кольонїями, Франція і Росія з Сербією, Чорногорою, Бельґією і Японією. Не знати тепер, чи ще яка держава не виступить до війни, що дуже можливе, але поки що воюють лишень ті. Мілїтарні сили воюючих держав представляють ся так:

Сили на суші.

I

Нїмеччина реґулярного війська	5,200,000
Нїмеччина нереґулярного „	1,000,000
Австрія реґулярного війська	2.000,000
Австрія нереґулярного „	3,000,000
Туреччина реґулярного війська	1,200,000
Туреччина нереґулярного „	2,000,000

II

Анґлія реґулярного війська	800,000
Анґлія нереґулярного „	3,000,000
Франція реґулярного війська	4,000,000
Франція нереґулярного „	1,000.000
Росія реґулярного війська	5,500,000
Росія нереґулярного „	5,200,000
Сербія реґулярного війська	300,000
Сербія нереґулярного „	100,000
Чорногора нереґулярного війська	50,000
Бельґія реґулярного війська	22,000
Бельґія нереґулярного війська „	400,000

До реґулярного війська врахована резерва.

Японія брала участь в війнї о стілько, що забрала нїмецьку винаймлену територію в Хінах Кіяв-Чав, котру обіцяла звернути Хінам, та і дотепер не віддає. Дальшої участи в війнї не бере, тому ми не будемо подавати її мілїтарних сил.

Вид Галича з австрійської обсерваційної стації.

Сили на воді.

I

Німеччина:

Военних кораблїв	33
Военних кружляків	4
Узброених кружляків	9
Легких кружляків	45
Контр-торпедовців	132
Торпедових суден	16
Підводних суден	22

Австрія:

Военних кораблїв	10
Военних кружляків	6
Узброенних кружляків	3
Легких кружляків	9
Контр-торпедовців	12
Торпедових суден	63
Підводних суден	6

Туреччина:

Военних кораблїв	4
Легких кружляків	4
Контр-торпедовців	9
Торпедових суден	7

II

Анґлія:

Военних кораблїв	60
Военних кружляків	9
Узброенних кружляків	34
Панцирних кружляків	17
Легких кружляків	92
Контр-торпедовців	232
Торпедових суден	59
Підводних суден	76

Франція.

Военних кораблїв	22
Военних кружляків	2
Узброених кружляків	19
Панцирних кружляків	2
Контр-торпедовців	74
Торпедових суден	148
Підводних суден	78

Австрійський воєнний штаб приглядаєсь російському атакови.
Австрійський наслїдник престола тримає мапу в руцї.

Австрійські кадети.

Росія

Военних кораблїв	12
Военних кружляків	7
Узброєних кружляків	6
Легких кружляків	16
Контр-торпедовців	140
Торпедових суден	29
Підводних суден	37

Сербія, Чорногора і Бельґія своєї фльоти не мають.

Воздушна фльота.

Лїтаки і бальони.

I.

Німеччина	300
Австрія	150

II.

Анґлія	130
Франція	750
Росія	380

Инші воюючі держави воздушної фльоти не мають.

Як з зіставленя мілїтарних сил бачимо, то сторона тридержавного порозуміня є сильнійша, але за те військо тридержавного союза є далеко лїпше вправлене і має лїпшу амуніцію, що в теперішних війнах відграє величезну ролю.

Виповідженє війни.

По замордованю австрійського престолонаслїдника архиkнязя Франца Фердинанда і по перепровадженю слїдства, прийшла Австрія до переконаня, що виновниками сараєвського атентату не були дійсні мордерцї. Тих виновників треба шукати в Сербії, в великосербській орґанїзації, до котрої належало також много визначнійших Сербів. Австрія вже і передтим мала богато клопоту з великосербською аґітацією. Хотячи позбутись вже раз сих великосербських тенденцій, постановила виступити енерґічно.

Дня 23 липня вислала Австрія Сербії ультіматум, в котрім жадала між иншими: щоби австрійські урядники брали участь в здавленю великосербської аґітації, зверненої против Австрії, щоби Сербія перевела слїдство против тих виновників сараєвського атентату, котрі є в Сербії, та щоби в тім слїдстві брали участь також виделеґовані Австрією урядники.

Відділ армії союзників побитий Німцями.

25 липня одержала Австрія від Сербії відповідь на своє ультіматум, в котрій Сербія годилась на другі точки, крім тих двох, що ми в горі навели.

Австрійське правительство не вдоволилось сею відповідию, зарядило частинну мобілїзацію своєї армії і виповіло 28 липня 1914 р. війну Сербії. Так отже день 28 липня, є днем, в котрім зачалась завєруха, яка може цілковито перемінити уклад держав в Европі.

На виповіджене війни Австрією Сербії зарядила Росія свою мобілїзацію і оголосила сьвітови, що не позволить Австрії воювати з Сербією. З сего кождий видить, що Сербія булаб дала Австрії на єї ультіматум, таку відповідь, якої Австрія жадала, та маючи запевнену підмогу Росії, не дала.

На заряджене московської мобілїзації не хотіла спокійно дивитись Німеччина. Вона вислала 31 липня Росії ультіматум, домагаючись, щоби Росія заперестала мобілїзуватись. Росія на се не дала відповіди, тому дня 1 серпня видала Німеччина Росії війну.

Хотячи знати, яке становище взглядом війни Німеччини з Росією займе Франція, висилає Німеччина в тій справі запитане до Франції. На се зарядила Франція свою мобілїзацію і відповіла, що Франція буде поступати так, як єї схочесь. Така відповідь не значила нич иншого, як се, що Франція буде також воювати і на сю відповідь Німеччина дня 2 серпня висилає своє військо через князївство Люксембург, не питаючи навіть люксембурського правительства, чи воно на то згодить ся і вступає в границї Франції. Дня 3 серпня зажадала Німеччина від бельгійського королївства вільного переходу для своїх військ, котрі мали йти на Францію, повідомляючи рівночасно, що Бельгія дістане за се відшкодоване. Та Бельгія на се не пристала і тому Німеччина виповіла єї війну і рівночасно вислала свої війська в бельгійські границї. Бельгія звернулась о поміч до Англії, щоби вона боронила єї невтральности. Англія посилає Німеччинї ультіматум, а коли та не дає жадної відповіди, виповідає єї дня 4 серпня війну.

Дальші формальні виповіджения війни наступали по собі дуже скоро: 6 серпня виповідає Австрія війну Росії; 7 серпня виповідає війну Чорногора Австрії; 9 серпня Сербія Німеччинї; 10-го Франція, Австрії, а 12-го Англія Австрії, а Австрія Англії.

З Англією стала до війни против Німеччини та-

Побіда французької інфантерії над Німцями

кож Японію і та висилає 16 серпня Німеччині ультіматум, жадаючи, щоби Німеччина забрала свої военні кораблї з хінських і японських вод і щоби віддала Хінам свою винаймлену кольонію в Хінах, Кіяв-Чав. Німеччина на се домагане Японії нич не відповіла і тому Японія видає війну Німеччині дня 23 серпня. За сим видає Японії війну Австрія.

Німеччині вдалось пізнїйше намовити до війни Туреччину.

Дня 28 жовтня Туреччина бомбардує російську чорноморську фльоту і російські побережа і тим самим зачинає війну з Росією. Анґлія хотіла відвести від війни Туреччину, та коли се еї не вдалось, виповідає Туреччині війну разом з Францією дня 2 листопада.

Плян военний Німеччини.

Німеччина, виповідаючи війну на всї сторони, вірила в силу своеї армії, котра є найлучшою і добрим своїм средствам комунїкаційним. Еї военним пляном було побити Францію скорше, чим Росія зможе змобілїзуватись. Побивши Францію, хотіла Німеччина змусити еї до заключеня мира, а потім звернути всї свої сили против Росії. Сей плян німецький можливо, що і бувби ся вдав, колиб Бельґія була позволила Німеччинї на вільний перехід німецьких військ до Франції. Та Бельґія на се не згодилась. Німеччина мусїла стратити довший час на занятє Бельґії і за той час Росія змобілїзувалась і виставила, як вірити декотрим телеґрамам 5,000,000 армію. З сеї то причини мусїла Німеччина змінити свій перший военний плян, відкликати частину своїх війск з західного военного терену і вислати на східний терен війни з Росією, де австрійсько-німецькі війська поступають після спільного военного пляну.

ВІЙНА В ЕВРОПІ.

Війна Австрії з Сербією і Чорногорою.

Полудневий терен війни.

По виповідженю війни Австрія сейчас зачала военні кроки против Сербії. Одна армія зачала бомбардувати Білгород, столицю Сербії, котра лежить напротив угорської твердинї Землїн по другім боці Дунаю. Серби видко не дуже вірили своїм силам, бо перенесли столицю Сербії з Білгороду до Ніш. Рівночасно вступила в границї Сербії друга австрійська армія з заходу і посувалась в глубину краю. О битвах, які відбува-

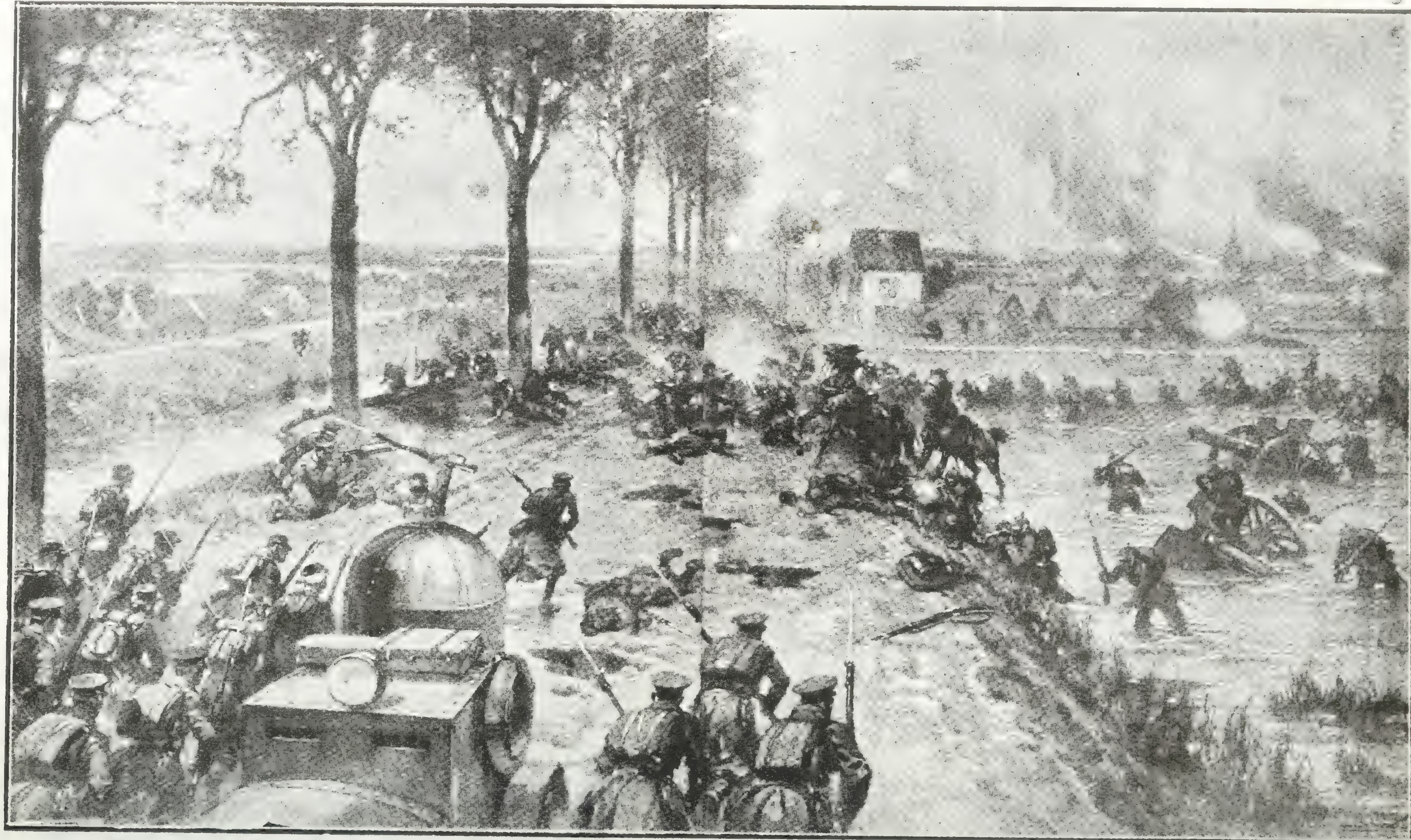

Німці в дорозі до Кале. Союзники отворили канал і залили околицю, через яку ішли Німці.

лись на тім терені війни, ми не можемо собі виробити ясного понятя. Телеграми, які приходили, були дуже неясні. Серби все доносили о великих побідах, які відносили над австрійськими військами, та як показалось, не всї були правдиві. Неправдивими були також донесеня Чорногорцїв про їх побіди. Австрія справдї лишила мало свого війська на тім терені війни під проводом генерала Потьорека, однак якби Серби і Чорногорцї були вдїйсности віднесли тілько світлих побід над Австрійцями, булиб давно відобрали Босню і Герцеґовину.

Тимчасом показалось що иншого. Дня 2 грудня забрали Австрійцї Білгород і пігнали Сербів в глубину краю. Серби сподївались помочи від Росії, висилали навіть послів до рос. царя, та нїчо не дістали. Справдї відобрали Серби Білгород назад від Австрійцїв, але се мала користь для них. Битви о відобране Білгороду вони не звели. Австрія змушена була вицофати свої війська з полудневого воєнного терену на воєнний терен в Галичинї і тому Сербам вдалось відобрати Білгород. Ось тілько.

Положене Сербії взагалї страшне. Вже перших дві балканських війнї знищили в великій мірі Сербію, а теперішна добиває еї.

Панї Іраїч, жінка підсекретара заграничних справ, яка дотепер перебувала в новій столици Сербії, Ніш і доглядала в шпиталях ранених сербських жовнїрів, вернула тепер до Злучених Держав і занимаєсь збіркою для бідної Сербії.

Вона розповідає, що в Сербії царить страшна нужда. 50,000 ранених сербських жовнїрів, і 60,000 збіґцїв знаходять ся в безвихіднім станї. Брак лїкарств і брак лїкарів. Оден лїкар припадає на 1000 жовнїрів. Він не може дати ради такій великій скількости ранених і тому богато з них гине перед часом задля браку лїкарської помочи. До того відчуваєсь брак поживи. Народ терпить голод. Вчасно розпочата війна і покликане мущин до оружія не дали зібрати з поля збору збіжа. Сербія надїялась на поміч Росії, та даром надїялась. Тепер бачить, що на Росію не можна покладати жадних надїй.

Так розповідає жінка сербського підсекретара заграничних справ про положене Сербії і мусимо приняти після еї слів що воно є безвихідне. Инші вісти лише доповнять тут сказане. Сербія переходить на край жінок, бо число мущин дуже змалїло.

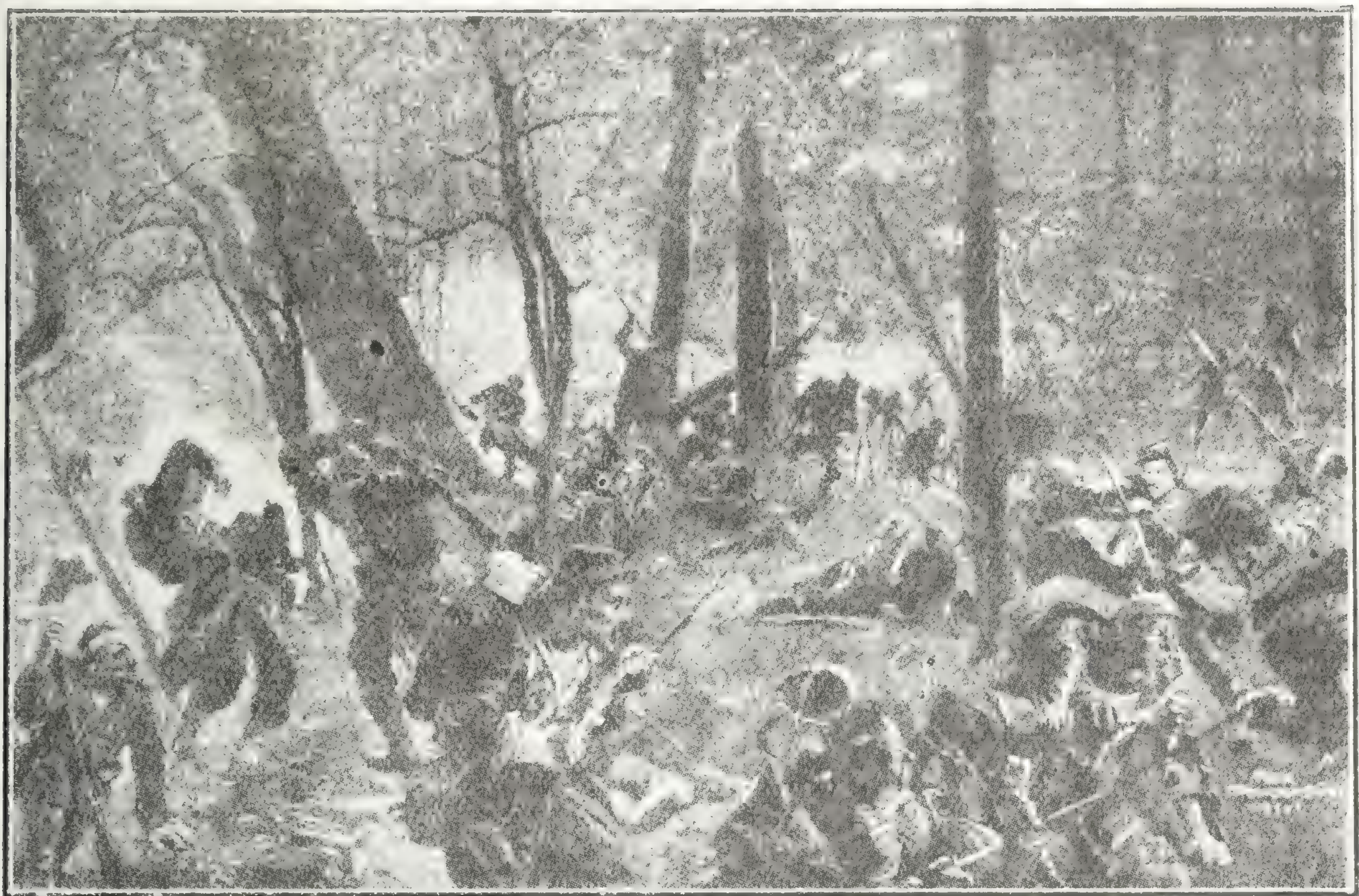

Страшна битва в Араґонських лїсах в Франції.

Поле засїяне трупами по битві над Марною.

ВІЙНА АВСТРІЇ І НІМЕЧЧИНИ З АНҐЛІЄЮ ФРАНЦІЄЮ І БЕЛЬҐІЄЮ.

Західний терен війни.

По остатній програній прусько — французькій війні 1870-71 р. Франція уфортифікувала свої границі від Німеччини двома рядами твердинь. Німеччина знаючи о тім добре, не хотіла тратити даром війська на здобуте французьких твердинь і тому в тих місцях, де французька границя стикаєсь з німецькою, Німці заняли оборонне становище. За се звернули свою увагу на ту границю Франції, котра не була уфортифікована, а тою були границі люксембурсько-французька і бельґійсько-французька. Тепер зрозуміємо, чому Німеччина зломила невтральність Люксембурґу і виповіла війну Бельґії. Німеччина хотіла дістатись до Франції з тої сторони, з котрої Франція не була уфортифікована, а дорога туда вела через Люксембурґ і Бельґію.

Просячи Бельґію о вільний перехід німецьких військ через її краї Німеччина може не думала, що Бельґія буде тому спротивлятись. Однак сталось инакше, як вона думала. Бельґія виступила до борби з Німеччиною і хоробро ставила опір ворожому війську. До першої великої битви прийшло під бельґійською твердинею Лїж, котру Німці мали замір здобути в кількох годинах, а на здобуте котрої стратили кілька днів. Здобувши Лїж, пійшли Німці на другу бельґійську твердиню Намур, котру рівнож здобули. Звідси часть війська лишилась в Бельґії і та заняла столицю Бельґії Брукселю, друга досить сильна армія ввійшла в границї Франції. По дорозї прийшло до більшої битви під Шарлерой, в котрій Німці віднесли побіду над військами бельґійськими і їх союзниками Франґузами і Анґлїйцями. Битва під Шарлерой мала бути дуже страшна і страти по обох боках мали бути величезні. Звідси німецка армія машерувала дальше, забираючи менші фрацуські твердинї, побідоносним походом на Париж.

В Франції настав великий переполох. В Парижи зібрано великі маси війська і на ґвалт його фортифіковано. Столицю Франції перенесено з Парижа до Бордо, де забралось ціле французьке правительство. Днем і ночию літали понад Парижом Цепелїни і своїми бомбами ширили ще більший переполох між мешкавцями Парижа.

Здавалось, що Париж не устоїть і що скоро здобудуть йо-

го Німці.

Німецькими військами, котрі дійшли аж під Париж, доводив ґенерал фон Клюк.

Та Німці зобачили, що о занятю Парижа не є можливим їм тепер думати, бо на сході зібрала Росія хмари військ і тому треба було часть німецької армії вислати на схід до борби з Москалями. Німецька армія зачалась тому цофати з під Парижа

Розбита копула франц. форту в Мобеж тяжкими німецькими канонами.

Знищені форти в Лїж в Бельґії.

серед найгірших обставин і так дійшла аж до ріки Анізи, де сильно уфортифікувалась і де до тепер бєть ся з французько-анґлійськими військами.

Відіславши часть своїх військ до борби на схід, Німці змінили свій перший плян походу на Париж і виробили другий заняти північне бельґійське і французьке побереже. Тому вислали вони свої війська на одиноку бельґійську твердиню, яка була остала, на Антверпію і по кровавій завзятій борбі, котра тревала 11 днів, дня 9 жовтня здобули.

Дальше заняли побережні міста Остенду і Дункірк і почали машерувати на надморське французьке місто Кале, звідки найкоротша дорога до Анґлії і звідки їм можливо зачати воєнні чинности против Анґлії. Та в маршу на Кале станули на перешкоді союзні війська, спинили їх і там провадять ся тепер завзяті битви.

Ціла воєнна лінія на західнім терені тягнесь від Альзації і Льотаринґії аж до Північного моря. Головні воєнні операції відбували ся і відбувають ся в Бельґії і в північній Франції. На других місцях нема важнійшого нич до занотованя.

ВІЙНА АВСТРІЇ І НІМЕЧЧИНИ ПРОТИ РОСІЇ.

Східний терен війни.

Воєнний терен, на якім провадить ся війна між Австрією і Німеччиною з одної, а російською державою з другої сторони, се власне наша Галичина і Польське Королівство. На тім терені Австрія і Німеччина мали поступати спільно, а лінією оборонною, в котрій Австрія мала ставити Москалям опір, мав бути Перемишль і ріка Сян.

Дивним може комусь здаватись, чому Австрія не боронила східної Галичини і Буковини? Відповідь на се питане дуже легка. Колиб Австрія була хотіла боронити східну Галичину з Буковиною, мусілаб була вислати в ті краї велику свою армію. Москалі могли тоді впасти до Галичини з півночи з Польського Королівства і дуже легко відтяти ту австрійську армію від головних австрійських і німецьких військ. Поворот армії через Карпати бувби майже неможливий і ся армія моглаб бути дуже скоро знищена.

Маючи се на увазі лишила Австрія в Галичині свої звичайні залоги і троха резерви, а головну свою силу: дві армії з головними комендантами ґенералами, Данклем і Авфенберґом вислала до Польщі, де австрійські війська получившись з ні-

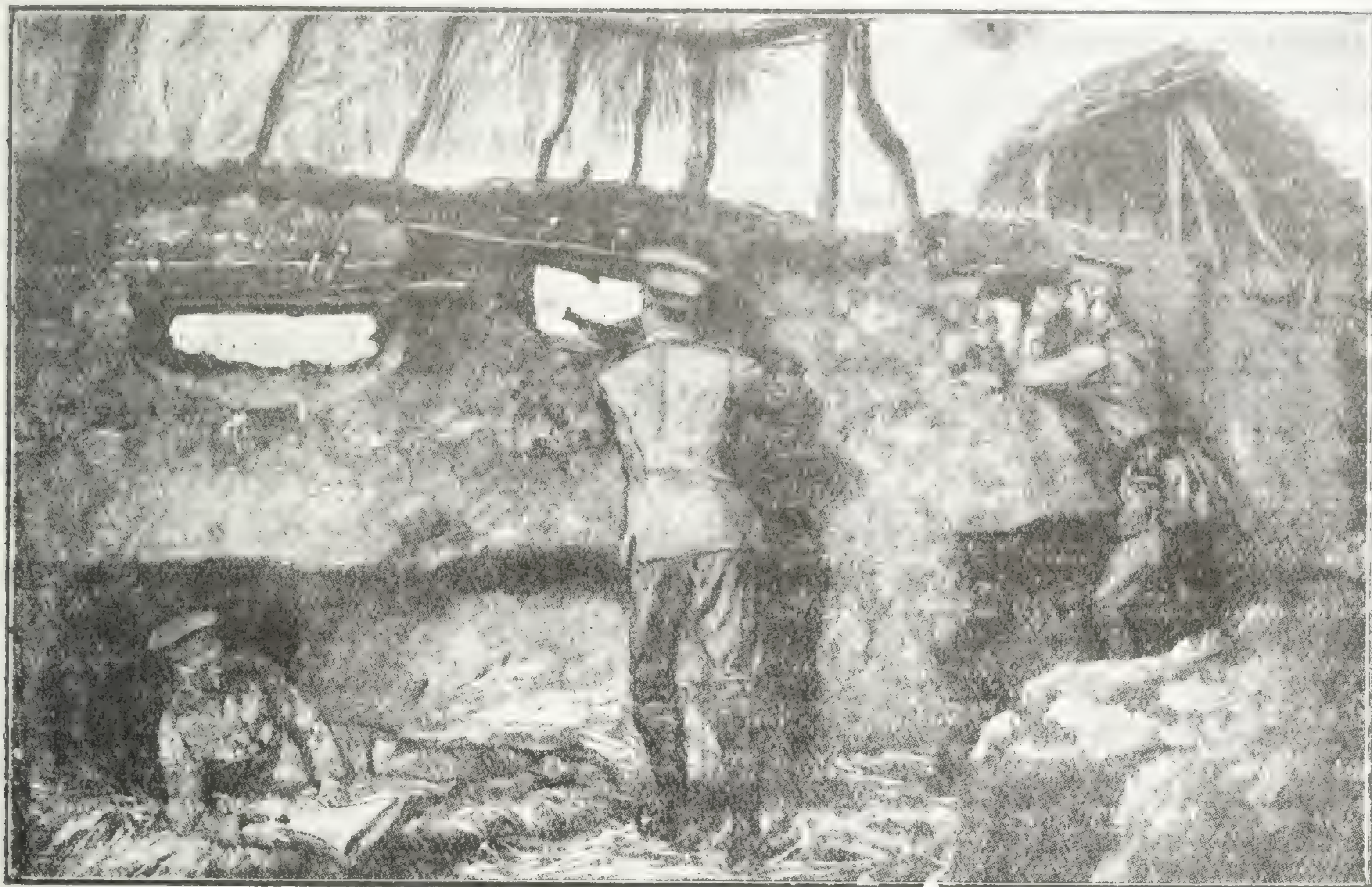

Британські офіцири в шанцях.

Африканці в французькій армії провадять полонених Німців.

мецькими мали заняти Польщу і лавою вперед від Карпат аж до Балтийського моря поступати в глубину Росії.

Се був плян майже цілком певно так Німеччини як Австрії і се бачимо з перебігу дотеперішних битв на східнім терені.

Зараз по виповідженю війни дві австрійські армії під проводом ґенералів Данкля і Авфенберґа вступили в Польське Королївство. До більших битв прийшло під Меховим, Краснїком, Красноставом і Люблином. Особливо битва під Краснїком була дуже кровава. Поле битви було дуже недогідне для австрійського війська, та все таки Австрійці віднесли тут світлу побіду над Москалями.

По виповідженю війни вступили до Польського Королївства також війська німецькі. Вони заняли Ченстохову і Лодзь і посувались також в глубину Польщі.

Тодї власне Москалї зібрали велику силу війська і вислали на поле війни. Армія ґенерала Ренненкампфа вступила в Королївські Пруси, середна армія великого князя Миколи Миколаєвича виступила до борби з австрійськими і німецькими військами, котрі ввійшли в Польське Королївство, а армія ґенерала Руцького вступила в Галичину.

Найскорше не повелось армії Гененкампфа в Королївських Прусах. Вона зістала побита під Таненберґом, де много Москалїв зістало убитих, а около 90,000 дісталось до неволї. Німецькими військами доводив ґенерал фон Гінденбурґ, оден з найздібнїйших німецьких ґенералів. Дня 18 вересня не було вже на німецькій території анї одного московського вояка, о чім Німці з тріюмфом доносили. Побивши Москалів, ввійшов Гінденбурґ рівнож в Польське Королївство і побідоносно посувавсь в Польщу.

О середній московській армії великого князя Миколи Миколаєвича ми мали мало вісток і про ню нема що говорити.

Трета армія ґенерала Руцького, котра вступила в Галичину,мала дуже легку задачу. Як вже було згадано, Австрійці не боронили східної Галичини, лишили там мало війська і тому моськовські війська легко занимали одну місцевість за другою. До Галичини вступили вони зі Сходу коло Збаража, Підволочиск і Гусятина, Чорткова і з північної сторони коло Рави Руської. Майже у всїх тих місцевостях зводило австрійське військо битви з Москалями. І так коло Збаража і Підво-

лочиск ставив опір Москалям 15 полк тернопільський, однак задля більшої сили Москалів мусів уступити до Тернополя. Тут звів він другу борбу і подавсь в сторону Перемишлян, де на поміч йому прийшов бережанський полк 55. Тут звели оба разом знова борбу з Москалями. Відтак уступили аж під Красне, де получились з львівським ґарнізоном.

Та не тілько в тих місцевостях, але в кождих других австрійське військо ставило Москалям опір, та всюда мусіло уступити задля переважаючі сили ворога.

До більшої битви прийшло під Красним, де сходять ся два желїзничі тори, оден з Бродів, а другий з Тернополя. Там ставив перший опір Москалям львівський ґарнізон, получений з всїми форпостами, висланими на границю. Звідси йшли Москалї на Львів і крок за кроком кождий фіт землї мусїли здобувати. Власне тоді, коли Німці машерували побідоносно на Париж, австрійські війська дня 3 вересня, звівши наперед кількадневний тяжкий бій, уступили зі Львова, не хотячи наражувати міста на знищене і подались в сторону Городка. Тут вже витворилась була боєва лінія, котра тягнулась від Миколаєва над Днїстром через Городок, Раву Руську, Люблин ген з перервами аж до Балтийського моря. Під кождими з вимінених міст в Галичинї звели Австрійці ще завзяту борбу однак мусїли уступити дальше на захід під Перемишль. Побивши малі австрійські залоги перейшли Москалї 19 вересня ріку Сян, а 22 вересня зачали першу облогу Перемишля.

Москалї сподївались взяти Перемишль до 3 днів. Вони так були певні, що возьмуть Перемишль, що були вислали навіть свого парляментарія до коменданта твердинї Кусманека, щоби він віддав твердиню в руки Москалів. Та перерахувались. Твердиня в першій облозї не тілько встоялась, але ще нанесла много шкоди Москалям. Відомости, які прийшли по першій облозї Перемишля ствердили, що там мало згинути до 40,000 Москалїв. Коли одна частина московських війск під проводом ґенерала Болгара, Радка Димитрієва облягала Перемишль, инші московські війська перейшли Карпати і дістались були навіть на Угорщину, ще инші московські війська заняли Ярослав, Ряшів, Тарнів, а передні козацькі патролї показались були аж під Бохнею. В тій власне хвили Німці, зібравши всї свої сили, машерували на Варшаву і дня 14 жовтня були всего 20 миль від Варшави. Австрія знова зібравши нове військо коло Кракова і на Угорщинї, зачала атаки. Моска-

Канадійське військо в Англії.

Торпеда відпливаюча до ворожого корабля.

лям тепер зачалось неповодити. Їх вигнано з Угорщини цілковито. Австрійські війська перейшли Карпати і відігнали Москалів аж за Стрий. Таксамо на заході не велось Москалям. Їх вигнано з Тарнова, Ярослава і мусїли відступити 11 вересня від облоги Перемишля. Також на Буковинї австрійські війська відносили побіди. Вони вигнали Москалів з Чернівців і загнали їх аж за Снятин.

Коли се діялось в Галичинї, Німцї були змушені зробити від Варшави відворот і податись взад до першої оборонної нїмецької лінії. Рівночасно австрійські армії ґенералів Данкля і Авфенберґа, котрі оперували в Польщі, дістались були хвилево також в дуже прикре положенє і мусїли відступити взад, однак їх не вигнано цілком з Польщі.

По відвороті Німців з під Варшави війшли Москалї знова в Пруси і заняли майже цїлу Галичину. Вони приступили дня 11 листопада до другої облоги Перемишля, забрали Ярослав, Ряшів, Тарнів, Бохню, і козацькі форпости показались були навіть під Краковом. Рівночасно перейшли Карпати і вступили пораз другий на Угорщину. Москалї розголосили о своїх страшних побідах, казали, що вже розбили Німців і Австрійців та скоро показалось цїлком що иншого. Відворот Німців з під Варшави наступив тілько з тактичних военних плянів і вони скріпивши свої сили військами з західного терену війни двигнулись пораз другий на Варшаву. В скорім часі заняли вони Лодзь, де мала бути дуже крівава битва. Страти в тій битві по обох боках обчисляють на 280,000. До другої великої битви в тім другім нїмецькім походї на Варшаву прийшло між Ловічом а Скерневицями, де мало згинути також дуже много людий. Німцї, як доносять тепер телеґрами знаходять ся знова 16 миль під Варшавою і голосять, що теперішні їх побіди мають бути дуже великі. Битва між Ловічом і Скерневицями мала бути одною з найбільших в сьвітї.

Коли Німцї знова другий раз рушили на Варшаву, австрійські війська вигнали пораз другий Москалів з Угорщини, перейшли Карпати, заняли Новий Санч, Сянок і відігнали далеко Москалів від Кракова. Деякі телеграми доносять що Австрійцї сподїють ся відігнати Москалів скоро з під Перемишля.

Так представляє ся военне положенє в Галичинї. Цїла українська частина Галичини тепер в руках московських, з винятком Перемишля, котрого залога знаменито держить ся,

Як німецьке підводне судно затопило анґ. корабель „Гермес“.

відпираючи ворожі атаки.

Ціла Галичина має бути цілковито знищена. Найбільше знищені околиці від желїзничої стації Красне-Буск,на желїзничій лінії Львів - Підволочиска до Львова.Цілковито мають бути знищені околиці від Львова до Перемишля і від Перемишля майже до самого Кракова. Найбільше потерпіли північні околиці від тих міст, бо там відбувались найзавзятійші битви. В меншій мірі знищені околиці на полудни від тих міст.

Найменше мали потерпіти околиці підгірські і гірські в Карпатах, з котрих много ще дотепер не виділо, як виглядають Москалї.

В цілій Галичині має бути дуже велика нужда. Збіже з поля ще не було зібране, як Австрія забрала всїх мущин на війну. Брала кождого; хто належав до війська, то до війська, а хто не належав, брала до звичайних робіт; хто мав конї забрала разом з кіньми. Коли Москалї показались в Галичині, много з наших людий повтїкало. Одні з них знаходять ся тепер на Угорщині, другі в Чехах, а ще инші розбились по цілій Австрії, без даху над головою, без куска хлїба. В богато селах наші люди стріляли до Москалів, не знаючи, що сего не можна. Ті села потерпіли найгірше. Москалї людий поубивали, а села попалили. Таке то нещастє спало на наш край. Нашою річию є помочи тим бідакам в старім краю і тому нїхто не повинен відказатись жертвувати якусь, хотяй малу суму на тих бідаків, котрі через війну потерпіли. Датки збирають українські народні ґазети.

Війна Туреччини з Росією і Анґлією.

Вже давнійше доносили телеґрами, що Туреччина виступить до борби, та мало хто тому вірив. Доперва коли 28 жовтня турецькі кораблї почали острілювати московські побережа Чорного моря, тодї вже кождому стало ясно, що Туреччина таки не жартує, а буде воювати. Ріжні були причини, чому Туреччина розпочала війну з Росією, а тим самим зі всїми російськими союзниками. Деякі депеші доносять, що Туреччина була звязана з Німеччиною договором, яким зобовязалась на случай війни Росії з Німеччиною виповісти війну також Росії. Та здаєсь правдоподібнійшим буде, що Туреччина хоче пімститись на Росії за давнїйші програні війни, а передовсїм за остатні війни балканські.

Телеграми, які приходять до нас з поля сеї війни, дуже неясні. Більших битв до тепер не було. Знаємо лишень, що одна турецька армія бєть ся з Москалями в Кавказьких горах, друга має йти на Суеський канал, котрий Турки хочуть відібрати Англійцям. Телеграми доносять, що Туреччина мала вислати також свої війська до Єгипту, котрий Турки хочуть звільнити від англійського верховодства, та в остатних часах о тій армії слух загинув..

Війна Туреччини, головно з Росією і Англією, недавно розпочалась і більших битв ми доперва надїємось.

Війна в Азії.

Як вже було передше згадано, з Англією пійшла в війну з Німеччиною також Японія. Як причину до війни, зажадала Японія від Німеччини відданя Хінцям німецької кольонії Кіяв-Чав в Хінах і очищеня Тихого океану з німецьких кораблів. Німеччина на се жаданє Японії не відповіла і тому розгорілась була війна між Японією, котрій помагали Англійці і Французи, а Німцями. Досить довго боронили Німці своєї кольонії. Та горстка німецької залоги не могла нічого зробити против переважаючої сили противника. Німці мусіли віддати кольонію Японії, а тій по скінченю війни анї не снить ся звернути її Хінцям, що на початку війни обіцяла.

З упадком Кіяв-Чав Японія не бере участи в війнї. Справдї телеграми приносять вістки, що Японія має висилати свої війська на поміч Москалям, та сим вісткам годї вірити. Щось певного в тій справі сказати нічого не можна.

Війна в Африцї.

Теперішна велика війна не поминула і Африки.

Вже зразу, як тільки вибухла війна, доходили нас вісти о битвах, які мали зводити німецькі війська з французькими і бельгійськими в африканськім Конго. Як закінчились ті битви не знаємо, бо відомости не прийшли.

Пізнійше збунтувалась часть Бурів против англійського правительства, та повстанє здушено і тепер там спокій.

Очи всїх звернені тепер на Єгипет, котрий Англія анектувала, а на котрий має ґуст Туреччина. Правдоподібно о посїданє Єгипту прийде ще до борби між Туреччиною а Англією.

Війна на водах.

До поважнїйших морських битв дотепер не прийшло. Нї-

мецька фльота сховалась за кільський канал і до борби на отверте море не виступає, боячись далеко сильнійшої фльоти анґлійсько-французької.

Час від часу тільки поодинокі кораблї, або малими ґрупами нападають на себе, та сего до битв зачислити трудно. Славні з сего були німецькі кораблї Емден, котрий затопив 30 кораблів і Карльсруге, котрий затопив до 20 кораблів.

Остатними часами зробила німецька фльота напад на Анґлію. Дня 16 грудня підїхало кілька німецьких кораблів до берегів Анґлії зі Сходу і бомбардували три анґлійські міста Гартлпул, Скарборо і Витби. Після офіціяльного звіту було в Гартлпул убитих 55, ранених 113; в Скарборо 17 убитих, 30 ранених; в Витби 2 убитих і 2 ранених.

Війна а Українці.

В нинішних часах кождий нарід, хотяй би був найменший, бажає мати свою національну державу. Під тим взглядом і ми не лишились по заду і робота яку провадять наші братя в старім краю, має на цїли осягнене вільної і независимої України.

Зараз на початку війни заложили Українцї в Галичинї Національну Раду, а Українцї з Росії Союз Визволеня України. Цїлию так Національної Ради як і Союза Визволеня України було брати участь в теперішнім міжнароднім положеню і інформувати чужинців о українських справах і стремлїнях.

Так, як тепер стоять воєнні справи, то Українцї з Австрії стратили дуже много. Москалї заняли майже цїлу східну Галичину і робота, яку вони провадять, вказує на се, що Москалї свого поступованя зглядом Українців не змінять.

Вони заборонили видавати українські ґазети, позамикали всї українські книгарнї, розвязали всї українські товариства, заборонили приймати по українськи телеґрафічні депеші і т. д. То само зробили також на Україні російській. Взагалї нищуть все, що українське, а заводять московщину.

Не можна предвидїти наперед, як ще скінчить ся війна. Можливо, що Галичина лишить ся під Росією, але можливо також, що Австрія єї відібе. В кождім разї, як як би воно не стало ся, то на нас Українців в Канадї і в Злучених Державах спадає обовязок вести дальше ту роботу, якій вороги України будуть перешкаджати.

ЗМІСТ КАЛЄНДАРА.

Похибки в календари

стор.	3 нарород	має бути	народ
,,	15 письменников		письменником
,,	42 вюбов		любов
,,	42 кромадянства		громадянства
,,	47 москокського		московського
,,	56 тілом		тілом
,,	67 лежиль		лежить
,,	77 дивно		давно
,,	113 укр.-анґ. школа Ґленеден в околици Комарно, Ман.		в околици Роблін Ман.
,,	133 навкуги		навкруги
,,	175 бруково		брукової
,,	195 секкції		секції
,,	198 на літературах		на літературних
,,	224 полудений		полудневий.

Купуйте!

На складі Українського Голосу можна купувати слідуючі книжки в анґлійські мові:

Історія України, Ukraine	1.00
Українське питанє, Ukrainian Question	50 ц.
в українській мові:	
Весна, збірка поезій В. Кудрика	35 ц.
Перша пригода Нечипора Довгочхуна, оповіданє	20 ц.
Сіра кобила	10 ц.
Пімста робітника	20 ц.
Закон відшкодованя робітників	10 ц.

Читайте і розповсюджуйте Український Голос, коли хочете, щоби укр. народ в Канаді не винародовив ся і здобув собі кращу долю. Памятайте, що Укр. Голос одинока ґазета, котра боронить укр. національних справ в Канаді і пише так, як вимагає добро народа, а не жадна партія.

Наш народ повинен сам бути паном на своїм укр. сьмітю в Канаді і не повинен позволити до своїх національних справ нікому чужому пхати носа.

Всім добре знаний

Dr. H. Jonker

397 Burrows Ave., Winnipeg, Man.

Ординує

від 8-10 рано, а від 2-3 і 7-8 вечером.

Phone St. John 1470.

Д-р Джонкер один з найліпших лікарів набув собі великого розголосу своїм гарним і певним способом лічення, тому коли Ви хорі, удайтесь до него, а він Вам певно поможе.

Памятайте на адресу:

397 Burrows Ave., Winnipeg, Man.

PHONE ST. JOHN 1794.

КАРИТИ

АВТОМОБІЛІ НА ВЕСІЛЯ.

БЮРО ПОГРЕБОВЕ

РУСЬКИЙ

ПОЛЬСЬКИЙ ЗАКЛАД ФОТОГРАФІЧНИЙ.

Не виплачуєсь на весіля ходити пішки, бо у нас боґи (карити) коштують лише $3. А хто замовить у нас карити, або фотоґрафію на весіля, дістане по дуже дешевій ціні.

Пощо маємо йти до чужих, коли маємо своїх родимців? Досить уже сего. Час вже попирати своїх. Не треба стояти о ласку чужих.

Нехай панує наш люд.

РУСЬКО ПОЛЬСЬКЕ БЮРО.

376 SELKIRK AVE. WINNIPEG, MAN.

ПЕРШИЙ РУСЬКИЙ СКЛАД ГУРТОВИЙ

Товарів Поживчих і Масарських Виробів в Вінніпеґу.

На замовлене з контрів висилаемо найлучші масарські вироби, як: ковбаси, шинки, солонину і пр. Висилаемо провянт на секції і по цілій Канаді по голсейл ціні.

Принимаемо всякі фармерські продукти як: масло, сир, яйця, як рівнож кури, свині і пр.

Пишіть сейчас до:

W. CHLOPAN

590 Burrows ave., Winnipeg, Man.

(CHLOPANS BLDG.)

Telephone St. John 130.

Office Phone: Garry 1392

Residence Phone Main 7101

J. B. McNAMEE

БЮРО ПОГРЕБОВЕ

Зайдіть до мене, а обслужу Вас як найкраще і найсовістнійше.

Мій офіс знаходить ся на

213½ LOGAN AVE.

4 двері від Main str.

Говоримо по українськи.

АДРЕСА:

213 Logan Ave. Winnipeg, Man.

834 Main Str. Phone St. John 2003.

ВСЕНАРОДНА КАНЦЕЛЯРІЯ

до перепроваджуваня справ старокраевих і тутешних

J. G. KIMMEL & Co.

Перепроваджуемо всякі справи старокраеві і канадийські найтанше і найкраще, можливо в як найскоршім часі. Купуемо, продаемо і міняемо доми лоти і фарми. Продаемо шифкарти на всі корабельні лінії, асекуруемо від огню і на жите.

Пишіть, або приходіть на адресу:

J. G. KIMMEL & CO.

834 MAIN STR.

Winnipeg, Man.

INTERNATIONAL DRUG Co.

526 Selkirk ave.

WINNIPEG, MAN.

СТАРОКРАЕВА АПТИКА.

Всякі ліки вироблюю самий. Маю 30-літну практику аптикарську зі старого краю. Зі всякими рецептами від лікарів вдавайтесь до мене, а отримаете найлучшу ґваранцію —і успіх. Говоримо і пишемо по українськи.

Заходіть на адресу:

526 SELKIRK AVE.

„ЕВРЕКА“

ДАСТЬ ВАМ ЩАСТЄ І РАДІСТЬ!!!

Впов. пані і панночки і молодіже!

Звісно є, як молоді люди журять ся тим, що їх обличе не має красного вигляду. Часом така журба доводить богатьох людий до моральної і матеріяльної руїни.

Журять ся, шукають за ріжного рода перфумами та косметиками, та вкінци бачать, що все дармо, а часом твар прибирає ще гірший вигляд. І розуміесь, що се їх мусить мучити. Але що се все значить?

Скажимо коротко — ті люди не мали нагоди дістати нашої масти „ЕВРЕКА“!

Тепер весь клопіт на бік. Наша ЕВРЕКА положить кінець вашій журбі, — бо якби не була зіпсута шкіра на вашій твари, то скоро дістане красний вигляд, увільнить ся від всякого немилого явища на завсїгди і то по ужитю лише одної мікстури.

Навіть особи, що мають гарний вигляд, а хочуть ще гарнийшого, та звичайно лише тратять гроші на ріжні перфуми, що лише часово прикрашують.

Шановні Пані і панночки з прекрасними личками! Після уживаних вами прикрас шкіра на твари зачинає пукати, облущуватись, морщитись, а се допроваджує до ще гіршого. Краса тратить ся, пропадає.

Ми щиро радимо не вірити в ті прикраси з печальними наслідками. Вживайте лише нашу масть „ЕВРЕКА“, яка дасть вам на все жите радісні наслідки і збереже гроші і час. А над сим всякий чоловік мусить застановитись.

„ЕВРЕКА“ є винаходом А. Хижняка, хеміка, що одержав диплому і патенти від канадийського правительства в Оттаві.

Одна мікстура коштує $3 а половина $1.50. Замовляйте на адресу:

„EUREKA“

686 Flora Ave. Winnipeg, Man.

Русько-Німецький Шпиталь

Dr-a Kalichman-a

Специяльне лїчене венеричних хоріб (сифіліс, трипер і т. д.) хірурґічних, внутрішних, жіночих, очних і ушних хоріб.

Найновійше і докладне лїчене сифіліса методою „606“ професора Ерліха. — Лїчене полової безсильности.

— — — Лїчене електричною силою. — — —

Висилаю лікарства на кольонії по одержаню завдатку.

Офіс і шпиталь:

453 Selkirk Ave. Winnipeg, Man.

Phone St. John 1772.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

Повідомляю всїх Українців, що я отворив велику

ПЕРЕПЛЕТНЮ КНИЖОК

Виконую замовленя скоро і по уміркованій ціні. Пришліть, принесіть, або дайте знати, а я сам явлюсь по роботу. Моя адреса: *H. GOLDIN*

279 Dufferin Ave. Winnipeg.

A. KAPLAN

Годинникар і ювілер.

Має на складі годинники, ріжні ювілерські річи та діяманти.

Направляє всякі золоті річи і годинники. Ручить за роботу! Адреса:

815 Main st. Winnipeg, Man.

РУСЬКА АПТИКА

596 Selkirk ave. cor. McGregor st

WINNIPEG, MAN.

Маємо всякі лікарства. Маємо все за чим будете питати. Зашліть 2ц. марок а ми зашлемо вам катальоґ даром

ВАШІ РОДИЧІ ЧЕКАЮТЬ

на вашу фотоґрафію

тому зайдіть до артиста-фотоґрафа на адресу:

A. Smith

405 Selkirk ave. Winnipeg.

Даємо карити на весїля найтанше.

ПОВІДОМЛЕНЕ.

Повідомляю отсим всїх Русинів-Українців в Канадї, що менї вдалось відкупати аптику:

Лїмо Друґ Ко. в Вінніпеґу.

Маю повні аптикарські кваліфікації з Росії, Австрії і Канади.

Маю 13-лїтну практику з сих трох країв.

Тому можете безпечно вдатись до мене з вашими рецептами, а хто би їх не писав, з якого краю вони-б не були, яких не можуть зрозуміти другі аптикарі, я їх зрозумію і лїкарство під моїм наглядом буде приготоване.

Нашою засадою є завсїгди:

Чисте лїкарство першої кляси, умірковані цїни і совістна обслуга в усїх подробицях.

Обслугуемо скоро, трактуючи всїх однаково.

Сим власне хочемо здобути ваше довіре до нашого бізнесу, а також усїх в вашій околици.

З поважанем

H. J. ROSS.

Адреса:

LIMO DRUG CO.

805 Main st. Winnipeg Man.

Phone St. John 2929

РУСЬКО - УКРАЇНСЬКА ТОРГОВЛЯ

Склад віктуалів і виробів масарських.

Властитель:

АКСЕНТІЙ ВАСИЛЕК

En. st.- 513 N. W. Phone 537

Portage la Prairie, Man

КАТОЛИЦЬКА КНИГАРНЯ

має на на складі великій вибір всякого рода книжок, історичних, наукових, коляд, молитвенників, образів, рами до образів, хрестики всякої величини, папір листовий і инші річи: Зайдіть, або пишіть на адресу.

KATOLYCKA KNYHARNIA

299 Selkirk ave. Winnipeg, Man.

ОДИНОКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ

Годинникар і Золотник в Вінніпеґу.

Годинники стінні, кешенкові, стоячі, перстені, срібні вироби і всякого рода музичні іструменти як: гармонії, мандоліни, ґітари, скрипки, ґрамофони і прибори до них, игли і плити, дальше річи як: брошки, бранзолети, кульчики, ланцюшки і другі річи.

Все те дістанете у нас. За совістні і докладні направи ґварантує ся.

Пишіть, або приходіть на адресу:

Kopachka & Kaschl

441 Selkirk ave.

WINNIPEG, Man.

УКРАЇНСЬКА РОБІТНЯ

видає найліпшого сорта убраня на літо і зиму по дуже низькій ціні.

Чистить, прасує і направляє ношені убраня.

Ruthenian - Ukrainian TAILORS

905 MAIN STR.

Winnipeg, Man.

С. ЮСЬКІВ властитель.

РУСЬКА КНИГАРНЯ

має на складі великий вибір всякого рода книжок як історичних, наукових так і повісти, казки, байки, молитвенники, книжки до побожного читаня і т. д. Рівнож має гарні ґрамофони, рекорди, голки, скрипки і инші музичні іструменти.

Катальоґ висилаєсь даром.

Ruthenian Book Store

641 Simpson str.

FORT WILLIAM, ONT.

Office Phone: Main 6226 Res. Phone: St. John 2709

STANDARD EMPLOYMENT AGENCY

Зайдіть до нас, дамо добру роботу, Управляючим є:
H. DANLUCK. Наша адреса:

191½ Henry ave., Winnipeg, Man.

ОДИНОКІ УКРАЇНСЬКІ КРАВЦІ В ВІННІПЕҐУ.

котрі мають довгу кравецьку практику і виробляють наймоднійші всякого рода убраня. Хочете мати гарне убране, заходіть до нас або зголошуйтесь писемно по інструкції.

У нас можна також купити гарні сукна і матерії, за якість котрих ми ґварантуємо.

Сли також хто бажає поученя в кроях або роботі, най заходить до нас, або звернесь писемно, а ми дамо всякі поученя.

Остаємось з поважанем

THE **UKRAINIAN MERCHANT TAILORS**

122 Adelaide str. **Winnipeg, Man.**

Phone Garry 2599.

Руська Торговля

в Шіго, Саск.

Хочете, щобисьте були вдоволені і не переплачували товарів, удавайтесь до Руського штору Paley & Oshanek в Шіго, Саск.

Має на складі всякі віктуали, желізні товари, глиняне начине, чоботи, черевики, ґрамофони, біле, книжки, шкільні прибори, і машини фірми John Deere.

Коли маєте на продаж фармерські продукти, то принесіть до нас, а ми вам заплатимо найбільшу ціну.

Замовленя з провінції полагоджуєсь відворотною почтою і оплачуємо самі.

Вдавайтесь всї до нас, а будете сталими нашими відборчиками.

PALEY & OSHANEK

Sheho, Sask.

Йосиф Кулачковський

Нотар, Урядовий Комісар, Секретар і Касієр Муніципалу Стуартбурн

і аґент філії державних земель.

Перепроваджує всякі справи як канадійські, так і старокраєві через найліпших адвокатів в старім краю.

ВИРОБЛЯЄ ПОВНОМОЧІЯ, КОНТРАКТИ КУПНА і ПРОДАЖІ і ВСЯКІ ИНШІ ДОКУМЕНТИ леґалізовані через конзуля.

Продає маєтки в Старім Краю і стягає довги.

ПОЛАГОДЖУЄ СПРАВИ КАНАДІЙСЬКІ

як: контракти купна і продажі, мортґечі, аґріменти, справи посмертні. — Виробляє горожанські папери, асекурує від вогню, продає шіфкарти на найліпші поспішні кораблї по найтаншій цінї. — Має також богато фармів на продаж по умеркованій цінї.

Справи залагоджують ся скоро, певно і таншим коштом як деинде. Переводчиків не потребуєте; своєю мовою розкажете, що вам треба і порадитесь.

Памятайте на зазив: ,,Свій до Свого!"

У всіх справах вдавайтесь на адресу:

JOSEPH KULACZKOWSKY

P. O. VITA, MAN., CANADA.

Даром

НОВА ЛІКАРСЬКА КНИЖКА

СЛАВНА НА ЦІЛИЙ СЬВІТ

ПРИВАТНИЙ ПІДРУЧНИК ЛІКАРСЬКИЙ І ПОРАДНИК ЛІКАРСЬКИЙ,

в руській мові, побільшена до 64 сторін і ілюстрована, щоби ліпше мож було пізнати людське тіло і усякі його таємниці.

Та книжка необходимо потрібна для кождого мущини і женщини, описує о ріжних недугах і долегливостях, а також дуже богато о ріжних таємницях житя, що для кождого є дуже інтересно знати; довідатись мож о всім тоді лише, як прочитаєсь ПРИВАТНИЙ ПІДРУЧНИК.

В тій книжці не лиш вказане де від ріжних недуг можна вилічити ся, але в дуже приличний спосіб, зовсім по вітцівськи поучуєсь, як від ріжних недуг можна устеречи ся. ,,ПРИВАТНИЙ ПІДРУЧНИК" богато описує о половім житю мущин і женщин так ясно і отверто, що в инших книжках сего не можете ніяк знайти. В ній вияснено, як для молодих так і для старих усе що робити, щоби завсігди бути здоровим і щасливим.

Щоби ліпше обяснити будову людського тіла, а заразом ріжні його секрети, ся книжка є ілюстрована.—— О справах любови ,,ПРИВАТНИЙ ПІДРУЧНИК" описує дуже много. Особливо слабі і хоровиті, зруйновані і обезсилені, котрим зашкодили надужитя молодости, яких мучать ріжні чи то легко минаючі, чи застарілі, заразливі недуги, знайдуть в сій книжці правдиву пораду в кождій недузі.—— Коли отже безпокоїть Тя яка недуга нім удаш ся до якого лікаря, або нім зачнеш уживати які ліки, ліпше перечитай ,,Порадник Лікарський," щоби мати докладне понятє о твоїй долегливости, бо много людий виздоровіло по перечитаню сеї книжки——користаючи з нагоди. — Тому, що ся книжка є видана для добра людскости, кождий одержить її даром, хто лише пришле 8 центів марками, НАВІТЬ КАНАДИЙСЬКИМИ на кошта пересилки і свій адрес до:

THE PHILADELPHIA MEDICAL CLINIC

1117 WALNUT STR. PHILADELPHIA, PA., U. S. A.

МУЩИНИ І ЖЕНЩИНИ! Коли відчуваєте яку недугу-долегливість то потребуєте помочи доброго Професіонального Доктора. Щоби бути виліченим, зголосіть ся до **Philadelphia Medical Clinic,** описуючи свою недугу в руській мові, а будете дякувати як тисячі вилічених.

АДВОКАТИ,
ПОВНОВЛАСНИКИ
і НОТАРІ

Heap & Stratton

заступають в судах кар=
них і цивільних.

В НАС ПРАЦЮЄ Я. В. АРСЕНИЧ,
СТУДЕНТ ПРАВ.

У ВСЯКИХ СПРАВАХ ЗАХОДІТЬ, АБО
ПИШІТЬ НА АДРЕСУ:

McINTYRE BLOCK
ROOM 717
WINNIPEG, - MAN.

Всім Українцям в Канаді.

Одинока Українська книгарня в Монтреали знаходить ся на 241 Craig St West, Montreal, Que. Canada.

Має на складі всякі книжки найріжнороднійшого змісту: Молитвенники, які тільки вийшли в Европі і в Америці, книжки наукові, белетристика, гумористичні, байки, стереоскопи, образки до стереоскопів, тлумачі українсько-анґлійські, ґумові печатки і т. д.

На складі має також російські книжки видання Ситина, Коновалова і молитвенники і біблії видання сьвятого Синоду в Петербурзї і Почаївської Лаври в Почаєві, тлумачі російсько-анґлійські і т. д.

На складі є також молитвенники, тлумачі і книжки до читання польські.

Жадайте катальоґів.

Памятайте що се одинока, найсолїднійша книгарня на цілу Канаду і Америку. Хто замовляє книжок на $5.00 дістане за $6.00, за $10.00 дістане за $12.00 книжок.

Пишіть на адресу:

Ruthenian Book Store

241 Craig Str. West. Montreal, Que. Canada.

Там знаходить ся також одиноке Укр. бюро продажі шифкарт і порад правних п. Гр. Меха.

—ДРУКАРНЯ—

„Українського Голосу"

виконує всякі роботи в язиці українськім, польськім і анґлійськім.

Роботи виконуєсь дуже скоро.

Цїни умірковані. — Вдавайтесь на адресу:

UKRAINSKYJ HOLOS

BOX 3626 WINNIPEG, MAN.

☛ ВАЖНЕ! ☚

УДАВАЙТЕСЬ ДО НАС ЗІ ВСЯКИМИ СПРАВАМИ.

Купуємо, продаємо і міняємо доми, лоти і фарми в містах і на кольоніях так в Манїтобі як в Саскачевані і Альберті. Посилаємо гроші до всїх частий світа найтанше і найскорше. Продаємо рівнож шифкарти на найлїпші корабельні лїнії, так до старого краю як і до Америки. Пожичаємо гроші на гіпотеки. Перепроваджуємо всякі справи старокраєві і канадійські найтанше і можливо в як найкоротшім часї. Асекуруємо від вогню і на жите.

Українці з Quebec, Ontario і Сполуч. Держав, що хотїлиб купити добрі фарми в Західній Канаді нехай пишуть до нас по інформації. Коли наш народ поселить ся громадно на добрій землї, може сподїватись гарної будучности.

Точність в перепроваджену всяких справ — се наш девіз. — Зайдіть або напишіть до нас, а ми Вас задоволимо. — На відповідь долучіть 2 центову марку.

КРАЄВА КАНЦЕЛЯРІЯ

Ферлей, Панків і С-ка.

Phone St. John 162.

854 Main St. **Winnipeg, Man.**

Читайте уважно

а як не вірите

переконайтесь.

РУСЬКА НАРОДНА ТОРГОВЛЯ

у Веґревіл, Чіпмам і Іннісфрі

має найбільші склади всіляких товарів корінних (ґросе-рі), матерій тутешних і старокраєвих, ріжні убраня, кожухи, обуве, начиня, желізні товари, кухні, дріт на фенц, упряж, фарбу і много инших річий, яких годі тут вичислити.

РУСЬКА НАРОДНА ТОРГОВЛЯ приймає гроші на щадничий рахунок і платить 5 процент, а се далеко користнійше, як тримати гроші в дома, або на малий процент, а дотого все тягати ся з тлумачами по банках і почтах.

РУСЬКА НАРОДНА ТОРГОВЛЯ обертає річно сотки тисяч долярів, а істнуючи пять літ під зарядом дирекції з визначних руських бізнесовців, є безпечним місцем на зложене тяжко запрацьованих гроший на щадничий рахунок. Гроші можна вибрати з процентом в кождім разї.

Всї Русини повинні купувати в НАРОДНІЙ ТОРГОВЛИ, а також вступити в члени купуючи шери.

Директорами НАРОДНОЇ ТОРГОВЛЇ є тепер:

Петро Зварич, предсїдатель.

Андрій Зварич, головний управитель.

Павло Рудик,
Григорій Крайківський
Франко Лемішка
Петро Кольматицький
) Директори

Адреса:

The National Cooperative Co. Ltd.

Головний уряд на *Vegreville, Alta.*

Філії в *Chipman* і *Innisfree, Alta.*

УВАГА!

ДЕСЯТЬ НАЙВАЖНІЙШИХ ОБОВЯЗКІВ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ

в Канаді, а то:

ЯК УКАРІНЦІ МАЮТЬ СОБІ СПІЛЬНО ПОМАГАТИ

1. **УКРАЇНСЬКІ** „сторники" і Українці замешкалі по містах, повинні купувати фармерські продукта в українських фармерів.

2. **УКРАЇНСЬКІ** фармері і робітники повинні купувати потрібні товари в українських сторників.

3. **УКРАЇНСЬКІ** робітники, фармері і бізнесмени повинні при всяких трансакциях виробляти і другі правні папери в українських канцеляріях.

4. **УКРАЇНСЬКІ** фармері, робітники і бізнесмени, повинні спільно закладати Ко-оперативні Спілки і мати в них шери.

5. **УКРАЇНСЬКІ** переселенці їдучи до краю чи спроваджуючи своїх кревних до Канади, повинні купувати шифкарти в українських бюрах.

6. **КОЖДИЙ** грамотний Українець чи Українка, повинні читати українські книжки і ґазети і за них точно платити.

7. **ВСІ УКРАЇНЦІ** повинні бути членами тов. САМОСТІЙНА УКРАЇНА.

8. **ВСІ УКР.-АНГ.** школи повинні бути заповнені укр.-анґ. учителями.

9. **КОЖДИЙ УКРАЇНЕЦЬ** має асекуруватись в Укр. Запомоговім Тов.

10. **АЛЕ ПАМЯТАЙТЕ!** Що повинність всіх Українців в Канаді є складати свої ощадности, гроші, до одинокої Української Фармерської Позичкової КАСИ в Едмонтоні, Канада, яка точно сповняє свій український обовязок, бо платить Українцям по **5** процент від ОЩАДНОСТИ.

Нігде такого великого проценту від ОЩАДНОСТИ не дістанете як в УКРАЇНСЬКО-ФАРМЕРСЬКІЙ-ПОЗИЧКОВІЙ КАСІ в Едмонтоні.

Тому Родимці! Не забувайте сповнити свого обовязку коли хочете себе спільно спомагати.

ГРОШІ в Укр. Фар. Поз Касі можна вложити і вибрати особисто або писемно кождого дня крім неділї.

Заходіть або адресуйте:

Farmers Loan Co. Limited,

9606 Jasper ave.

Edmonton, Alta.

Ось се є одинокий клиновий будинок в Едмонтоні, в якім містить ся Українсько Фармерська Позичкова Каса в Едмонтоні де управителем є всім добре знаний Павло Д. Рудик. —— Як будете в Едмонтоні то шукайте за клиновим будинком на розі Джеспер і Кіністіно 9606